

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a Psychologie

Studijní program: B7505 Vychovatelství

Studijní obor: 7505R004 Pedagogika volného času

**Školní knihovna a její místo v mimoškolní výchově
žáků ZŠ**

**The school library and its role in the extracurricular
education of primary school students**

Bakalářská práce: 12-FP-KPP-47

Autor:

Dominika PĚNIČKOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Konzultant: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
84	0	17	0	33	4 + 1CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 27. 6. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Dominika Pěničková
Osobní číslo: P10000094
Studijní program: B7505 Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času
Název tématu: Školní knihovna a její místo v mimoškolní výchově žáků ZŠ.
Zadávající katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Cílem bakalářské práce je na příkladu dvou vybraných školních knihoven ukázat a vysvětlit smysl, výchovné cíle a podstatu správného fungování moderní školní knihovny a popsat, jak může být tato instituce efektivně využívána ve výchově mimo školní vyučování.

Požadavky:

1. Vyhledat a prostudovat literaturu a zdroje informací k danému tématu.
2. Připravit výzkumný nástroj a realizovat výzkum.
3. Na základě teoretických poznatků o problematice a vyhodnocení výzkumu navrhnout model funkční školní knihovny, umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování.

Metody:

Případová studie

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

ČUMPLOVÁ, L. Školní knihovny a čtenářství. In: Informační gramotnost. Sborník příspěvků z konference, konané 24. Listopadu 2005 v MZK. Brno: MZK, 2006. ISBN 80-7051-167-2, s. 103-112.

JONÁK, Z. Čumplová, L. Brachtlová, J. Vytváření informačního zázemí školy. 1. vyd. Praha: Sdružení MAC, 2002. 31s. ISBN 80-86015-89-0.

KOMENSKÝ, J.A.: Jak dovedně užívat knih, hlavního nástroje vzdělávání. Řeč pronesená na počátku prací ve větší síni potocké školy 28. Listopadu 1650. Praha: SPN, 1970.

NEJEZCHLEBOVÁ, J. Legislativní prostředí pro práci školní knihovny. In: Informační gramotnost. Sborník příspěvků z konference, konané 2. prosince 2004 v MZK. Brno: MZK, 2005. ISBN 80-7051-160-5, s. 35-47.

RAŠKOVÁ, T. Školní knihovna a infocentrum-nedílné součásti školy 21. století (některé aspekty). In: Informační gramotnost. Sborník příspěvků z konference, konané 24. Listopadu 2005 v MZK. Brno: MZK, 2006. ISBN 80-7051-167-2, s.124-126.

SKUTIL, M. Základy pedagogiko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

dec. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Školní knihovna a její místo v mimoškolní výchově
žáků ZŠ

Jméno a příjmení autora: Dominika Pěničková

Osobní číslo: P10000094

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 27. 6. 2013

Dominika Pěničková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala především mé vedoucí práce PaedDr. Jitce Jursové, Ph.D. za její odborné vedení, ochotu při konzultacích a za veškeré rady při psaní.

Dále děkuji vedení škol první i druhé zkoumané školní knihovny za jejich vstřícnost a také děkuji všem pracovníkům školních knihoven za jejich ochotu a přívětivost během celého výzkumu.

V neposlední řadě patří poděkování mé rodině, která mi byla oporou nejen při psaní bakalářské práce, ale i během celého studia.

Anotace

Práce je zaměřena na to, jakou roli má školní knihovna v mimoškolní výchově žáků ZŠ. V první části vymezuje pojem školní knihovna a předkládá její zakotvení v legislativě České republiky a souhrnně představuje školní knihovnu jako speciální pracoviště i v podobě studijního a informačního centra. Závěr teoretické části práce uvádí formy využití školní knihovny mimo školní vyučování.

V praktické části jsou zkoumány dvě vybrané školní knihovny, na jejichž příkladu je ukázán smysl a výchovné cíle školní knihovny. V závěrečné zprávě jsou na základě vyhodnocení výzkumu uvedeny klíčové body pro správné fungování školní knihovny. Součástí praktické části práce je i vlastní návrh modelu funkční školní knihovny umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování.

Klíčová slova: školní knihovna, studijní a informační centrum, legislativa školních knihoven, mezinárodní doporučení, využití školní knihovny, model školní knihovny, mimoškolní výchova.

Annotation

This thesis is focussed on which role has school library in the extracurricular education of primary school students. First part of thesis defines term of school library and propounds its specification in legislation of Czech Republic. Then this part introduces school library as a special place of employment also as a study and information centre. The conclusion of the theoretical part presents forms of school library utilization in the extracurricular education.

In the practical part are researched two chosen school libraries and on their examples its shown sense and educational goals. In the conclusion report are on the base of the research introduced main points for a right functioning of school library. The practical part also includes model of functional school library which enables activities in the extracurricular education.

Key words: school library, study and information centre, school library legislation, international recommendations, utilization of school library, model of school library, extracurricular education.

Obsah

Seznam obrázků	10
Seznam použitých zkratk	11
Úvod	12
1 Školní knihovna	14
1.1 Pojem školní knihovna.....	14
1.2 Legislativa	17
1.2.1 Obecně platné předpisy.....	19
1.3 Doporučení MŠMT	19
1.4 Mezinárodní doporučení	20
1.5 Funkce školní knihovny	21
1.6 Knihovna při stupních škol	24
1.7 Organizace a řízení školní knihovny	25
1.7.1 Organizace školní knihovny.....	25
1.7.2 Služby školní knihovny	26
1.7.3 Koncepce školní knihovny.....	26
1.7.4 Osobnost knihovníka	27
2 Moderní pojetí školní knihovny	29
2.1 Informační zázemí školy	29
2.2 Požadavky na moderní školní knihovnu	29
2.2.1 Funkce školního studijního a informačního centra	31
2.2.2 Modely studijního a informačního centra	32
2.3 Knihovna a počítače	34
2.3.1 Automatizované knihovní systémy	34
2.3.2 Internet a knihovna	34
3 Role školní knihovny ve výchově mimo vyučování	36
3.1 Dvě roviny využití školní knihovny	36
3.2 Formy využití školní knihovny mimo vyučování	37
4 Případové studie dvou vybraných školních knihoven	40

4.1 Metodologie výzkumu	40
4.2 Výzkumný problém	40
4.2.1 Výběr zkoumaných případů	41
4.2.2 Časový harmonogram výzkumu	41
4.2.3 Metody sběru dat	42
5 Zkoumané školní knihovny	43
5.1 První školní knihovna	43
5.2 Druhá školní knihovna	56
5.3 Závěrečná zpráva	66
5.4 Návrh modelu funkční školní knihovny umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování	69
5.4.1 Prostorové řešení	69
5.4.2 Materiální vybavení	71
5.4.3 Využití školní knihovny	72
5.4.4 Náměty mimoškolních aktivit	74
Závěr	77
Seznam použitých zdrojů	79
Seznam příloh	84

Seznam obrázků

Obr. 1. Nástěnka školní knihovny	43
Obr. 2. Časový rozvrh školní knihovny.....	44
Obr. 3. Oddělený kout s časopisy.....	45
Obr. 4. Informační pult pro personál školní knihovny	45
Obr. 5. Centrální prostor školní knihovny	46
Obr. 6. Kout s počítačem a tiskárnou	47
Obr. 7. Propagační plakát Pohádkování	52
Obr. 8. Hrátky v knihovně – výtvarné práce dětí.....	53
Obr. 9. Barevné stopy vedoucí ke školní knihovně	57
Obr. 10. Nástěnka školní knihovny v 1. patře	57
Obr. 11. Nástěnka školní knihovny ve 2. patře.....	57
Obr. 12. Informační pult a police s knižními novinkami	58
Obr. 13. Centrální prostor školní knihovny	59
Obr. 14. Pohled na školní knihovnu od promítacího plátna	60
Obr. 15. Plakát odpolední akce ve školní knihovně.....	63
Obr. 16. Hodnocení odpolední akce pomocí skleněných kuliček	64
Obr. 17. Možné prostorové řešení školní knihovny.....	71

Seznam použitých zkratk

IFLA – International Association of School Librarianship

ISO – International Organization for Standardization

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RVP – rámcový vzdělávací program

SIC I. – studijní a informační centrum školy

SIC II. – rozšířené studijní a informační centrum školy

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Úvod

Četba knih si mě získala již v dětském věku a školní knihovna na základní škole pro mě byla neobyčejným místem. Bohužel pro čtenáře se odtajňovala jen dvakrát do týdne a knih zde bylo poskromnu. I přesto jsem si odtud vždy chtěla nějakou vypůjčenou knížku odnést. Protože mi byly knihy a knihovny vždy blízké, zvolila jsem si problematiku školních knihoven jako téma své bakalářské práce. Velmi mě zajímalo, jak fungují školní knihovny v dnešní době a jestli nejsou i nadále tajemným a málo zpřístupňovaným místem, jako tomu bylo v době mého dětství. Často jsem přemýšlela nad tím, jestli nejsou školní knihovny oslabeny výdobytky moderní techniky, nebo pohlceny knihovnami veřejnými a zda dokážou dál bez problémů fungovat.

Školní knihovny v České republice mají dlouholetou tradici a dovoluji si tvrdit, že v minulosti byly pro všechny typy škol nepostradatelnými institucemi. V současné době jim ale chybí dostatečné legislativní zakotvení a neexistuje předpis, který by jasně vymezoval jakým způsobem má školní knihovna fungovat, jak má být zařízena a co vše by měla uživatelům poskytovat. Při zakládání a následné činnosti školní knihovny se lze jen držet doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, nebo dalších mezinárodních doporučení. Z tohoto důvodu se můžeme v praxi setkat s mnoha podobami školních knihoven a s různorodými službami, které poskytují. I přes to se některé školní knihovny snaží držet krok s dobou, a mění se v tzv. v moderní studijní a informační centra. Tato centra více vyhovují dnešní společnosti, stávají se téměř profesionalizovanými pracovišti a díky své činnosti poskytují všem uživatelům školního společenství vhodné zázemí pro studium, práci s informacemi a kvalitní trávení volného času.

Cílem bakalářské práce je na příkladu dvou vybraných školních knihoven ukázat a vysvětlit smysl, výchovné cíle a podstatu správného fungování moderní školní knihovny a zároveň popsat, jak může být školní knihovna efektivně využívána ve výchovně mimo školní vyučování.

V teoretické části bakalářské práce představuji školní knihovnu z hlediska jejího legislativního zakotvení a v souvislosti s tím upozorňuji na různá doporučení týkající se zřizování a činnosti školních knihoven. Následně jsou v teoretické části vymezeny

konkrétní funkce školní knihovny a popsána její obecná organizace a řízení. Dále se v teoretické části věnuji školní knihovně v jejím moderním pojetí a to ve formě studijního a informačního centra. Teoretickou část uzavírá kapitola, ve které jsem shrnula nejrozumnější možnosti využití školní knihovny ve výchově mimo školní vyučování a připojila jsem k nim i několik příkladů z praxe.

Praktická část bakalářské práce zahrnuje případovou studii dvou vybraných školních knihoven a následné shrnutí nejdůležitějších zjištění z realizovaného výzkumu. Další součástí praktické části je návrh modelu funkční školní knihovny umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování, který jsem vytvořila na základě svých zkušeností z praxe, realizovaného výzkumu a s ohledem na dostupná doporučení pro zřizování a činnost školních knihoven.

1 Školní knihovna

1.1 Pojem školní knihovna

Když hovoříme o školní knihovně, každý pravděpodobně ví, co si má pod těmito slovy představit a dokáže stručně popsat, o co se v tomto případě jedná. Ale ani školní knihovna není zcela jasnou záležitostí a definovat ji není podle mého názoru zrovna jednoduché, protože na školní knihovnu lze nahlížet mnoha způsoby a sama školní knihovna může mít ve své podstatě několik podob.

Podle české normy ISO je školní knihovna „knihovna škol s nižším než třetím stupněm vzdělání, která slouží především žákům a pedagogům těchto škol. Stejně ale může sloužit i jako veřejná knihovna“ (Sodomková 2003). Tato definice je zcela jistě jasná a bez problémů bychom ji mohli považovat za základní definici, ale dozvídáme se pouze komu je určena – pedagogům a žákům, popřípadě veřejnosti, ale nevysvětluje nám např. funkce školní knihovny a nezmiňuje se ani o službách, které školní knihovna obvykle poskytuje.

Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy definuje školní knihovnu takto: „Knihovna pro žáky a učitele na základní, střední nebo vyšší odborné škole, zřizovaná a udržovaná z rozpočtu školy. Jejím hlavním úkolem je informační a dokumentační zabezpečení vyučovacího procesu“ (Sodomková 2003). Stejně jako první definice i tato vymezuje komu je školní knihovna určena, ale oproti první definici se dostáváme o kousek dál, neboť toto vymezení ještě navíc obecně rozvádí hlavní úkol školní knihovny, kterým je v tuto chvíli informační a dokumentační zabezpečení vyučovacího procesu a také se definice stručně zmiňuje o zřizování a udržování školní knihovny.

Zajímavá je definice obsažená v Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních školách (dále jen Doporučení MŠMT). Tomuto dokumentu se dále věnuji v podkapitole 1.3, nicméně definice obsažená zde uvádí, že „školní knihovna je odborným, studijním, informačním a čtenářským centrem pro žáky a pedagogické pracovníky školy“ (Doporučení MŠMT 2009, s. 1). Stejně jako v přecházejících dvou vymezeních je zde popsáno, pro koho je

školní knihovna určena, ale zde bych ráda zdůraznila fakt, že školní knihovna už je považována za odborné, studijní, informační a čtenářské centrum. S charakteristikami poukazujícími na odbornost a na studijní a čtenářské využití jsme se dosud nesetkali. Definice, která předchází této, považuje za hlavní úkol školní knihovny informační a dokumentační zabezpečení vyučovacího procesu. Pokud toto vymezení srovnáme s definicí Doporučení MŠMT, zjistíme, že školní knihovna by neměla být jen místem, které podporuje vyučovací proces, ale mělo by to být také místo pro studium, místo pro získávání nejrozličnějších informací a rozhodně by mělo sloužit jako čtenářské centrum.

Pokud se uchýlíme k odborné literatuře, můžeme se setkat se snahou vymezit školní knihovnu co možná nejpřesněji a to i s výčtem všech jejích nejdůležitějších charakteristik. Tímto způsobem je vymezována školní knihovna v Příručce pro školní knihovny. Školní knihovna je zde považována za nesamostatnou organizační složku instituce – školy, a vedení (ředitel) školy knihovně poskytuje veškeré materiálně technické, organizační a personální podmínky nutné k plnění úkolů a povinností, které pro školní knihovnu vyplývají z finančních a knihovnických předpisů a také z poslání školy (Čumplová, et al. 2008, s. 5).

Dále se v Příručce pro školní knihovny setkáváme s velice konkrétní definicí, která se snaží poskytnout jedno všeobjímající vymezení: „Školní knihovna je sbírka knih a jiných dokumentů v klasické i elektronické podobě zřizovaná a udržovaná z rozpočtu školy (obce, kraje), evidovaná v majetku školy, určená k rozvoji čtenářství a k rozšíření a doplnění učiva, jejíž pracovník poskytuje odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro žáky, studenty a zaměstnance školy. Za školní knihovnu je považováno i studijní a informační centrum školy. Za určitých podmínek (za nichž lze školské služby poskytovat veřejnosti) může sloužit i jako veřejná knihovna“ (Čumplová, et al. 2008, s. 6). Tato definice nám podává komplexní vysvětlení z hlediska finančních aspektů školní knihovny, o účelu školní knihovny a o poskytovaných službách a knihovním fondu. Společně s českou normou ISO se definice shoduje s možností využití školní knihovny za speciálních podmínek také pro veřejnost. Důležitá je v této definici zejména zmínka o tom, že za školní knihovnu je považováno i studijní a informační centrum školy.

V návaznosti na výše popsané vymezení školní knihovny bych se ještě ráda zastavila u pojmu, který přináší přecházející definice. Jedná se o pojem studijní a informační centrum školy. V jednom ze svých článků Ludmila Čumplová (2007/2008, s. 29) uvádí, že kvůli zvyšující se potřebě informací se na řadách základních a středních škol budují školní studijní a informační centra, která jsou moderní formou školní knihovny.

Pojem školní knihovna je zcela jistě nejrozšířenějším termínem v této problematice, ale v praxi se můžeme často setkat i s různými variantami pojmenování tohoto pracoviště a to např. informační centrum školy, středisko vědeckých informací, knihovna školního informačního centra, informační středisko, studijní a informační centrum, nebo také mediátéka (Ohlídálová 2012, s. 11).

Po osobní konzultaci s paní Ludmilou Čumplovou, která je velkou odbornicí v problematice školních knihoven, mohu uvést, že termíny typu školní studijní a informační centrum a ostatní jim podobné, jsou spíše neformální názvy. Tyto názvy nevycházejí z legislativy a spíše hovoří o tom, že se nejedná o knihy seřazené někde na polici v kabinetu, ale mluví o kvalitě konkrétního pracoviště. Tato pojmenování nám tedy přibližují skutečnost, že školní knihovna má něco „navíc“ a často se výše popsaná pojmenování používají v případech, kdy má školní knihovna např. vlastního knihovníka z profese a je více dnů v týdnu otevřená pro čtenáře. Nová pojmenování jsou tedy pokusem, jak slovně vyjádřit kvalitu daného pracoviště a více jej prostřednictvím podobných slov charakterizovat, přičemž se uchylujeme k jakési moderní formě pojmenování školní knihovny.

Jak ve své bakalářské práci uvádí Ohlídálová (2012, s. 11): „u nás v žádném dokumentu, který bychom mohli považovat za závazný, vymezení pojmu školní knihovna k novým variantám není“. Autorka dále uvádí, že používání nových názvů je v České republice moderní a běžné a do budoucna můžeme počítat s jejich hojnějším užíváním (Ohlídálová 2012, s. 11). S tímto názorem plně souhlasím, ale v tuto chvíli bych ráda uvedla, že pro potřeby své bakalářské práce budu nadále užívat tradiční termín a to školní knihovna.

1.2 Legislativa

Při studiu současné České legislativy zjistíme, že v České republice neexistuje zákon, který by konkrétně definoval školní knihovnu a upravoval její činnost. Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) se nikde o školních knihovnách nezmiňuje. Pouze v § 120, kde jsou definována školská účelová zařízení, můžeme číst toto: „školská účelová zařízení podle účelu, k němuž byla zřízena, napomáhají školám a školským zařízením při jejich činnosti, zajišťují materiálně technické služby, poradenské, informační nebo ekonomicko-administrativní služby, poskytují odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro žáky, studenty, popřípadě zaměstnance, zajišťují praktické vyučování a výchovu mimo vyučování nebo vytvářejí podmínky pro praktické vyučování žáků a jejich zájmovou činnost“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 120). Do této charakteristiky, nebo konkrétněji, do výčtu služeb, které poskytují školská účelová zařízení, by školní knihovna mohla zdánlivě spadat, ale jak už se k tomuto místu v legislativě vyjadřuje Čumplová (2010): „...v pohledu tohoto zákona je knihovna chápána jako činnost školy, nikoliv jako právní subjekt“ (Čumplová, 2010).

Školský zákon v § 121 dále říká, že: „ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy školských zařízení a podrobnosti o obsahu a rozsahu jejich činnosti, organizaci a podmínkách provozu, kritéria pro zařazování nebo umisťování dětí, žáků a studentů, popřípadě dalších uživatelů služeb, nebo ukončení umístění, o podmínkách, za nichž lze školské služby poskytovat veřejnosti, a o podmínkách úhrady za školské služby a o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 12, odst. 1).

Prováděcím předpisem, o kterém hovoří školský zákon, je vyhláška MŠMT o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. Ve druhé části vyhlášky v § 11 je školní knihovna zařazena mezi typy školských účelových zařízení (Vyhláška č. 108/2005 Sb., § 11, písm. d). Dále pak v § 15 této vyhlášky se setkáváme s jedinou konkrétní zmínkou hovořící o školní knihovně kde se dočítáme, že „školní knihovna poskytuje odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro děti, žáky, studenty, popřípadě pedagogické pracovníky škol a školských zařízení“ (Vyhláška č. 108/2005 Sb., § 15). Bohužel ve všech výše uvedených

dokumentech najdeme pouze obecné popisy školní knihovny, které víceméně hovoří o službách poskytovaných školní knihovnou a o jejich zacílení z hlediska uživatelů těchto služeb. Nikde se nedozvíme, jak by vlastně měla školní knihovna vypadat, jaké by měla plnit funkce, jakým způsobem má být vedena, co musí pro uživatele zajistit, jaké z oněch popsanych služeb by měla konkrétně poskytovat apod.

Je patrné, že školní knihovny v České republice nejsou dostatečně legislativně zakotveny a je na místě považovat to za chybu. Pro zajímavost a pro určité srovnání uvádím legislativní vymezení školní knihovny, které existuje v Slovenské republice a pro tvorbu naší legislativy by mohlo být do budoucna inspirující. V zákoně č. 183/2000 Slovenské republiky je ve druhé části, konkrétně v § 4 uvedeno, že školní knihovna má své právoplatné místo v knihovním systému Slovenské republiky, který je součástí státního informačního systému a tvoří ho Slovenská národní knihovna, vědecké knihovny, akademické knihovny, veřejné knihovny, školní knihovny a speciální knihovny (Zákon č. 183/2000 Slovenské republiky, § 4). Toto zařazení školní knihovny do knihovního systému Slovenské republiky dává školní knihovně specifickou úroveň důležitosti a to, že sem patří, jí rovněž předepisuje všeobecné úkoly, které jsou závazné pro všechny již výše popsané typy knihoven. Tyto úkoly jsou uvedeny již první částí tohoto zákona a to v § 2 a patří k nim zabezpečování svobodného přístupu k informacím šířeným na různých druzích nosičů, napomáhání k uspokojování kulturních, informačních, vědeckovýzkumných a vzdělávacích potřeb a podporuje celoživotní vzdělávání a duševní rozvoj (Zákon č. 183/2000 Slovenské republiky, § 2, odst. 1). Konkrétněji se ve druhé části zákona v § 10 dočteme, že školní knihovna je považována za součást základní nebo střední školy a slouží k informačnímu a dokumentačnímu zabezpečení výchovně vzdělávací činnosti a výchovně vzdělávacího procesu (Zákon č. 183/2000 Slovenské republiky, § 10, odst. 1). Kromě toho je zde dále jednoznačně uvedeno, jaké služby školní knihovna poskytuje, komu jsou určeny, co školní knihovna zajišťuje, jakými činnostmi se školní knihovna v první řadě zabývá, jakou poskytuje pomoc žákům a učitelům a také zde najdeme zmínku o tvorbě knižního fondu (Zákon č. 183/2000 Slovenské republiky, § 10, odst. 2, písm. a–e). Třetí část zákona se věnuje podmínkám týkající se činnosti knihoven, a tudíž popisuje práva a povinnosti zřizovatele a zakladatele knihovny, práva a povinnosti knihovny, financování knihovny, personální zajištění knihovny atd. (Zákon č. 183/2000 Slovenské republiky, § 12–23).

Zákon se zmiňuje i o působnosti ministerstva v této oblasti a také o zodpovědnosti za porušení uvedených povinností. Je evidentní, že legislativní prostředí školních knihoven je v Slovenské republice propracované a už jen tím, že existuje, zajišťuje určitou míru kvality práce tak specifického pracoviště jakým školní knihovna je a zároveň poskytuje návod pro správnou činnost školní knihovny.

1.2.1 Obecně platné předpisy

I když současná Česká legislativa dostatečně nezasahuje do oblasti školních knihoven, k jejich činnosti se váží některé obecně platné předpisy, které jsou pro fungování školní knihovny závazné, a můžeme se na ně v tuto chvíli odkázat. Obecně platné předpisy týkající se fungování školní knihovny jsou např.

- Listina základních práv a svobod
- Úmluva o právech dítěte
- Zákon o svobodném přístupu k informacím
- Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)
- Školský zákon
- Rámcové vzdělávací programy
- Strategie celoživotního učení ČR
- Zákon o právu autorském

1.3 Doporučení MŠMT

Jak už bylo popsáno v podkapitole 1.2, legislativa týkající se školních knihoven v České republice chybí, ale nemůžeme říci, že by tato oblast byla zcela neošetřena. V roce 2009 vzniklo Doporučení MŠMT týkající se činností a funkcí školní knihovny na základních a středních školách, ale je nutno podotknout, že Doporučení MŠMT není právně závazné a tudíž je jen jakýmsi návodem nebo inspirací. Doporučení MŠMT je určené ředitelům škol a školských zařízení, učitelům českého jazyka a knihovníkům školních knihoven. Jeho cílem je poskytování metodické podpory a pomoci v oblasti školních knihoven a také poskytnutí základních informací potřebných k vedení školní knihovny (Doporučení MŠMT 2009, s. 1). Dokument je tvořen osmi články, které se vztahují k jednotlivým oblastem činnosti a fungování školní knihovny. Kromě toho zde také najdeme dvě přílohy, z nichž jedna představuje Návrh řádu školní knihovny a druhou je Doporučení pro vybavení školních knihoven. V Doporučení pro vybavení

školních knihoven též nalezneme charakteristiku čtyř typů školních knihoven a popis doporučeného prostrou, vybavení, činností a služeb, evidovaného fondu, provozní doby a personálního zajištění (Doporučení MŠMT 2009, s. 15–21). Doporučení MŠMT, jak uvádí Čumplová (2010): „...tvoří ucelený metodický materiál, který pedagogickým pracovníkům pomůže při budování školní knihovny i její přeměně na studijní a informační centrum“.

1.4 Mezinárodní doporučení

Nejen v Doporučení MŠMT, o kterém hovoří předcházející podkapitola, můžeme nalézt inspiraci pro zřizování, vedení a správné fungování školní knihovny. Dále jsou nám k dispozici doporučení mezinárodních organizací, které prostřednictvím svých dokumentů přispívají k rozvoji školních knihoven a předkládají cenné informace týkající se celé problematiky. Mezinárodní organizace svou aktivitou prezentují veřejnosti důležitost školních knihoven a zasazují se o to, aby školní knihovny naplňovaly své poslání.

- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (dále jen UNESCO): Guidelines for the planning and organization of school library media centres

V českém překladu se jedná o Mezinárodní doporučení UNESCO pro plánování informačních center škol, které vzniklo v Paříži v roce 1979 na základě diskuze mezi organizacemi UNESCO a International Federation of Library Associations and Institutions (Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí, dále jen IFLA). Už v této době byla školní informační centra vnímána jako důležitá síla ve výchově a vzdělávání. Hlavním záměrem této direktivy je poskytnout publikaci, která obsahuje doporučení pro plánování a organizování informačních center škol, která budou fungovat na základních, středních, odborných a technických školách a budou určena jak pro studenty, tak pro učitele (Carroll, Beilke 1979, s. 3–4). Dokument stanovuje knihovnám čtyři hlavní cíle, mezi které patří podpora výchovně vzdělávacího procesu a podněcování ke změnám vyučovacích metod, zajišťování maximální dostupnosti různých druhů pramenů a služeb, třetím cílem je naučit žáky základní dovednosti pro využívání knihovního fondu a služeb a poslední cíl se týká vedení žáků k celoživotnímu

využívání knihoven nejen k práci, ale také k zábavě a sebevzdělávání (Bělohradská 2006, s. 88).

- Manifest UNESCO a IFLA o školních knihovnách (dále jen Manifest)

Tento Manifest je významným prohlášením, které shrnuje nejen poslání školních knihoven, ale také jejich podstatu, cíle, personální zabezpečení, fungování a řízení. Manifest byl kladně přijat na celém světě a používá se ke zvýšení prestiže školních knihoven nejen na školách, ale i v regionech a různých zemích. (Vrzáček 2003, s. 3). Na Manifest navazuje Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny (dále jen Směrnice IFLA a UNESCO), která byla vytvořena „pro informaci odpovědným národním a regionálním orgánům a jako návod knihovníkům“ (Vrzáček 2003, s. 3). Směrnice IFLA a UNESCO by měla být školám nápomocna při naplňování Manifestu, ale protože se na ní podílelo mnoho lidí z různých zemí, je nutné, aby byla vždy přizpůsobena konkrétním regionálním podmínkám (Vrzáček 2003, s. 3). Směrnice IFLA a UNESCO na rozdíl od Manifestu detailněji rozpracovává oblasti týkající se plánování, organizování, vybavení i propagace školní knihovny. Zmiňuje se i o programech a aktivitách školní knihovny a o spolupráci s učiteli a veřejnými knihovnami.

- Programové vyhlásenie International Association of School Librarianship (dále jen IASL) o školských knižniciach

V českém překladu je tento dokument nazýván Programové prohlášení IASL o školních knihovnách, který vydala IASL neboli Mezinárodní asociace školského knihovnictví v roce 1993. Ve slovenském překladu tohoto dokumentu je uvedeno, že školní knihovna je centrem plnění vzdělávacích cílů a úkolů školy a poskytuje nejrozumnější zdroje informací, které u dětí podporují uvědomění si vlastního kulturního dědictví. Dále se zde píše, že cíle školní knihovny jsou vyjádřené čtyřmi funkcemi a to vzdělávací, informační, kulturní a volnočasovou (Slovenská pedagogická knižnica 2013).

1.5 Funkce školní knihovny

Školní knihovna je bezesporu místem, které výrazně ovlivňuje a podporuje rozvoj žáků a napomáhá k osvojování klíčových kompetencí, které jsou definovány v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP). Klíčové kompetence

podle RVP „představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti“ (RVP pro základní vzdělávání 2010, s. 14). Jak se v tomto dokumentu dočteme dále, klíčové kompetence nejsou izolované, všemožně se prolínají, mají nadpředmětovou podobu a jsou výsledkem celkového procesu vzdělávání (RVP pro základní vzdělávání 2010, s. 14). „Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají“ (RVP pro základní vzdělávání 2010, s. 14), a k těmto aktivitám a činnostem právoplatně patří i školní knihovna.

Fungující školní knihovna může významným způsobem podpořit kompetence k učení, které mimo jiné zahrnují vyhledávání a třídění informací, jejich pochopení, propojování a efektivní využívání. Školní knihovna může též podporovat kompetence komunikativní, kde se dotýká zejména oblasti porozumění různým typům textu a záznamům, obrazovým materiálům a dále využívání informačních a komunikačních prostředků, technologií. V rámci své činnosti je fungující školní knihovna schopna zasahovat i do oblasti kompetencí k řešení problémů a to při vyhledávání informací vhodných k řešení problémů a nacházení jejich shodných, podobných či odlišných znaků (RVP pro základní vzdělávání 2010, s. 14–15). Jak uvádí Čumplová (2008b, s. 5): „Rámcové vzdělávací programy a z nich vycházející školní vzdělávací programy vedou školy k novému pohledu na školní knihovnu“.

Podle Čumplové (Čumplová, et. al. 2008, s. 11), plní moderní školní knihovna tyto funkce:

- „informační centrum školy (centrum informací a poznatků),
- mediální centrum,
- podpora vyučovacího procesu,
- podpora informační gramotnosti,
- podpora čtenářství a čtenářské gramotnosti,
- komunikační centrum,
- kultura a kultivace“.

První z výše vyjmenovaných funkcí se týká poskytování informací jak žákům, tak pedagogům. Žáci v knihovně zejména vyhledávají potřebné informace z více zdrojů, jsou vedeni k samostatnosti a nadále s informacemi pracují. Informace zde mohou žáci využívat k určitému účelu, kterým je např. tvorba referátu (Čumplová, et. al. 2008, s. 11).

Jako mediální centrum je školní knihovna chápána díky médiím (médií v tuto chvíli rozumíme různé typy nosičů informací), která jsou uživatelům knihovny k dispozici. Jedná se o klasické i elektronické dokumenty. Aby byla školní knihovna mediálním centrem je nutné, aby ve svém fondu měla média různého druhu a to knihy, časopisy, noviny, audiovizuální materiály, výukové programy a také přístup k internetu (Čumplová, et. al. 2008, s. 11).

Další důležitou funkcí školní knihovny je podpora vyučovacího procesu. Ve školní knihovně je zcela jistě místo jak pro naučnou literaturu, tak pro beletrii, ale aby mohla být školní knihovna kvalitní podporou vyučovacího procesu „předpokladem jsou dobře vybrané knihy a soustavně budovaný knihovní fond“ (Čumplová, et. al. 2008, s. 11).

Školní knihovna samozřejmě podporuje informační gramotnost, při čemž je nutná velká míra zapojení školního knihovníka, který vede žáky k samostatnosti při vyhledávání různých informačních materiálů a následné práci s materiály. Školní knihovník též vede žáky k rozumnému využívání výpočetní techniky (Čumplová, et. al. 2008, s. 11).

Funkce školní knihovny, zaměřená na podporu čtenářství a čtenářské gramotnosti obsahuje přípravu a realizaci nejrůznějších akcí na podporu čtenářství u žáků. Kromě toho se věnuje i individuální práci s dětmi, které se vymykají průměru. Důležitá je spolupráce školního knihovníka s učiteli českého jazyka a literatury, protože na základě podnětů od učitelů může školní knihovník obstarávat vhodné knihy pro žáky. V souvislosti s touto funkcí by měl školní knihovník vždy informovat žáky a pedagogy o novinkách v knižním fondu (Čumplová, et. al. 2008, s. 11).

Školní knihovna jako komunikační centrum je místem, „...kde nejsou žádná témata zakázaná“ (Čumplová, et. al. 2008, s. 11), a kde mají žáci možnost setkávat se nejen se spolužáky, ale se všemi, kteří patří do školního prostředí a mohou zde společně diskutovat, trávit volný čas, vzdělávat se a objevovat nové. Hlavním důvodem onoho setkávání by ale měla být pomoc a impuls k dalšímu vzdělávání a hledání odpovědí na jakékoliv otázky (Čumplová, et. al. 2008, s. 11).

Funkce týkající se kultury a kultivace je „samozřejmým úkolem školní knihovny, neboť je součástí školy, jejího programu,...“ (Čumplová, et. al. 2008, s. 11). S touto funkcí souvisí organizování různých kulturních akcí prostřednictvím školní knihovny, které mohou být přístupné nejen žákům školy ale i širší veřejnosti.

1.6 Knihovna při stupních škol

Jak by měla vypadat školní knihovna na jednotlivých stupních škol a hlavně, jak by měl být složen knihovní fond, není nikde definováno. Záleží proto zcela jen na škole, kolik ze svých finančních možností může uvolnit pro nákup knih, časopisů a jiných dokumentů pro školní knihovnu. K dispozici ale nemusí být jen finance z rozpočtu školy. Školní knihovna může využít dary přicházející z klubu rodičů, sponzorské dary a výtěžky ze školních akcí, které škole přinášejí nějaký zisk. Školní knihovna může obohatit svůj knihovní fond též prostřednictvím knižních darů, ovšem při jejich přijímání je třeba racionální pohled školního knihovníka, který zhodnotí, zda se exemplář do školní knihovny opravdu hodí a bude mít své využití (Čumplová, et. al. 2008, s. 27).

V mateřských školách nelze hovořit o školní knihovně v její pravé podstatě. I když mateřské školy vlastní knihy, jsou to převážně knihy pro učitelky, které bývají uspořádány v knihovně v ředitelně. Knihy pro děti jsou nejčastěji umísťovány ve třídách, na místech, kde k nim mají děti volný přístup. Tyto knihy určené výhradně dětem se časem samozřejmě ničí, a proto se ani v mateřské škole nesmí zapomínat na průběžné doplňování a obnovování knihovního fondu. V mateřských školách jsou vzhledem k vývojovému stupni dětí potřebné knihy, které bývají kvalitně ilustrovány a mají rovněž jazykovou funkci. (Čumplová, et. al. 2008, s. 27).

Na základních školách už hovoříme o školní knihovně v její pravé podobě. Jak uvádí Čumplová (Čumplová, et. al. 2008, s. 27): „hlavním úkolem školy v prvních třech letech školní docházky je naučit děti dobře číst a práce školní knihovny by tuto snahu měla podpořit“. Jak již bylo výše popsáno, jednou z funkcí školní knihovny je podpora čtenářské gramotnosti, která se váže ke klíčovým kompetencím RVP, a to konkrétněji ke kompetencím komunikativním, do kterých mimo jiné patří porozumění různým typům textu tedy čtení s porozuměním (RVP pro základní vzdělávání 2010, s. 14). Aby toho byli žáci schopni a naučili se dobře číst a rozumět textu, musí je čtení bavit a přinášet jim radost. Ne všechny děti jsou zpravidla čtenáři veřejných knihoven, a proto je v tuto chvíli důležitá role školní knihovny, která může velkou měrou rozvíjet a kultivovat čtenářství dětí v prostředí školní knihovny, kde jsou pod vedením třídních učitelů i školního knihovníka (Čumplová, et. al. 2008, s. 27). Co se týče knihovního fondu na základní škole, měl by obsahovat naučnou literaturu, soubory knih pro společnou četbu žáků 1. stupně a pár exemplářů titulů, které čtou žáci na 2. stupni. Dále potom zvukové a audiovizuální dokumenty, písemné práce žáků, které vznikly v rámci projektového vyučování a jeden výtisk učebnic jednotlivých předmětů, které se vyučují na 2. stupni (Čumplová, et. al. 2008, s. 28).

Je pochopitelné, že na středních školách už má školní knihovna zcela jinou podobu než na základní škole, neboť plní náročnější funkce. Jsou zde větší požadavky na prostory, vybavení, personální zajištění i knihovní fond. Knihovní fond střední školy by měl odpovídat studijním oborům dané školy a je dobré, pokud jsou v něm obsaženy i normy, firemní literatura a práce žáků. Fond zde bývá tvořen kromě naučné literatury, beletrie, cizojazyčné literatury, časopisů i zvukovými nosiči, používanými při výuce jazyků a dalšími audiovizuálními médii, sloužící více vyučovaným předmětům (Čumplová, et. al. 2008, s. 29).

1.7 Organizace a řízení školní knihovny

1.7.1 Organizace školní knihovny

Školní knihovna může být organizována různými způsoby, ale v praxi se nejčastěji setkáme s těmito třemi typy školních knihoven:

- školní knihovna poskytující služby učitelům a žákům školy,
- školní knihovna poskytující veřejné knihovnické a informační služby,

- veřejná knihovna, která je umístěná ve škole (např. oddělení pro děti a mládež veřejné knihovny, které dopoledne poskytuje služby škole a odpoledne je k dispozici všem místním dětem). (Čumplová, et. al. 2008, s. 13).

1.7.2 Služby školní knihovny

Služby školní knihovny jsou velice podobné službám, které poskytují veřejné knihovny, ale s tím rozdílem, že uživateli služeb školní knihovny jsou především žáci, pedagogové, popř. další pracovníci konkrétní školy. Rozsah služeb ve školní knihovně stanovuje Knihovní řád, který je základním dokumentem školní knihovny, jehož znění navrhuje vedoucí školní knihovny a schvaluje jej ředitel školy. Knihovní řád uvádí nejen výčet služeb, ale také podmínky jejich využívání a v neposlední řadě upravuje vztahy mezi knihovnou a uživateli. Školní knihovna nejčastěji poskytuje tzv. základní knihovní služby, ke kterým patří výpůjční služby (v absenční i prezenční podobě), on-line služby (např. on-line katalog školní knihovny), meziknihovní služby a elektronické dodávání dokumentů. Ovšem meziknihovní služby a elektronické dodávání dokumentů se zatím v tak hojné míře nevyskytuje (Čumplová, et. al. 2008, s. 61–63).

1.7.3 Koncepce školní knihovny

Jak uvádí Čumplová (Čumplová, et. al. 2008, s. 15): „koncepce práce školní knihovny musí vycházet ze školního vzdělávacího programu“ a školní vzdělávací program by měl „...brát v úvahu poslání školy, její tradici, cíle a úkoly“. Podobný názor najdeme v Mezinárodním doporučení UNESCO pro plánování informačních center škol, kde autoři hovoří o tom, že program školní knihovny by měl být důležitou součástí programu každé školy. Má tomu tak být ať už se jedná o tradiční školní knihovnu, nebo o tzv. školní studijní a informační centrum školy, neboť podle autorů jsou důležitější samotné programy škol než názvy pracovišť, kde se programy realizují (Carroll, Beilke 1979, s. 3–4). Činnost školní knihovny se stanovuje na jeden školní rok a je nutné do plánu zahrnout jak vlastní aktivity školní knihovny, kterými jsou různé besedy či lekce informační výchovy, tak i aktivity konkrétní školy jako je např. Den otevřených dveří apod. (Centrum pro školní knihovny 2013). Je nutné mít stále na paměti, že plán školní knihovny musí být ucelený a proveditelný a jeho tvorba by neměla spočívat pouze na školním knihovníkovi. Plán by měl být sestaven ve spolupráci s učitelským sborem a vedením školy a měl by být šířen v tištěné podobě v takové míře, jak jen to situace v dané škole dovolí. Jen tak je možné dostat do povědomí školního společenství jasný

koncept a záměry školní knihovny, která bude na základě podpory a porozumění všech zúčastněných schopna poskytnout svůj veškerý potenciál (Vrzáček 2003, s. 4).

1.7.4 Osobnost knihovníka

Osobnost knihovníka je bezesporu důležitým činitelem pro správné fungování školní knihovny, neboť on je nejen odborníkem v této oblasti, ale zároveň také průvodcem a poradcem všech uživatelů školní knihovny. Je to právě knihovník, který získává čtenáře pro knihovnu a pomáhá jim objevovat všechny možnosti školní knihovny. Zde si dovoluji parafrázovat zajímavou myšlenku, která pochází ze staršího zdroje, ovšem jsem toho názoru, že je dodnes velmi aktuální. Opravilová (1984, s. 50) říká, že v prostředí školní knihovny je velmi důležitý osobní přístup knihovníka k dítěti, ale zároveň by zde dítě mělo mít jakousi autonomii. Dospělí mají být přítomni a mají být připraveni pomoci, ovšem jejich přítomnost má být diskrétní. V souvislosti s tím je žádoucí, aby byli knihovníci ochotní zmizet ve chvíli, kdy už je dítě nepotřebuje a nevyvolávali tak v dítěti pocit kontroly.

Knihovník by měl vědět, že „...nese určitou zodpovědnost za svou práci i práci celku“ (Nejezchlebová 2007, s. 497) a též „ideální knihovník by právě dnes měl být schopen najít správnou a vhodnou hranici mezi počítačem a klasickým dokumentem...“ (Nejezchlebová 2007, s. 497). Ať už má školní knihovník odborné knihovnické vzdělání nebo je jedním z učitelů působících na škole, měl by být svědomitý, ochotný, nápomocný, komunikativní, asertivní a dobře informovaný. Mimo to by se měl dobře vyznat ve své knihovně, správně pracovat se všemi technickými zařízeními, která jsou v knihovně k dispozici, a především by to měl být člověk s kladným vztahem k dětem, kterému nebudou chybět vlastnosti, jako je přívětivost, laskavost a empatie (Nejezchlebová 2007, s. 497).

Školní knihovník by měl v každém případě efektivně vést knihovnu a získávat učitele ke spolupráci se školní knihovnou. Měl by též být kreativní a schopný přinášet nové nápady do prostředí školní knihovny a zajišťovat přístupnost knihovny jak pro vyučovací hodiny, tak pro individuální studium a půjčování dokumentů. K náplni práce školního knihovníka patří zejména správa a řízení knihovny, doplňování a ochrana knihovního fondu a práce se čtenáři. Knihovník by měl být ve škole přijímán jako

právoplatný člen pedagogického sboru, měl by být přítomen na poradách, kde se projednává organizace školy a v neposlední řadě by měl být seznámen se vzdělávacím programem školy a jeho případných změnách (Čumplová, et. al. 2008, s. 15).

2 Moderní pojetí školní knihovny

2.1 Informační zázemí školy

V současné době žijeme v tzv. informační společnosti, kterou Jonák (Jonák, et. al. 2002, s. 7) charakterizuje jako: „společnost, ve které jsou informace a znalosti prostřednictvím nových informačních a komunikačních technologií (ICT) intenzivně využívány k podpoře ekonomického, sociálního, kulturního i politického rozvoje“. Jak i dále uvádí Jonák (Jonák, et. al. 2002, s. 7): „pro informační společnost je příznačné využívání digitálního zpracovávání, uchovávání a přenosu informací a zasahování aplikací informačních technologií prakticky do všech vrstev fungování společnosti“. Nástup nových informačních technologií změnil v našich životech mnohé a Vrzáček (2004, s. 103) tvrdí, že: „svět, ve kterém nyní žijeme, je světem další velké revoluce – po zemědělské a průmyslové přichází revoluce informační“. Školy mají potenciál na to, aby tuto situaci zvládly a připravily žáky na život v informační společnosti. Mohou toho dosáhnout díky školním knihovnám, které včas zareagují na nastalý vývoj a budou se věnovat zdokonalování informační gramotnosti žáků i učitelů (Vrzáček 2004, s. 103). A to vše v novém prostředí informačních a studijních center, která jsou nyní nezbytná pro uskutečňování tohoto poslání. Samozřejmě není na místě zdokonalovat jen informační gramotnost uživatelů knihovny, ale je též zapotřebí zdokonalovat školní knihovny jako takové, zdokonalovat jejich vybavení, poskytované služby a v neposlední řadě i profesionální úroveň pracovníků. Jen díky tomu projde tradiční školní knihovna změnou a stane se pracovištěm, které bude schopno uspokojit potřeby lidí v informační společnosti. Ovšem nesmíme zapomenout na to, že vybudování moderní školní knihovny je dlouhodobá záležitost. Jak uvádí Čumplová (2008b, s. 5): „knihovnu totiž nelze zřídit, knihovna se buduje řadu let. A k tomu dodává Bělohradská (2006, s. 88): „ať již zachováme zažitý název školní knihovna, nebo ji nazveme mediátékou, studijním informačním centrem nebo i jinak, stále půjde o speciální pracoviště, které je velmi odlišné od původní podoby školní knihovny v tradiční škole...“.

2.2 Požadavky na moderní školní knihovnu

Pokud se škola rozhodne, že vytvoří informační zázemí školy v podobě školního studijního a informačního centra, musí mít stále na paměti, že cílem tohoto snažení je především vybudování prostředí pro samostatnou práci žáků a další vzdělávání učitelů. Zároveň by to mělo být prostředí, které bude kreativní a bude žáky motivovat

k vlastním aktivitám a též aktivovat zájem a potenciál žáků i učitelů. Mělo by to být místo otevřené a nakloněné novým nápadům, iniciativám a vzájemné spolupráci mezi školami. V neposlední řadě by toto prostředí mělo umožňovat další osobnostní rozvoj každého uživatele (Jonák, et. al. 2002, s. 13).

Vyjmenovat konkrétní požadavky na moderní školní knihovnu není jednoduchá záležitost, a proto jsem navštívila odbornici v problematice paní Ludmilu Čumplovou, abych se s ní o těchto požadavcích poradila. Poté, co jsem s ní tento problém zkonzultovala, mohu uvést, že požadavky na školní knihovnu musí určovat sama škola. Je nutné, aby požadavky vycházely z potřeb a cílů konkrétní školy, a proto neexistují v nějaké obecné podobě.

Podle mého názoru by bylo možné uvést pouze určitá očekávání, která jsou v současné době aktuální, a tudíž předpokládám, že je školní knihovny budou alespoň z části naplňovat. Jedním z očekávání by mohla být jistá rozmanitost v nabídce. Školní knihovna neposkytuje jen knihy, ale měla by nabízet i jiná dostupná média pod odborným pedagogickým vedením. Kromě knih by tedy měla disponovat audiovizuálními dokumenty (CD, DVD, diafilmy apod. s možností jejich projekce.), katalogy, databázemi, vyučovacími programy a internetem. Pokud tomu tak je, lze zde uskutečňovat nejen četbu a poslech, ale také informační a konzultační služby, výstavky i skupinové aktivity (Bělohradská 2006, s. 88).

Dále je možné říci, že by se neměl opomíjet celkový vzhled školní knihovny, ke kterému patří moderní nábytek a estetické ladění, „...aby se tu každý cítil příjemně a zapomněl, že se nachází na půdě školy“ (Rašková 2006, s. 125).

V současné době je kromě prostoru, knihovního fondu a počítače s přístupem na internet pro moderní školní knihovnu důležitý zejména profesionální pracovník s pedagogickým a knihovnickým vzděláním, který bude zajišťovat služby knihovny (Čumplová 2008a). Důležitost přisuzuje školnímu knihovníkovi i Vrzáček (2004, s. 99), který dokonce tvrdí, že: „zásadní pro úspěšnost školní knihovny je postavení školního knihovníka na škole“. Stejně tak se setkáváme s dalším názorem, že školní

knihovny/informační a studijní centra jsou nedílnou součástí vzdělávacího procesu a informačního systému školy, ale aby tomu tak bylo, musí zde pracovat kvalifikovaný pracovník (Medková 2007, s. 101).

Jak už jsem ale uvedla výše, toto vše lze považovat pouze za určitá očekávání, neboť požadavky na školní knihovnu jako takovou musí specifikovat škola, protože školní knihovna je hlavně k dispozici škole a celému jejímu společenství. To ale nemění nic na tom, aby moderní školní knihovna v podobě školního studijního a informačního centra plnila určité funkce, které už v konkrétní podobě nalezneme.

2.2.1 Funkce školního studijního a informačního centra

Na webových stránkách Centra pro školní knihovny (Centrum pro školní knihovny 2013), které si klade za úkol pomáhat ředitelům základních a středních škol, učitelům, pracovníkům školy popř. profesionálním knihovníkům při zřizování a vedení školní knihovny, najdeme čtyři funkce, které jsou školní knihovně přisuzovány v jejím moderním pojetí studijního a informačního centra, jako základní a jsou to funkce:

- „informační,
- studijní,
- výchovná (kulturně socializační),
- podpora zájmů o určitou oblast lidského vědění“.

Moderní forma školní knihovny, tedy studijní a informační centrum školy, je místem, kde se žáci naučí dovednosti čtení s porozuměním a orientací v textu, bez kterých nebudou schopni pracovat s moderními informačními technologiemi a nebudou se moci ani učit. Studijní a informační centrum tyto dovednosti rozvíjí a je odbornou učebnou, kde se pracuje s informačními prameny v klasické i elektronické podobě pod vedením odborného pracovníka s knihovnickým a pedagogickým vzděláním (Centrum pro školní knihovny 2013).

Informační funkce na základní škole je chápána nejen jako zajišťování informací pro žáky a učitele, ale zakládá se i na vytváření návyků a dovedností žáků v oblasti čtenářství a práci s informacemi. Studijní funkce vytváří místo pro sebevzdělávání žáků i učitelů a pro rozvoj nových forem (projekty) i témat výuky (např. environmentální

výchova apod.) a poskytuje učitelům nové informace o dění ve školství. Výchovná funkce vytváří oporu pro rozvoj osobnosti žáka a přispívá k prevenci sociálně patologických jevů díky svému zaměření na volnočasové aktivity. Funkce podpory zájmů o oblast lidského vědění má vliv na budoucí profesní zaměření osobnosti žáka i na jeho kulturně-spoločenské zájmy (Centrum pro školní knihovny 2013).

2.2.2 Modely studijního a informačního centra

V Doporučení MŠMT (Doporučení MŠMT 2009, s. 15–21) nalezneme čtyři typy školní knihovny:

- „Studovna a čítárna
- Knihovna se studovnou
- Školní knihovna-Studijní a informační centrum školy (SIC I.)
- Školní knihovna-rozšířené studijní a informační centrum školy (SIC II.)“.

Jednotlivé typy školních knihoven slouží mimo jiné jako doporučení pro vybavení těchto pracovišť a každý typ onoho speciálního pracoviště je v Doporučení MŠMT poměrně detailně zpracován. Pro úplnost si nyní dovoluji tato pracoviště představit prostřednictvím jejich nejdůležitějších charakteristik.

- Studovna a čítárna

Toto pracoviště je nejjednodušším příkladem, který lze realizovat na malých školách, které teprve budují školní knihovnu a prozatím nemají dostatek finančních prostředků na provoz informačního centra. Ve studovně se mohou žáci a učitelé seznamovat s informačními prameny a též s jejich zpracováním, řazením a vyhledáváním. Pracoviště je možné využívat při hodinách informační výchovy a učitelé mají možnost využívat materiály z knihovního fondu pro výuku. Studovna je vhodná i pro zpracovávání úkolů a pro studium ve volných hodinách. Studovna a čítárna by měla mít na základě Doporučení MŠMT k dispozici minimálně jednu samostatnou místnost o rozloze 20-30m². Z hlediska vybavení informačními technologiemi je třeba, aby zde byl k dispozici jeden počítač pro uživatele knihovny, dále tiskárna a další počítač vybavený profesionálním knihovnickým softwarem pro školy, který bude využívat školní knihovník. V souvislosti s tím je nutné zajistit připojení na internet. Knihovní fond studovny by měl být tvořen dokumenty jak v klasické, tak elektronické podobě.

Studovna a čítárna by měla knihy půjčovat alespoň prezenčně a to minimálně po dobu dvou hodin denně (Doporučení MŠMT 2009, s. 15–16).

- Knihovna se studovnou

Studovna má v tomto případě stejný smysl jako u předchozího typu školní knihovny, ale navíc už se zde rozšiřují služby o absenční půjčování dokumentů a minimálně dvakrát týdně je zavedena i odpolední výpůjční služba po dobu čtyř hodin. Z prostorového řešení je třeba, aby byla k dispozici jedna až dvě samostatné místnosti o rozloze 20-50m². Co se týče knihovního fondu studovny, požadavky jsou stejné jako u prvního typu školní knihovny, ale v tomto případě by mimo fond studovny měl být zařazen i fond knihovny, s výběrovým fondem beletrie a odbornými informačními zdroji podle zaměření školy. Nadále zůstává potřeba počítače s profesionálním knihovnickým softwarem pro školy využívaný knihovníkem a pro uživatele už je nutné zajistit minimálně dva počítače, připojení na internet a tiskárnu (Doporučení MŠMT 2009, s. 16–17).

- Školní knihovna-Studijní a informační centrum školy (SIC I.)

Tento typ školní knihovny poskytuje stejné služby, jako typ předchozí, ale navíc pro samostudium uživatelů je zde prostor rozšířen o studijní pracovnu, kterou lze též využívat jako alternativní učebnu. Aby mohl tento typ školní knihovny efektivně pracovat, musí být pro jeho chod zajištěn pracovník s odborným knihovnickým vzděláním a provozní doba pracoviště by měla činit minimálně pět hodin denně. Školní knihovna v této podobě zajišťuje meziknihovní výpůjční služby a pracuje na rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti žáků. Požadavky na knihovní fond zůstávají stejné jako u předchozího typu školní knihovny, ale navíc se doporučuje rozšířit jej i o firemní literaturu. Z hlediska vybavení technikou nadále zůstává nutností počítač vybavený profesionálním knihovnickým softwarem pro školy určený pro práci knihovníka. Pro uživatele je třeba zajistit zhruba pět počítačů, mimo to připojení na internet, tiskárnu v síti, kopírovací stroj a přehrávač pro audiovizuální dokumenty (Doporučení MŠMT 2009, s. 17–19).

- Školní knihovna-rozšířené studijní a informační centrum školy (SIC II.)

Školní knihovna je v této podobě navržena jako rozsáhlé studijní a informační centrum, které by mělo být k dispozici minimálně osm hodin denně. Tento typ školní knihovny má k dispozici tři samostatné místnosti a to knihovnu, studovnu a víceúčelový sál, který může sloužit jako prostor pro různé prezentace, semináře apod. Takovéto centrum kromě klasických činností a služeb zajišťuje odborné besedy a přednášky a vytváří kvalitní podmínky pro samostatnou studijní přípravu i mimo vyučovací hodiny. Požadavky na knihovní fond zůstávají stejné jako u předchozího typu školní knihovny. Jelikož se jedná o velice profesionalizované pracoviště, tak zde je kromě pracovníka s odborným knihovnickým vzděláním, potřebný další pracovník pro administrativní práce. Požadavky na vybavení technologiemi se oproti předchozímu typu školní knihovny v tomto případě rozšiřují ještě o skener a data projektor (Doporučení MŠMT 2009, s. 19–21).

2.3 Knihovna a počítače

2.3.1 Automatizované knihovní systémy

V běžném životě jsou už pro nás počítače samozřejmostí a není tomu jinak ani ve školních knihovnách, kde jsou počítače k dispozici knihovníkům a všem jejím uživatelům. U nás je prosazována automatizace knihoven, jejímž cílem je propojení knihoven a zkvalitnění poskytovaných služeb, jakými může být například meziknihovní výpůjční služba (Čumplová, et. al. 2008, s. 18). Jak uvádí Růžička (2010): „pro každou knihovnu je nyní nutnost mít kvalitní automatizovaný systém“. Úkolem automatizovaných knihovních systémů je kromě zrychlení a zefektivnění služeb také zvýšení produktivity práce knihoven (Růžička 2010). Na trhu se setkáme s různorodou nabídkou automatizovaných knihovních systémů, ale pro školní knihovny jsou vyhovující hlavně verze, které se zaměřují na potřeby školní knihovny. Nejčastěji se ve školních knihovnách setkáme se systémy Clavius, KP-WIN SQL a se softwarem Bakaláři jehož součástí je modul Knihovna (Čumplová, et. al. 2008, s. 22).

2.3.2 Internet a knihovna

Zavedení počítačů do školní knihovny přináší užitek nejen knihovníkům, kteří využívají výpočetní techniku a automatizovaný knihovní systém pro lepší práci, ale i ostatní uživatelé zde mohou pracovat s počítači a mít tak přístup k internetu. Právě zavedení internetu do knihoven považuje Čumplová (Čumplová, et. al. 2008, s. 25) za

zlomový okamžik ve vývoji automatizace v České republice. Školním knihovnám se díky internetu nabízí nejen sdílená katalogizace, ale také možnost sledovat a nakupovat nové knihy i učebnice přes internet. Internet zjednodušuje i meziknihovní výpůjční služby díky elektronickým žádankám a umožňuje knihovníkům snáze komunikovat s uživateli knihovny, například v případě upozornění na konec výpůjční lhůty (Čumplová, et. al. 2008, s. 26). V neposlední řadě mají uživatelé „...virtuální přístup do knihovny kdykoliv a odkudkoliv z jakéhokoli počítače připojeného k internetu“ (Čumplová et. al. 2008, s. 26) a tak může být knihovna určitým způsobem k dispozici i mimo své otevírací hodiny.

3 Role školní knihovny ve výchově mimo vyučování

3.1 Dvě roviny využití školní knihovny

Do volného času dětí na základní škole bezesporu nejčastěji promlouvají školská zařízení pro zájmové vzdělávání. Jedná se o školní klub, školní družinu a střediska volného času. Školní knihovna je ale dalším místem, které může výrazně působit ve volném čase žáků, otázkou ovšem je, jaké postavení zaujímá školní knihovna ve výchově mimo vyučování.

Na základě definovaných funkcí moderní školní knihovny, které jsou uvedené v první kapitole, lze říci, že školní knihovna je v první řadě vnímána jako informační centrum školy, které je doslova centrem poznatků a informací. V souvislosti s tím je školní knihovna chápána jako významná podpora vyučovacího procesu a také jako podpora informační gramotnosti, čtenářské gramotnosti a čtenářství jako takového. V tuto chvíli je ale třeba upozornit na poslední dvě funkce moderní školní knihovny, a to na komunikační funkci (školní knihovna jako komunikační centrum) a funkci kultury a kultivace (Čumplová, et. al. 2008, s. 11). To, že školní knihovna plní též komunikační funkci, poukazuje na to, že je svobodným prostorem, který slouží k neformálnímu setkávání členů celé školní komunity, kteří mohou svůj čas zde využít ke společné diskuzi nebo trávení volného času. Funkce kultury a kultivace souvisí nejen s celkovým rozvojem osobnosti mladého člověka, ale také s nabídkou kulturních a společenských aktivit, jako jsou besedy a jiné volnočasové akce organizované právě školní knihovnou.

Stejně tak je tomu i u moderního pojetí školní knihovny v podobě studijního a informačního centra, které má funkci informační a studijní. Zároveň také funkci výchovnou (kulturně socializační) a funkci, která zajišťuje podporu a zájem o různé oblasti lidského vědění (Centrum pro školní knihovny 2013). Klíčová je výchovná funkce, ta „podporuje individuální růst osobnosti...“ a „může výrazně přispívat i k prevenci negativních sociálních jevů svým zaměřením na volnočasové aktivity“ (Centrum pro školní knihovny 2013). Mimo to prostřednictvím pracovníka studijního a informačního centra je možné ovlivnit vztah žáků k místu, ve kterém žijí a nabídnout jim ve volném čase další aktivity (Centrum pro školní knihovny 2013).

Školní knihovna jako taková, a to i ve svém moderním pojetí studijního a informačního centra, má dvě roviny využití. Na jedné straně je odbornou pracovní, která přímo zabezpečuje a podporuje vyučovací proces, samostudium žáků a působí na poli podpory informační a čtenářské gramotnosti. Na druhé straně školní knihovna zaujímá další možnou příčku mezi místy volnočasovými, protože svou činností posiluje kvalitní využívání volného času a poskytuje pro to i vhodné zázemí.

3.2 Formy využití školní knihovny mimo vyučování

Využití školní knihovny školní družinou a školním klubem na základní škole se přímo nabízí, protože „většina školních družin a klubů jsou součástí daných škol, jen minimum družin nebo klubů má vlastní právní subjektivitu“ (Doubrava 2010) a i z tohoto důvodu je přístup do školní knihovny pro žáky ze školní družiny či školního klubu pod vedením vychovatelek daleko snazší, než když je třeba organizovat exkurze do veřejných knihoven. Školní knihovna je pro potřeby školní družiny a školního klubu neustále k dispozici a vychovatelky mohou po celý rok se školní knihovnou spolupracovat a zařadit aktivity s ní spojené do ŠVP školní družiny, nebo klubu. Dobrým příkladem využití školní knihovny je její propojení se školním klubem a přesně takto to funguje na ZŠ Sobotka, okres Jičín. Zde je školní klub zřízen pro žáky přímo v prostorách školní knihovny.

Jak uvádí Nejezchlebová (Nejezchlebová 2008): „stále přetrvává představa zaměření školní knihovny jako sbírky doporučené četby a prostoru, který je využíván učiteli českého jazyka“. Je třeba vědět, že takto to v praxi dnes nevypadá a školní knihovna, potažmo studijní a informační centrum, se nemá stávat jen oním studijním prostředím, které se váže pouze na vyučovací proces. Tak jako je ve školní knihovně místo pro studium, jeho protikladem by měl být příjemný prostor pro oddych, relaxaci a popovídání se spolužáky, zázemí pro přemýšlení a v neposlední řadě místo pro trávení volného času, popř. pro skupinové volnočasové aktivity.

Pokud už školní knihovna na škole funguje, je snadné při ní založit čtenářský kroužek nebo redakci školního časopisu. Knihovna jako taková je vhodná pro zastřešování takovýchto aktivit, protože je schopna zajistit velké množství zdrojů v klasické i elektronické podobě. Poskytuje vhodný pracovní prostor a také je zde

k dispozici pracovník školní knihovny, který tyto aktivity může v rámci fungování školní knihovny vést, nebo pomáhá jinému pedagogovi s jejich realizací.

Školní knihovna může mít mimo poskytované služby připravený pestrý program pro žáky, pedagogy, rodiče i veřejnost, jehož součástí může být nabídka jednorázových akcí a to např. besedy se spisovateli, přednášky na různá témata, soutěže, nebo knižní bazar s doprovodným programem apod. V současné době jsou velmi oblíbené akce, při kterých účastník stráví ve školní knihovně i noc a jednou z nejznámějších akcí spojenou s takovýmto nocováním je Noc s Andersenem.

Noc s Andersenem je projekt zaměřený na rozvoj dětského čtenářství, který běží od roku 2000, kdy začal v malém měřítku. Nyní se lavina zájmu o noc strávenou v knihovně rozšířila tak, že je to nejen celostátní akce, ale už i mezinárodní. Na internetových stránkách akce Noc s Andersenem je pro každý rok uveřejněn doporučený program, kterého se mohou zúčastnění projektu držet, ale není to podmínkou. Vždy po proběhnutí Noci s Andersenem nejen veřejné knihovny referují o pohádkové noci, kterou pořádaly, ale i školy a školní knihovny s nadšením uveřejňují na svých internetových stránkách fotografie a dojmy zúčastněných. Kupříkladu velice zajímavý program připravila z noci 5. na 6. dubna paní knihovnice společně s vychovatelkou školního klubu na 25. základní škole v Plzni, Chválenická 17.

Další zajímavou jednorázovou akci spojenou s přespáním ve škole popisuje článek v Učitelských novinách, který hovoří o akci s názvem „Putování noční školou“, kterou několikrát do roka realizují na ZŠ v Liberci, Česká 354 – Vesec. Putování noční školou začíná v podvečerních nebo večerních hodinách, kdy se účastníci sejdou a společně si užijí legrace i dobrodružství v prostorách školy. Zde na ně čekají nejružnější aktivity a jednou zastávkou v jejich putování je i návštěva školní knihovny (Mikešová 2010). V letošním školním roce už zde proběhly dvě akce, při nichž žáci nocovali ve škole.

To, že lze ve školní knihovně realizovat i vícedenní volnočasovou akci, dokazuje studijní a informační centrum ZŠ Ostrava – Hrabůvka, Provaznická 64. Školní informační centrum připravilo pro žáky prázdninový projekt s názvem „Se školní knihovnou na cestách“. Žáci společně s paní knihovnicí díky prezentacím a video ukázkám navštívili pět zahraničních zemí, ve kterých se seznámili s jejich kulturou, se spisovateli, s místními specialitami a zajímavými místy. Na závěr každé výpravy si žáci vyrobili suvenýr na památku.

Školní knihovny mají při realizaci programů, které jsou organizovány mimo nabízené služby neomezené pole působnosti, a vše v tuto chvíli záleží na školním knihovníkovi. Cílem jeho snažení by mělo být, aby tyto aktivity rozvíjely čtenářství a čtenářskou gramotnost, osobnost žáka, a aby posilovaly kvalitní využívání volného času. Škola a školní knihovna by jednoznačně měly v tomto směru spolupracovat, protože „škola tvoří samostatný prvek, který silně a pozitivně ovlivňuje rozvoj dětského čtenářství“ (Věříšová et. al. 2007, s. 11). Školní knihovny jsou schopny na toto zareagovat a stát se dalším přirozeným článkem v celém procesu rozvoje čtenářství, neboť ony mají už výše zmiňované neomezené možnosti, díky kterým mohou žákům ukázat, že četba sice vzdělává, ale přináší také radost a zábavu. A právě zde se nabízí ona možnost propojení formální a neformální výchovy, protože škola i volnočasové instituce by měly společně svým působením směřovat ke stejnému cíli, kultivaci mladého člověka.

4 Případové studie dvou vybraných školních knihoven

4.1 Metodologie výzkumu

V praktické části bakalářské práce užívám kvalitativní výzkum, a jak vysvětluje Hendl (2005, s. 49): „neexistuje jediný obecně uznávaný způsob jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum“. V souvislosti s tím dodává, že práce kvalitativního výzkumníka je podobná činnosti detektiva, který pracuje v terénu, kde se doslova něco děje, přičemž „výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry“ (Hendl 2005, s. 50). Skutil (Maňák, Švec in Skutil 2011, s. 69) ještě dodává, že při kvalitativním výzkumu se jedná o „...přístupy ke zkoumání jevů, kdy do popředí nevstupuje kvantifikace dat, nýbrž jejich podrobná analýza“.

Pro potřeby praktické části bakalářské práce používám nástroje přibližující se těm, se kterými pracuje případová studie, která „...se zaměřuje na podrobný popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů“ (Hendl 2005, s. 103), a ve které „...jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti“ (Hendl 2005, s. 104). Oním případem „...se rozumí objekt, na který zaměřujeme pozornost a který do hloubky zkoumáme“ (Maňák, Švec in Skutil 2011, s. 51).

4.2 Výzkumný problém

Aby bylo možné zjistit, co se v současné době skrývá za správným fungováním moderní školní knihovny na ZŠ, je třeba vycházet z konkrétních a jedinečných případů, které jsou hodné inspirace a následování.

Výzkumný problém, kterým se zabývá praktická část bakalářské práce lze formulovat prostřednictvím této otázky: Jak jsou ve dvou vybraných školních knihovnách formulované výchovné cíle, jakými prostředky je školní knihovny naplňují, jaké aktivity školní knihovny vyvíjejí a jak je na daných školách chápán smysl školní knihovny?

Pro získání odpovědí na vše co vyjadřuje výzkumný problém, byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jaké je prostorové a materiální zajištění školní knihovny?
2. Jaké je personální zajištění školní knihovny?
3. Má daná škola písemně zpracované výchovné cíle školní knihovny? Pokud ano, jaké cíle jsou pro práci školní knihovny formulovány v dokumentech školy?
4. Je školní knihovna zařazena do ŠVP? Pokud ano, v jakém rozsahu a jaké podobě?
5. Jaké možnosti nabízí školní knihovna žákům a pedagogům?
6. Jaký program v daném školním roce školní knihovna nabízí?
7. Využívá školní knihovnu nějakým způsobem i školní družina? Pokud ano, jakým?
8. Jakým způsobem využívají žáci v daném školním roce školní knihovnu ve volném čase?
9. Jakým způsobem školní knihovna spolupracuje s rodiči?
10. Jaké jsou názory vedení školy a školního knihovníka na moderní pojetí školní knihovny?
11. Jak důležité postavení na dané škole zaujímá školní knihovna?

4.2.1 Výběr zkoumaných případů

Obě zkoumané školní knihovny byly pro tento výzkum záměrně vybrány. S první zkoumanou školní knihovnou, nebo respektive s vedením školy, při které školní knihovna funguje, jsem se seznámila díky konferenci Prázdninové školy Lipnice, a na základě materiálů s informacemi o dané ZŠ, které zde byly k rozebrání, jsem se poté o školní knihovnu začala více zajímat. Druhá zkoumaná školní knihovna mě zaujala díky své velice originální prezentaci na internetových stránkách školy, při které je školní knihovna zřízena, a také kvůli velkému množství zajímavých volnočasových aktivit, na které zde též upozorňovala.

4.2.2 Časový harmonogram výzkumu

Výzkum byl zahájen v listopadu 2012 a ukončen v květnu 2013. V této době jsem se svolením vedení škol pravidelně navštěvovala obě zkoumané školní knihovny a sledovala jejich činnost nejen při běžném provozu, ale i při mimořádných

volnočasových akcích. Během měsíce února a března proběhly rozhovory s vedeními škol a odborným personálem, který zajišťuje chod školních knihoven na obou ZŠ.

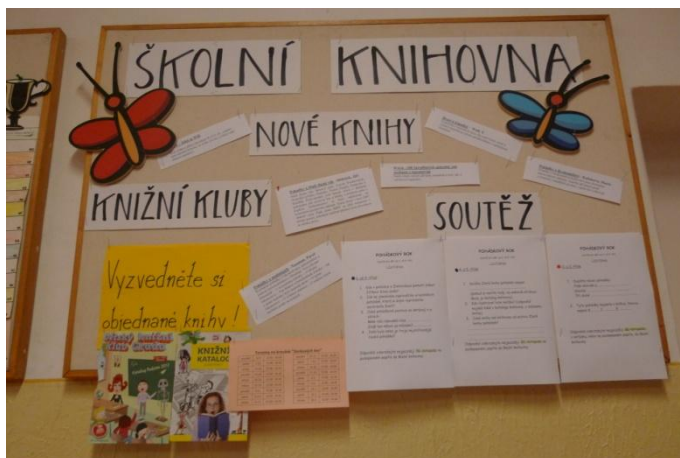
4.2.3 Metody sběru dat

Při sběru dat jsem vycházela zejména z dlouhodobého zúčastněného pozorování prostředí a činností zkoumaných školních knihoven. Vedení škol a odborný personál školních knihoven byl o mém záměru informován, ale uživatelé školní knihovny o probíhajícím výzkumu nevěděli. Pro sběr dat jsem též použila obsahovou analýzu dokumentů a to knihovních řádů školních knihoven a ŠVP škol, při kterých školní knihovny fungují. Mnoho důležitých dat jsem získala prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s odborným personálem školních knihoven a s vedením školy druhé zkoumané školní knihovny. Vedení školy první zkoumané školní knihovny mi z důvodu svého časového vytížení poskytlo rozhovor, který proběhl elektronicky formou strukturovaného rozhovoru. Rozhovory, které proběhly osobně, jsem na základě písemného souhlasu se záznamem od všech respondentů zaznamenávala na diktafon a poté doslovně přepsala. Rozhovor, který proběhl elektronickou formou, a všechny ostatní přepisy rozhovorů, jsou součástí příloh.

5 Zkoumané školní knihovny

5.1 První školní knihovna

První školní knihovna funguje při základní škole, která má velkou tradici a v současné době ji navštěvuje více než 560 žáků. Základní škola se nachází v příjemném prostředí, a i když se nejedná o malou základní školu, člověk, který pochází z vesnického prostředí jako já, se na tomto místě necítí nijak nepatříčně, ba naopak skoro zapomíná, že se nachází ve městě, neboť nedaleko základní školy se rozprostírá přírodní park. Školní knihovna na této škole funguje od roku 2001 a dalo by se říci, že samotná školní knihovna je zde už tradicí. Z hlediska umístění v budově zaujímá školní knihovna velice výhodné, řekla bych až strategické místo v přízemí budovy nedaleko od školního bufetu. Jedná se o frekventované místo a odtud už je to do školní knihovny jen pár kroků. Naproti školnímu bufetu visí poměrně velká a nepřehlédnutelná nástěnka školní knihovny, kterou je možné vidět na obrázku níže, a která zve nejen k návštěvě, ale také upozorňuje na novinky ve školní knihovně a na plánované akce.

Obr. 1. Nástěnka školní knihovny

Pokud má kdokoli zájem školní knihovnu navštívit, stačí, když vejde do chodby hned napravo od nástěnky a pak už se po pár krocích ocitne přede dveřmi školní knihovny. Cestu k těmto dveřím zdobí další nástěnka, na které čtenáři ve svých dopisech přejí školní knihovně k jejímu desátému výročí a i zdi chodby lemuují plakáty zachycující dění na akcích, které v poslední době ve školní knihovně proběhly. Na dveřích vedoucích do školní knihovny je umístěn rozpis hodin, ve kterých je školní

knihovna otevřená. Knihovna má otevřeno každý den v týdnu, přičemž dvakrát týdně je to šest hodin, jednou týdně osm hodin a dvakrát týdně tři hodiny. Protože je školní knihovna přístupná i veřejnosti, oficiálně je vždy v pondělí a ve čtvrtek od patnácti do osmnácti hodin vyhrazen čas pro čtenáře z veřejnosti.

Obr. 2. Časový rozvrh školní knihovny

Za dveřmi do školní knihovny se už každému návštěvníkovi otevře světlý a příjemný prostor s kobercem na zemi, který navozuje pocit útulnosti, a kdyby se někomu nechtělo zouvat, u dveří jsou k dispozici návleky. Kabát je možné pověsit na věšák a první kroky v knihovně zavedou každého návštěvníka nejdříve k informačnímu pultu, který slouží jako zázemí pro personál školní knihovny. Odtud už se otevírá pohled na celou místnost školní knihovny, jejíž centrální částí je společný prostor pro uživatele školní knihovny.

Výzkumná otázka č. 1: *Jaké je prostorové a materiální zajištění školní knihovny?*

Školní knihovna má v současné době k dispozici jednu místnost a také sklad, který se nachází o patro níž. Do místnosti, ve které sídlí školní knihovna, proudí světlo čtyřmi velkými okny a podlahu pokrývá celoplošný koberec. Za velice důmyslné považuji prostorové řešení místnosti a samotné uspořádání polic s knihami a časopisy, neboť jsou uzpůsobeny tak, aby svým rozmístěním zajistily několik oddělených míst. Jedním odděleným místem je prostor hned u vchodu do knihovny, kde je umístěna

police s časopisy. Jak je z následujícího obrázku patrné, police svým postavením odděluje část knihovny od místa určeného pro společné aktivity. Díky tomu si mohou uživatelé školní knihovny číst, nebo prohlížet časopisy v klidu, mimo centrální část školní knihovny.

Obr. 3. Oddělený kout s časopisy

Na tento prostor určený pro časopisy volně navazuje informační pult, umístěný v rohu místnosti, který je určen personálu školní knihovny a svým prostorovým řešením pomyslně spojuje všechna oddělená místa v knihovně. Personál školní knihovny zde má k dispozici vlastní pracovní stůl a počítač vybavený automatizovaným knihovním systémem KP-WIN SQL. K informačnímu pultu mají uživatelé školní knihovny přístup ze všech stran, což je patrné z obrázku č. 4.

Obr. 4. Informační pult pro personál školní knihovny

Jak už bylo popsáno výše, uprostřed knihovny je tzv. centrální prostor. Tento prostor může být využíván pro společné aktivity a jak je dobře vidět z obrázku č. 5, prostor je ze všech stran ohraničen policemi s knihami. V centrálním prostoru se nacházejí čtyři stoly a ty zajišťují celkem 24 míst pro uživatele školní knihovny. Jsou zde ale též k dispozici polštáře, které slouží pro pohodlné sezení na zemi a tím se kapacita školní knihovny zvyšuje zhruba o 20 dalších míst. V budoucnu se ještě uvažuje o prostorovém rozšíření školní knihovny a stavební úpravy jsou naplánovány ještě na tento rok. Po této úpravě školní knihovny by se sem „vešlo víc knížek, víc počítačů, víc dětí“ (Příloha A).

Obr. 5. Centrální prostor školní knihovny

Dále police s knihami oddělují od centrálního prostoru ještě jednu část školní knihovny, kterou zachycuje obrázek následující, a tou je kout s počítačem a tiskárnou. Vzniká tak pracovní místo, které je svým způsobem skryto, a díky tomu mohou uživatelé školní knihovny nerušeně pracovat na počítači. Počítač je připojen na internet prostřednictvím bezdrátové sítě Wi-Fi a také je napojen na školní síť. Tudíž jsou i zde zpřístupněny různé výukové programy. Kromě tohoto počítače mohou žáci ve školní knihovně využívat pro zpracování svých úkolů či referátů tři netbooky. Netbooky mají u žáků velké ohlasy, k čemuž paní knihovnice dodala, že: „...netbooky jsou neustále v permanenci“ (Příloha A).

Obr. 6. Kout s počítačem a tiskárnou

Knihovní fond školní knihovny čítá zhruba 7500 svazků a k tomu 11 titulů časopisů. Podle slov paní knihovnice je knihovní fond ze dvou třetin tvořen beletrií a ze třetiny naučnou literaturou. Naučná literatura je v současné době stavěna podle vyučovacích předmětů, protože pro děti je to více logické. Beletrie je rozdělena na dvě věkové skupiny a to pro děti do dvanácti let a pro děti dvanáctileté a starší, přičemž tyto dvě skupiny jsou ještě tematicky rozlišeny. Školní knihovna má ve svém knihovním fondu i literaturu pro děti předškolního věku, ta je ale zvlášť. K dispozici je i literatura pro vyučující a dospělé. Všechny knihy a časopisy v policích jsou uživatelům školní knihovny volně přístupné a je zde i jedna police s literaturou pro děti předškolního věku, pro které je uzpůsobena i výška police, aby si děti mohly samy vybírat. Na jedné z bočních stran polic je vyvěšen popis značení knih, podle kterého je uživatelé snáze najdou. Na stejném místě je i výtah z knihovního řádu školní knihovny a také ceník placených služeb školní knihovny. Určitou zajímavostí v celém prostoru je vitrína, která je umístěna v centrální části školní knihovny v jednom z rohů místnosti. Vitrína na první pohled ukrývá starší, nebo nějakým způsobem vzácnější knihy, které si zaslouží zvláštní pozornost.

Výzkumná otázka č. 2: *Jaké je personální zajištění školní knihovny?*

Ve školní knihovně pracují dvě knihovnice. První z knihovnic má knihovnické vzdělání a velké zkušenosti s dětským čtenářem a proto má „...na starosti takové ty základní knihovnické věci, jako je nákup knih, zpracování knih, označování knih...“

(Příloha A). Kromě toho vymýšlí a připravuje různé akce a besedy ve školní knihovně. Druhá knihovnice je bývalou učitelkou zdejší školy a dochází sem na necelou půlku pracovního úvazku. Má na starosti sklad a srovnávání knih (Příloha A).

Výzkumná otázka č. 3: *Má daná škola písemně zpracované výchovné cíle školní knihovny? Pokud ano, jaké cíle jsou pro práci školní knihovny formulovány v dokumentech školy?*

Školní knihovna má písemně zpracovaný plán výchovy ke čtenářství a k práci s informacemi, ve kterém je mimo jiné uvedeno, že se jako školní knihovna zaměřuje na výchovu ke čtenářství, práci s informacemi, dovednosti využívat knihy a časopisy a elektronické dokumenty. To je možné označit za základní cíle školní knihovny, kterých se dosahuje prostřednictvím už zmíněného plánu výchovy ke čtenářství a k práci s informacemi.

Výzkumná otázka č. 4: *Je školní knihovna zařazena do ŠVP? Pokud ano, v jakém rozsahu a jaké podobě?*

Jak v rozhovoru paní knihovnice uvedla, pro školní vzdělávací program: „...je zpracovaný systém výchovy ke čtenářské gramotnosti a informační výchova“ (Příloha A). Školní knihovna je tedy do ŠVP zařazena prostřednictvím už onoho zmiňovaného plánu výchovy ke čtenářství a k práci s informacemi. Tento plán má několik částí, které jsou dále podrobně rozpracovány, a ty si nyní dovoluji představit.

Protože školní knihovna spolupracuje také s místní mateřskou školou, plán je zpracován už pro děti předškolního věku a poté je zde vždy zvlášť rozpracovaná část pro každou třídu základní školy. První část plánu se tedy zaměřuje na děti předškolního věku a především na výchovu ke čtenářství v tomto věku. Je zde kladen důraz na pravidelné návštěvy školní knihovny, při kterých se děti seznámí s klasickými i moderními texty dětské literatury, přičemž se využívá kresba, vyprávění a různé formy dramatické výchovy.

První ročník základní školy je v rámci tohoto plánu seznamován s tím, co je vlastně kniha a knihovna. Návštěvy ve školní knihovně jsou pro první třídu

naplánovány jedenkrát do měsíce a nadále se využívají klasické a moderní texty dětské literatury. V první třídě se mají žáci dozvědět, jak vůbec kniha vzniká, jak je třeba s ní zacházet, co je knihovna veřejná a soukromá, jaký je význam knihovny, co je knihkupectví a jak se lze stát čtenářem školní knihovny. V rámci výchovy ke čtenářství jsou pro žáky první třídy připraveny aktivity (předčítání, hádanky a kvízy s literární tematikou), které demonstrují, že čtení je příjemná činnost.

Žáci druhého ročníku mají návštěvu školní knihovny naplánovanou též jednou do měsíce a aktivity už jsou zaměřeny na české spisovatele a ilustrátory. Základem je seznámení se s knižním fondem, který odpovídá tomuto věkovému stupni žáků a následně je to zaměření na spisovatele a ilustrátory, přičemž na základě požadavků vyučujících se realizují besedy o spisovatelích a ilustrátorech dětských knih (např. František Hrubín, Josef Lada, Karel Čapek, Josef Čapek, Eduard Petiška...). Mimo to jsou naplánovány další hádanky a kvízy a přidávají se také soutěže s literární tematikou. Žáci ve druhé třídě už jsou vedeni k tomu, aby sami dokázali najít knihu a zase ji vrátit na stejné místo.

Třetí třída je prostřednictvím plánu vedena k poznání, že kniha je přítel i pomocník. Návštěvy školní knihovny jsou nadále alespoň jednou měsíčně, přičemž se žáci učí, jak a podle čeho si mají vybrat knihu a učí se orientovat v naučné a beletristické literatuře. Žáci jsou seznamováni s nakladatelstvími knih pro děti a jejich čtenářskými kluby. Průběžně se žáci seznamují s určitými tituly knih a formulují, co se jim na knize líbilo a co ne a jsou vedeni k tomu, aby jednou dokázali doporučit někomu svou oblíbenou knihu. Vyučující mají stále možnost ve spolupráci se školní knihovnou zrealizovat besedu o spisovatelích a ilustrátorech na základě svých požadavků. Nadále zůstávají soutěže s literární tematikou.

Žáci čtvrtého ročníku se mají v tomto věku prostřednictvím školní knihovny seznámit především s encyklopediemi, naučnou literaturou a dětskými časopisy a to i internetovými. Návštěva školní knihovny záleží na vyučujícím. Žáci jsou ve školní knihovně seznamováni s tím, jak se kniha vyvíjela v minulosti a jaký měla význam v dějinách lidstva. Žáci jsou informováni o tom, jak je ve školní knihovně stavěna naučná literatura. Dále se žáci učí, jak hledat ve slovnících a naučných slovnících.

Besedy je možné zrealizovat podle požadavků vyučujících. I čtvrtá třída je zařazena do soutěží s literární tematikou.

Plán pro žáky páté třídy je zaměřen zejména na to, aby se žáci bez problémů vyznali v knihovně a naučili se používat počítač jako svého pomocníka při vyhledávání knih ve čtenářském katalogu a při hledání informací na webové stránce školní knihovny. Po domluvě s vyučujícím může školní knihovnu navštívit třída dvakrát a to vždy na jednu hodinu. Žáci jsou seznámeni s tím, jak je literatura ve školní knihovně zpracovávána (čárové kódy, klíčová slova apod.) a dále jsou upozorňováni na to, že mohou získat informace o knize i díky přebalu, úvodu, doslovu či prostřednictvím internetu a jsou seznamováni s elektronickými dokumenty (CD, DVD). Pátá třída je též zařazena do soutěží s literární tematikou.

Žáci šesté třídy se prostřednictvím plánu více zabývají naučnou literaturou a také tvorbou referátu. Po domluvě s vyučujícím může třída navštívit školní knihovnu dvakrát na jednu hodinu a k tomu je ještě připojena jedna hodina v počítačové učebně. Žáci jsou vedeni k tomu, aby dokázali poznat, zda je v knize naučné literatury to, co hledají, a učí se vyhledávat literaturu k tvorbě referátu a následně tvoří referát, který též prezentují. Pro šestou třídu je i nadále připravována soutěž s literární tematikou. Mimo to je plánovaná exkurze do pobočky MěK Praha.

Sedmý ročník základní školy se na základě plánu věnuje informacím a jejich využití, citacím a citační etice. Třída může školní knihovnu navštívit dvakrát na jednu hodinu. Žáci se učí zejména vyhledávat v katalogu školní knihovny, vyhledávat na internetu a tvoří text z více internetových zdrojů s ohledem na citační etiku. Sedmá třída je také zařazena do školních soutěží s literární tematikou.

Žáci osmé třídy školní knihovnu navštěvují podle potřeby a to po domluvě vyučujícího s knihovnicí. Seznamují se zde se službami knihoven (např. co mohou požadovat ve veřejných knihovnách, jaké služby souvisejí s webovými katalogy knihoven apod.), seznamují se s knihovním řádem školní knihovny a s webovými stránkami IDOS, kde vyhledávají cesty do různých knihoven v okolí. Naplánovaná je

také exkurze do pobočky MěK Praha, nebo do ústřední knihovny v Praze na Mariánském náměstí. Žáci osmé třídy mají též možnost zapojit se do školních soutěží s literární tematikou.

Devátá třída navštěvuje školní knihovnu po domluvě vyučujícího s knihovnicí. Návštěva je pak plánovaná i v kombinaci s využitím počítačové učebny. Žáci se prostřednictvím internetu seznamují s odbornými knihovnami a jejich službami. Na internetu dále vyhledávají informace pro volbu své budoucí střední školy. I pro žáky deváté třídy je připravována školní soutěž s literární tematikou a zájemci se mohou zapojit.

Výzkumná otázka č. 5: Jaké možnosti nabízí školní knihovna žákům a pedagogům?

Školní knihovna nabízí žákům i pedagogům knihovnické služby a to prezenční či absenční půjčování knih a časopisů z bohatého knihovního fondu, možnost rezervace právě vypůjčeného dokumentu a meziknihovní výpůjční služby. Dále nabízí informační služby (lokačně-informační – informace o dostupnosti fondů; poradenské – informace o fondu školní knihovny; referenční – o vnějších informačních zdrojích i službách knihoven v České republice; konzultační a faktografické služby v rámci informační činnosti školy). Kromě toho školní knihovna nabízí žákům příjemný prostor pro trávení volného času a neformální setkávání, prostor k napsání domácích úkolů, prostor pro samostudium, možnost práce na počítači či netboocích, přístup na internet, různé kulturní a vzdělávací akce a také celoroční soutěž s literární tematikou. Pedagogové mají možnost prostor školní knihovny využívat jako učebnu a tudíž sem mohou přijít se třídou na jakoukoli svou hodinu. Školní knihovna nabízí pedagogům svůj prostor pro doučování žáků, a protože prioritou školní knihovny je podpora vyučovacího procesu, pedagogové mají možnost využívat školní knihovnu jako své informační zázemí pro přípravu na vyučování. Pokud škola jede např. na školu v přírodě, pedagogové si mohou ve školní knihovně vypůjčit různé brožury s místopisnými informacemi, které jsou v knihovním fondu též k dispozici.

Výzkumná otázka č. 6: Jaký program v daném školním roce školní knihovna nabízí?

V tomto školním roce patří do programu školní knihovny akce s názvem Pohádkování, což je akce nejen pro žáky školy, ale také pro veřejnost. Pohádkování školní knihovna pořádá pravidelně už od roku 2007 a stalo se určitou tradicí, k čemuž paní knihovnice sama dodává, že: „...už si na to lidi zvykli“ (Příloha A). Pohádkování probíhá v prostorách školní knihovny v odpoledních hodinách. Vždy má nějaké konkrétní téma např. podle ročního období a předchází mu poutavá propagace prostřednictvím veselých plakátů a informací na internetových stránkách školy. Plakáty na Pohádkování vytváří pro školní knihovnu jedna z učitelek ZŠ.

Obr. 7. Propagační plakát Pohádkování

Na Pohádkování se obvykle společně čte a diskutuje nad příběhem, který se váže k tématu celého Pohádkování. Je také zvolena nějaká praktická činnost např. vyrábí se drobné předměty nebo je zrealizovaná nějaká jiná výtvarná činnost a hrají se různé hry nebo se zpívá, aby byl program rozmanitý. Na tuto akci se děti hlásí vždy dopředu, a jak říká paní knihovnice: „...většinou počítám, že je to tak pro patnáct dětí, protože pak už to není v klidu, pak už se ty děti vzájemně ruší...takže z družiny může přijít deset dětí a pět dětí počítáme, že přijde zvenčí“ (Příloha A). Protože je Pohádkování akce přístupná i veřejnosti, často se jí zúčastní společně s dětmi rodiče nebo prarodiče.

Protože školní knihovna spolupracuje s mateřskou školou, má ve svém programu další akci s názvem Hrátky v knihovně, která se připravuje též jednou měsíčně a je určena dvěma předškolním třídám místní mateřské školy. Hrátky v knihovně jsou programem, který trvá zhruba hodinu a je zaměřen hlavně na to, aby děti opravdu chápaly, o čem se čte, a aby se rozvíjela jejich představivost. Většinou jsou tyto programy doplněné též výtvarnou činností, která se váže k právě čtenému příběhu. Příklady takových výtvarných prací dětí z mateřské školy můžeme vidět na následujícím obrázku.

Obr. 8. Hrátky v knihovně – výtvarné práce dětí

V letošním školním roce nabízí školní knihovna ve svém programu také Noc s Andersenem. Nejprve s touto akcí začala pouze školní knihovna, ale v loňském roce se k organizaci akce připojily nové paní učitelky, které do školy nastoupily, a to také umožňuje to, že se akce může zúčastnit více dětí. Jak říká paní knihovnice (Příloha A): „...nedržíme se vždycky té centrálně vyhlášené tematiky. Původně jsme spolupracovali se skautským oddílem, který nám připravil takové ty pohybové činnosti...vždycky to probíhá tak, že děti přijdou, odloží si věci, jdou ještě ven, to šly většinou se skauty, potom přijdou a navečeří se a po večeři jsou činnosti tady vevnitř v knihovně“.

Školní knihovna nemá přímo nějaké oficiální ohlasy na volnočasové akce, ale i přesto pozitivní ohlasy jsou. Jak mi paní knihovnice řekla (Příloha A): „pozitivní ohlas je, že když děti přijdou znova, protože děti se nepřetvařují. Když se jim něco nelíbí tak nepřijdou“. O pozitivních ohlasech se zmiňuje i vedení školy, které potvrdilo, že ohlasy jsou jak od dětí tak vyučujících a dokonce i od rodičů (Příloha B).

Mimo výše uvedené akce má školní knihovna v programu různé besedy k informační výchově a celoroční soutěž. Soutěže školní knihovna pořádá už několik let, ale podle zkušeností paní knihovnice je lepší celoroční soutěž vyhodnocovat průběžně, protože „...menší děti nevydrží dlouhou soutěž bez odměny. Takže letos je sice celoroční soutěž, ale je odměňovaná každý měsíc...“ (Příloha A). A protože paní knihovnice zjistila, že děti neznají pohádky, v letošním roce probíhá pohádková soutěž (Příloha A). Propozice k soutěži děti naleznou jak ve škole na nástěnce školní knihovny, tak na internetu, kde jsou průběžně zveřejňovány soutěžní úkoly v podobě pracovních listů na konkrétní měsíc školního roku. Soutěž má i jednotlivé soutěžní kategorie, z nichž první je pro druhou a třetí třídu, druhá je pro čtvrtou a pátou třídu a třetí kategorie je určena pro zbytek tříd druhého stupně.

Výzkumná otázka č. 7: Využívá školní knihovnu nějakým způsobem i školní družina? Pokud ano, jakým?

Ano, využívá. Čas od času navštíví školní knihovnu školní družina s paní vychovatelkou. Někdy je i paní knihovnice prostřednictvím paní vychovatelky požádána, aby pro družinu připravila nějaký program. Jak mi ale paní knihovnice řekla, děti se v rámci školní družiny nedostanou do školní knihovny tak často, a proto se ten jejich čas zde tolik neorganizuje z toho důvodu, aby si knihovnu užily (Příloha A). Děti ze školní družiny se zde spíše věnují vlastním individuálním činnostem, které si samy vyberou.

Výzkumná otázka č. 8: Jakým způsobem využívají žáci v daném školním roce školní knihovnu ve volném čase?

Na základě svých pozorování mohu uvést, že žáci využívají školní knihovnu ve volném čase různorodým způsobem, ale velká část dětí si sem v odpoledních hodinách chodí číst časopisy či knihy a popovídat s ostatními dětmi. Obvyklé je, že si zde některé děti píší domácí úkoly, pracují na počítači apod. Je zajímavé, že školní knihovnu často navštěvují rodiče společně se svými dětmi v době, kdy např. čekají na nějaký zájmový kroužek a tak si tady čtou, nebo společně napíší domácí úkoly. Překvapilo mě, že se školní knihovna na této škole stává jakousi alternativou školní družiny, protože „...některé děti, které už zrovna nemají nárok na školní družinu, nebo nechodí do školní

družiny, nebo nechtějí, tak chodí pravidelně do školní knihovny. A chodí tam denně“ (Příloha A).

Výzkumná otázka č. 9: *Jakým způsobem školní knihovna spolupracuje s rodiči?*

Školní knihovna s rodiči úzce spolupracuje, neboť bez pomoci rodičů by nemohla vůbec fungovat. Škola pro nedostatek financí nemůže školní knihovnu podporovat, a jak řekla paní knihovnice (Příloha A): „...škola nepřispívá na školní knihovnu vůbec“, ale není to proto, že by se vedení školy od školní knihovny nějak distancovalo „...ono to vždycky záleží na tom, kolik škola má a škola v podstatě neměla ani na učebnice. Takže jestliže není na učebnice, tak pochopitelně nemůžou podporovat školní knihovnu“ (Příloha A). Z toho důvodu je tedy školní knihovna odkázaná na pomoc ze strany klubu rodičů. Zpočátku klub rodičů dával školní knihovně osm tisíc korun na rok, z čeho byly čtyři tisíce na knihy a čtyři tisíce na časopisy, „...no, a protože jako klub rodičů ocenil, že knihovna velice dobře pracuje...loni poprvé mi přidal na knížky. Takže jsem měla deset tisíc a teď už mám dvacet tisíc na rok.“ (Příloha A). Finančně je tedy školní knihovna zajištěna díky fungujícímu klubu rodičů. Poměrně často se rodiče zapojují i tak, že školní knihovně darují něco do jejího fondu a jak paní knihovnice dodává: „...tady je docela dost zvykem, že když děti odrostou tak rodiče přinesou knihy do školní knihovny“ (Příloha A). Stejným způsobem školní knihovna dostává i starší výtisky časopisů.

Výzkumná otázka č. 10: *Jaké jsou názory vedení školy a školního knihovníka na moderní pojetí školní knihovny?*

Jak v rozhovoru uvedlo vedení školy: „vzhledem k tomu, jak se změnil přístup k informacím, myslím, že knihovna by měla plnit i další funkce – studovna, čítárna, možnost vyhledávání na internetu, komunitní prostor“ (Příloha B). Vedení školy dále uvedlo, že je vhodné, aby ve školní knihovně byly počítače pro návštěvníky a také počítač pro knihovníka a podle možností kopírovací stroj. Ačkoliv se vedení školy moderním technologiím nebrání, na prvním místě nadále zůstávají knihy (Příloha B). Podle mého názoru vše, co se nyní ve školní knihovně odehrává, nasvědčuje tomu, že vedení školy i paní knihovnice jsou modernímu pojetí školní knihovny nakloněni. Ze svých pozorování nadále usuzuji, že tato školní knihovna už je zaběhnutým pracovištěm

v tomto moderním pojetí školní knihovny díky svým aktivitám a službám, které nabízí jak školnímu společenství, tak veřejnosti.

Výzkumná otázka č. 11: *Jak důležité postavení na dané škole zaujímá školní knihovna?*

V současné době je školní knihovna na této škole nepostradatelným pracovištěm, což potvrzují i tato slova paní knihovnice: „...pro naši školu je to v podstatě i preference...protože už se mi mockrát stalo, naposledy včera, že rodiče, nebo budoucí rodiče chápou tu školní knihovnu jako jednu z věcí, kvůli které by sem dali dítě“ (Příloha A). Školní knihovna zde funguje jako důležité zázemí pro děti a vyučující v rámci jejich přípravy na vyučování, získávání informací a pro děti je i oblíbeným místem pro trávení volného času. Vedení školy školní knihovně přisuzuje důležitost hned v několika oblastech, mezi které patří výchova ke čtenářství předškolních a školních dětí, vedení ke slušnému chování v knihovně a k budování vztahu ke knihám, učení se efektivnímu vyhledávání informací, pomoc při hodinách čtenářské gramotnosti a při projektových dnech a jak také vedení školy krásně vyjádřilo: „prostor knihovny je místem pro studium a setkávání“ (Příloha B).

5.2 Druhá školní knihovna

Druhá školní knihovna je v provozu na základní škole, která má více než dvěstěpadesátiletou tradici a školní knihovna je zde k dispozici zhruba pro 580 žáků. Základní škola se nachází na okraji města, v příjemném prostředí, které se o kousek dál mění téměř ve volnou přírodu. Školní knihovna na této škole fungovala už dříve, ale jak vedení školy uvedlo, školní knihovna v pravém slova smyslu byla uvedena v činnost v roce 2007 a bez přerušení funguje dodnes (Příloha D).

Z hlediska umístění je školní knihovna situována ve druhém patře budovy školy, ale není žádným problémem ji najít, protože každému potencionálnímu návštěvníkovi je cesta do školní knihovny označena barevnými stopami a ukazateli, které ho bezpečně zavedou až k cíli.

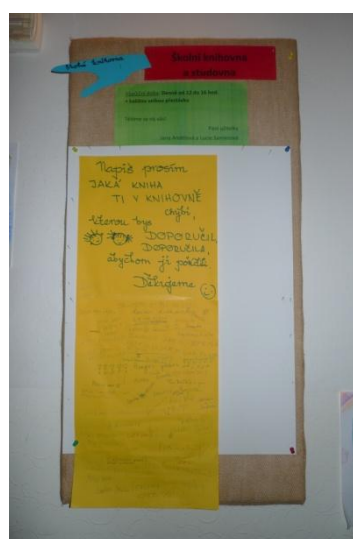

Obr. 9. Barevné stopy vedoucí ke školní knihovně

Cestou do druhého patra, kde se školní knihovna nachází, na školní knihovnu ještě upozorňuje nástěnka v prvním patře, a další nástěnka už v patře druhém, kterou je možné zaregistrovat hned po vyjití schodů. Ta je umístěna jen pár kroků od školní knihovny. Obě tyto nástěnky jsou v časté pozornosti žáků, neboť právě zde mohou vždy objevit nové informace o nadcházejících akcích, které se ve školní knihovně chystají. Mimo to zde mají žáci také možnost prohlédnout si nové knižní katalogy s nabídkou knih, které si mohou objednat domů, anebo přímo napsat, která z knížek jim ve školní knihovně chybí a rádi by ji tu našli. Na nástěnkách najdou také žáci informace o pravidelné otevírací době školní knihovny. Školní knihovna je otevřená každý den od dvanácti do šestnácti hodin a také o každou velkou přestávku.

Obr. 10. Nástěnka školní knihovny v 1. patře

Obr. 11. Nástěnka školní knihovny ve 2. patře

Jakmile se návštěvník školní knihovny ocitne ve druhém patře, stačí dále následovat barevné stopy na zemi, které jej bezpečně dovedou až ke dveřím školní knihovny. Dveře do školní knihovny jsou vyzdobeny obrázky dětí a veselými plakáty, které lákají ke vstupu. I zde, na dveřích vedoucích do školní knihovny, jsou vyvěšeny nejnovější informace o právě probíhajících akcích a případných změnách v programu. Pokud je nějaká změna programu nutná, informace naleznou žáci i na již výše zmíněných nástěnkách a na internetových stránkách školy.

Po vstupu do dveří školní knihovny se před návštěvníkem rozprostře celý prostor, který školní knihovna využívá. Místnost je velice světlá, působí svěže a zároveň i útulně díky celoplošnému koberci. Pozornost návštěvníka nejdříve upoutá informační pult pro personál školní knihovny, který je nejbližší u dveří a poté rozsáhlý prostor pro uživatele školní knihovny, kterému vévodí velký stůl a také pracovní stoly s počítači. Zrak pozorovatele neujde ani množství dětských obrázků, které zdobí zdi u vchodu a jiné volné plochy.

Výzkumná otázka č. 1: *Jaké je prostorové a materiální zajištění školní knihovny?*

Školní knihovna pro svou činnost využívá jednu místnost, do které proudí světlo šesti okny, která jsou naproti vstupu, a ta tak zajišťují ideální osvětlení místnosti, jejíž podlahu pokrývá celoplošný koberec. Jak zachycuje obrázek č. 12, nedaleko od vstupních dveří je situován informační pult určený personálu školní knihovny.

Obr. 12. Informační pult a police s knižními novinkami

Zde je pro školního knihovníka k dispozici pracovní stůl, počítač a pro všechny ostatní uživatele školní knihovny také tiskárna a kopírovací stroj. V prostoru tohoto informačního pultu je také umístěna jedna z polic s knhami, a část této police je vyhrazena knižním novinkám, ke kterým mají uživatelé knihovny volný přístup.

Na prostor informačního pultu volně navazuje tzv. centrální prostor školní knihovny. V tomto prostoru je velký rozložitelný stůl, který může sloužit společným aktivitám, ale díky tomu, že jej lze rozložit, může hned vzniknout několik malých individuálních stolů. Ty jsou dobré pro individuální práci uživatelů školní knihovny nebo pro jiné aktivity vyžadující oddělená pracoviště. K tomuto rozložitelnému stolu náleží 14 židlí, ale pro společné aktivity je možné využít i židle, které jindy slouží u stolů s počítači. V takovém případě je zde k dispozici 29 míst. Školní knihovna může poskytnout i několik polštářů k sezení na zemi, takže kapacita knihovny se i tímto navýší.

Obr. 13. Centrální prostor školní knihovny

Jak je dobře patrné z obrázku č. 13, centrální prostor školní knihovny lemují po necelé levé straně police s knhami a časopisy a zbytek místnosti ohraničují pracovní stoly s 15 počítači připojenými k internetu. Tyto počítače mohou využívat uživatelé školní knihovny např. k vypracování referátů, ale jsou to také počítače, které se mimo to využívají jednou týdně při hodinách informatiky. Na zadní stěně školní knihovny je umístěné ozvučené promítací plátno, na které je dobře vidět z kteréhokoli místa ve školní knihovně a pokud je třeba, k dispozici jsou školní knihovně i dvě flip chart tabule.

Časopisy a většina knih je uživatelům školní knihovny volně přístupných, a pokud je třeba, z výše posazených polic knihy podá knihovník, který pro to využívá schůdky. Knihovní fond tvoří více než 4000 svazků a díky vysvětlení jedné ze školních knihovnic mohu specifikovat, že je stavěn podle tzv. literárních podsystémů (beletrie, odborná literatura, sci-fi apod.) a dále jsou knihy rozděleny podle věku, což se týká hlavně knih, které se nejvíce půjčují. Literatura pro pedagogy je stavěna podle oborů. Speciální místo mají v knihovním fondu encyklopedie, které jsou řazeny podle oborů člověk, fauna, flóra. Zvláštní oddělení tvoří ve školní knihovně knihy z oblasti her a hobby. A protože se školní knihovna věnuje také žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídila pro ně oddělení s různými výukovými materiály, jehož součástí jsou i materiály pro děti s odlišným mateřským jazykem. Co se týče časopisů, školní knihovna pravidelně odebírá časopis Sluníčko a Junior.

Obr. 14. Pohled na školní knihovnu od promítacího plátna

Výzkumná otázka č. 2: *Jaké je personální zajištění školní knihovny?*

Chod školní knihovny zabezpečují dvě knihovnice a obě jsou učitelkami na zdejší základní škole. Jedna z knihovnic, která absolvovala školení knihovníků, pracuje ve školní knihovně na půl úvazku a je zde zejména po dobu, kdy je školní knihovna otevřená. Protože je zároveň speciální pedagožkou školy, v otevírací době školní knihovny zde také pracuje s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami. Druhá knihovnice má ve svém úvazku uvolněných šest hodin na školní knihovnu a má na starosti zejména koordinaci čtenářských aktivit, kterými jsou různé jednorázové odpolední akce v knihovně, ale také akce jako je např. Noc s Andersenem. Jak mi tato knihovnice řekla: „...zastřešuju tu knihovnu...“ (Příloha C), a proto se mimo již výše

zmiňované akce stará také o záležitosti jako je tvorba internetových stránek školní knihovny, vyřizování objednávek z různých nakladatelství a jednání ohledně plánované automatizace školní knihovny.

Výzkumná otázka č. 3: *Má daná škola písemně zpracované výchovné cíle školní knihovny? Pokud ano, jaké cíle jsou pro práci školní knihovny formulovány v dokumentech školy?*

Druhá základní škola nemá písemně zpracované výchovné cíle školní knihovny, ačkoliv čtenářství a čtenářská gramotnost jako takové jsou v prostředí této školy velice podporované, čemuž nasvědčuje zejména rozhovor s vedením školy. Jedna ze školních knihovnic mi sdělila, že: „...cílem je, aby to opravdu bylo studijní centrum pro všechny. A ti, co potřebují, dostávají podporu...“ (Příloha C).

Školní knihovna a její činnost je zde samozřejmě chápána jako důležitý nástroj pro rozvoj čtenářské gramotnosti, ale společně se školní knihovnou na základní škole ještě fungují tzv. třídní knihovničky. Jak mi vedení školy řeklo: „...každá prvostupňová třída má svoji třídní knihovničku. Knihovničku knížek, které jsou pro ty děti teď něčím zajímavé“ (Příloha D). Třídní knihovničky byly zakládány už s tím úmyslem, že „...určitá sada knížek je pro určitou věkovou kategorii a vlastně když z prvňáků se stávají druháci, tak dostávají knihovničku druháků...“ (Příloha D).

Kromě třídních knihovniček se ve škole začaly zřizovat i tzv. čtenářské koutky, které jsou rozmístěny různě po prostorách školy a představují relativně klidná a tišší místa určená ke čtení, nebo samostudiu, kde mají žáci vždy k dispozici stůl s židlemi a na některých místech i polici s několika knihami. Podle svých zjištění mohu říci, že školní knihovna je na této základní škole chápána spíše v širších souvislostech, a to jako jeden z možných nástrojů při rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti a tudíž není vnímána jako hlavní činitel v tomto procesu. Jak uvedlo vedení školy, projevuje se zde snaha nějakým způsobem provázat mezi sebou třídní knihovničky, školní knihovnu, čtenářské koutky a zároveň vše propojit se samotnou výukou čtení na škole „...aby to všechno byl jeden na sebe dobře navazující funkční systém“ (Příloha D).

Výzkumná otázka č. 4: *Je školní knihovna zařazena do ŠVP? Pokud ano, v jakém rozsahu a jaké podobě?*

Školní knihovna jako taková není zařazena do ŠVP.

Výzkumná otázka č. 5: *Jaké možnosti nabízí školní knihovna žákům a pedagogům?*

Školní knihovna nabízí žákům a pedagogům prezenční i absenční půjčování knih, prezenční půjčování časopisů, přístup k internetu na všech počítačích, kopírování a možnost zpracovávání referátů či jiných úkolů na počítači a jejich následné vytištění. Žákům je ve školní knihovně k dispozici paní učitelka/knihovnice, která zde individuálně pracuje s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a pomáhá také s domácími úkoly dětem, které nemají doma české prostředí, nebo podmínky pro psaní úkolů.

Mimo to školní knihovna nabízí klidné a příjemné zázemí pro všechny uživatele. Jak řekla i jedna ze školních knihovnic: „...v té knihovně jsou spíš takoví introverti a potřebují klid na práci...opravdu je to spíš zaměřením takové klidnější prostředí“ (Příloha C). Já mohu tato slova na základě svých pozorování jen potvrdit. Jedná se o místo ideální k samostudiu, četbě, trávení volného času a neformálnímu setkávání se spolužáky a pedagogy. Pedagogové mohou školní knihovnu bez problémů využívat jako podporu vyučovacího procesu. Dále mají pedagogové možnost navštívit školní knihovnu se svou třídou kdykoli na jakoukoli hodinu a to vždy po domluvě s knihovnicemi. Školní knihovna v průběhu školního roku nabízí různé kulturní a vzdělávací akce, soutěže pro žáky a také odpolední akce zaměřené výhradně na dětského čtenáře.

Výzkumná otázka č. 6: *Jaký program v daném školním roce školní knihovna nabízí?*

Tento školní rok má školní knihovna na programu zejména pravidelné odpolední akce zaměřené na dětského čtenáře, které připravuje a následně realizuje především druhá paní knihovnice minimálně jednou za dva měsíce ve školní knihovně. Odpolední akce nemá nějaké zastřešující pojmenování, vždy jsou totiž na jiné téma a podle toho se

zrodí i jejich název. Jedná se vždy o program sestavený zhruba na hodinu, ve kterém se v úvodu nastíní konkrétní téma, a společně s žáky se čtou různé texty, ke kterým žáci dostávají úkoly a následně je vypracovávají ve skupinách nebo individuálně. Jak říká paní knihovnice: „...snažím se myslet na to, abych to nechystala jako vyučování, ale aby v tom byla i ta zábava, aby ty děti to nebraly tak, že po škole ještě jdou na nějakou hodinu čtení, ale že si jdou opravdu hrát, že se jdou zabavit čtením“ (Příloha C). Akce jsou vždy audiovizuální, díky promítacímu plátnu se snadno promítají ilustrace, aby na ně všichni žáci viděli, nebo se promítá nějaká ukázka filmového zpracování čteného textu. Z akce si děti pokaždé odnášejí domů text, často doplněný úkolem či soutěží. Každé takové odpolední akci předchází propagace na internetových stránkách školy a oznámení prostřednictvím plakátů vyvěšených na nástěnkách školní knihovny v budově školy. Jeden takový plakát zachycuje obrázek č. 15.

Obr. 15. Plakát odpolední akce ve školní knihovně

Na odpolední akce má školní knihovna velice pozitivní ohlasy a to zejména od zúčastněných žáků. Bezprostředně po akci mají žáci možnost ohodnotit různými způsoby, jak se jim akce líbila, což hodnotí např. formou skleněných kuliček. Způsob tohoto hodnocení ilustruje následující obrázek. Pozitivně hodnotí akce i vychovatelky školních družin a jak jedna paní knihovnice v souvislosti s těmito nově zavedenými odpoledními akcemi poznamenala: „...zaslechla jsem i nějaký názor, jako že je to prima, že tu knihovnu takhle měníme, že jí vlastně ožívujeme“ (Příloha C). Celkově jsou na činnost knihovny ohlasy pozitivní a to jak od dětí, pedagogů i od rodičů. A jak

vedení školy sdělilo, „...na základě těch ohlasů se opravdu vlastně i celý ten systém toho studijního centra... zdokonaluje“ (Příloha D).

Obr. 16. Hodnocení odpolední akce pomocí skleněných kuliček

V letošním roce má školní knihovna v plánu poprvé uspořádat i Noc s Andersenem, o které bylo řečeno, že to „...bude velká knihovnická akce...“ (Příloha C). Mimo takovéto akce školní knihovna v průběhu roku zařazuje do svého programu i různé drobnější jednorázové soutěže jako např. soutěž o nejhezčí záložku. Do organizace takovýchto soutěží jsou zapojeni i žáci, kteří společně vymýšlejí, čeho by se příště mohla soutěž týkat a náměty zapisují na velký plakát umístěný hned u vstupu do školní knihovny.

Výzkumná otázka č. 7: *Využívá školní knihovnu nějakým způsobem i školní družina? Pokud ano, jakým?*

Ano, školní družina využívá školní knihovnu. Zvláště v době, kdy ve školní knihovně probíhají už výše zmiňované odpolední akce. Jak uvedla paní knihovnice, vychovatelkám školních družin se tyto akce zalíbily a už si zvykly na nachystanou akci přijít se skupinkou dětí a dokonce se i dopředu ptají, kdy bude další akce, že by rády s družinou přišly a nebojí se navrhnout i téma (Příloha C). V současné době se tedy rodí jakási spolupráce mezi školní družinou a školní knihovnou, kdy vychovatelky oslovují knihovnice s prosbami o program na určité téma. Takový přístup ocenila i jedna z knihovnic, která má radost z nových nápadů, které přicházejí zvenčí (Příloha C).

Výzkumná otázka č. 8: *Jakým způsobem využívají žáci v daném školním roce školní knihovnu ve volném čase?*

V letošním školním roce využívají žáci školní knihovnu ve volném čase hlavně k práci na počítači a ke čtení knih a časopisů. Velice mě překvapilo, že mnoho žáků si sem ve volném čase rádo přijde poslechnout, když paní knihovnice čte nahlas. Při svých pozorováních jsem často zaznamenala stranou sedící menší skupinky žáků, kteří si společně prohlížíjí encyklopedie nebo časopisy a diskutují nad nimi. Mimo to je běžné, že si sem některé děti, které potřebují podporu při psaní úkolů, chodí psát domácí úkoly a to po konzultaci s třídními učiteli, psychologkou školy a speciální pedagožkou (Příloha D).

Výzkumná otázka č. 9: *Jakým způsobem školní knihovna spolupracuje s rodiči?*

Školní knihovna úzce spolupracuje s rodiči a paní knihovnice, která má na starosti organizační stránku školní knihovny, pravidelně jedná se sdružením rodičů o příspěvcích pro školní knihovnu. V současné době se pro školní knihovnu podařilo získat od sdružení rodičů pět tisíc korun na odpolední akce, které ve školní knihovně probíhají, a to umožnilo přichystat dětem věcné ceny za to, když přinesou vypracovaný úkol apod. (Příloha C). Kromě sdružení rodičů se rodiče zapojují také jako jednotlivci a jak uvedlo vedení školy: „...minimálně formou těch sponzorských aktivit...“ (Příloha D). Takovou aktivitou je např. stále otevřená akce s názvem Daruj škole knihu, kdy na internetových stránkách školy mohou rodiče nalézt seznam knížek, které by školní knihovna ráda uvítala ve svém knihovním fondu a poté co knihu zakoupí, ji darují školní knihovně. Tato akce se ujala zejména před Vánoci, kdy rodiče nakupovali knížky a symbolicky je dávali pod stromeček školní knihovně (Příloha C).

Výzkumná otázka č. 10: *Jaké jsou názory vedení školy a školního knihovníka na moderní pojetí školní knihovny?*

Jak už je patrné z rozhovoru, vedení školy je modernímu pojetí školní knihovny velice nakloněno a zároveň je toho názoru, že „...knihovna patří do školy, má se stát nejenom tím knihovnickým místem, kde teda je dostatek knih“, ale „...ta knihovna může fungovat jako studovna, jako studijní centrum...“ a „...samozřejmě k tomu patří i výpočetní technika...“ (Příloha D). S tím souvisí i to, že pro nejbližší dobu je

naplánována i automatizace školní knihovny. Školní knihovnice jsou stejného názoru a modernímu pojetí školní knihovny se vůbec nebrání. Jedna z nich dodává, že je dobré, pokud školní knihovna funguje jako pracoviště laděné v duchu studijního a informačního centra. Díky tomu je možné žákům vysvětlit a ukázat, že je nutné výpočetní techniku a knihy kombinovat, protože ne vždy a vše se dá najít na internetu, mohou to být nepodložené informace, a je tudíž žádoucí, aby se v tom žáci dokázali orientovat a byly jim demonstrovány různé možnosti práce s informacemi (Příloha C).

Výzkumná otázka č. 11: Jak důležité postavení na dané škole zaujímá školní knihovna?

Školní knihovna je na této základní škole vnímána jako důležité pracoviště, což mi potvrdilo vedení školy i obě školní knihovnice. Jak vedení školy uvedlo: „...měsíčně se vypučí tak kolem sto dvaceti až sto padesáti knih...“ (Příloha D) a jak vím i ze svých pozorování, školní knihovnu navštíví denně okolo třiceti dětí, což svědčí o tom, že školní knihovna nepřežívá, ale opravdu žije. Ačkoli mi bylo doslova řečeno, že pro zajištění chodu školní knihovny je nutné vycházet z více zdrojového financování, škola ještě letos po rozpočtovém provizoriu uvolní pro školní knihovnu minimálně třicet tisíc korun na nákup knih (Příloha D). Důležitost školní knihovny je na této škole spatřována i v tom, že se díky ní může speciální pedagožka individuálně věnovat žákům se speciální vzdělávacími potřebami, a jak dále uvedla druhá z knihovnic: „...učím čtvrtáky a jakoby když vidím tu svoji třídu, tak ta knihovna je pro ně právě po škole v tom volném čase nesmírně důležitá, protože můžu říct, že tak polovina třídy opravdu radši tráví čas v té knihovně než v tom klubíku...“ (Příloha C). V tomto případě se školní knihovna automaticky stává další možnou variantou pro žáky v jejich volném čase, protože je otevřená každý den a to téměř celé odpoledne, podobně jako školní družina, nebo školní klub.

5.3 Závěrečná zpráva

Obě zkoumané školní knihovny vybrané pro toto šetření mohu na základě svého výzkumu charakterizovat jako opravdu moderní a fungující školní knihovny, které reagují na změnu doby a ani do budoucna se nezastavují ve svém rozvoji. V první řadě bych ale ráda upozornila na to, že u obou těchto školních knihoven je to hlavně díky tomu, že mají k dispozici dostatečné finanční, prostorové, materiální i jiné prostředky na

to, aby tímto způsobem existovaly. Ovšem často jsou to prostředky, které zajistí školní knihovna, konkrétněji její personál, vlastní snahou a činností (žádosti o granty, zapojení se do projektů apod.). V souvislosti s tím je ale třeba dodat, že vedení první i druhé školy, při kterých zkoumané školní knihovny fungují, jsou školní knihovně nakloněna, podporují ji, vidí v ní smysl i v dnešní době a to se ukázalo jako klíčové pro existenci školní knihovny. A co dalšího se skrývá za správným fungováním moderní školní knihovny?

Školní knihovna by nemohla správně fungovat bez odborného personálu, který je pro svou činnost zapálený a nelituje času, který věnuje školní knihovně a jejím uživatelům. Jak jinak probudit nadšení čtenářů ze čtení než tím, že na ně přenesu vlastní zápal? V první i druhé zkoumané školní knihovně jsem se setkala s přívětivými lidmi, vystudovanými, nebo alespoň vyškolenými knihovnickými odborníky a pedagogy, kteří ve školní knihovně pracují, protože mají k této práci vztah. Pro tuto práci se rozhodli na základě vlastního zájmu o takovou činnost a v žádném případě to není tak, že by jim byla tato práce přidělena, protože se nikdo jiný nenašel. Zajímavým zjištěním je, že školním knihovníkem se může snadno stát též absolvent oboru Pedagogiky volného času. V takovém případě je třeba doplnit si minimálně třídní knihovnický kurz a praxi v nějaké školní či veřejné knihovně. Toto doplnění je třeba hlavně z toho důvodu, že se při profesi školního knihovníka prolínají dvě funkce a to pedagogická a knihovnická.

Nic nemůže být v provozu jen tak, vše už na počátku potřebuje nějaký cíl své práce a veškerého svého snažení. Pro správné fungování školní knihovny je nutné definovat konkrétní cíle, kterých bude školní knihovna svou činností dosahovat, nebo alespoň vytvořit plán činnosti školní knihovny, který bude její fungování korigovat. Konkrétní cíle zkoumaných školních knihoven se pochopitelně liší, protože každá z nich funguje v jiných podmínkách a při své činnosti vychází z individuálních potřeb a přání školního společenství. První školní knihovna má pro svou činnost písemně zpracovaný plán výchovy ke čtenářství a k práci s informacemi a právě výchovu ke čtenářství, práci s informacemi a dovednosti využívat knihy, časopisy a elektronické dokumenty si klade za své základní cíle. Druhá školní knihovna svůj cíl vidí ve vytvoření studijního centra pro všechny, které je zároveň zázemím pro odpolední činnosti žáků. Mimo to se také v rámci školní knihovny snaží orientovat na žáky se

speciálními vzdělávacími potřebami. Jak se v průběhu výzkumu ukázalo, to, že školní knihovna sleduje individuální potřeby svých uživatelů a školy jako celku, a uzpůsobuje tomu svou činnost, je dalším důležitým prvkem, který ovlivňuje správné a efektivní fungování školní knihovny.

Klíčové je pro školní knihovnu i její zázemí. Zázemí, které uživatelům poskytuje první i druhá školní knihovna, je z hlediska prostoru promyšlené a variabilní. Celkově na mě obě místnosti působily velmi příjemně a brzy jsem zapomněla na to, že se nacházím ve školní budově. To, jak je prostor školní knihovny řešen a vybaven je dalším důležitým bodem, který přispívá ke správnému fungování moderní školní knihovny. Zejména první školní knihovna je toho příkladem, protože uživatelé zde mají k dispozici mimo velkého prostoru pro skupinové aktivity i oddělená pracovní místa, nebo různá zákoutí, která žáci využívají zvláště jako čtenářské koutky, nebo jako oddychová místa, kde se mohou neformálně setkávat s ostatními, číst knihy, prohlížet časopisy a diskutovat nad nimi. Jak jsem při svém výzkumu zjistila, takto uspořádaná školní knihovna je pro žáky daleko atraktivnější a podněcuje je k tomu, aby zde trávili svůj volný čas.

Z realizovaného výzkumu též plyne zajímavé zjištění, které se týká první i druhé zkoumané školní knihovny. Školní knihovnu v obou případech často využívají žáci ve volném čase, kteří nechodí, nebo nechtějí chodit do školní družiny, nebo školního klubu. V první školní knihovně se jedná o pravidelný jev, že děti z těchto důvodů radši navštěvují denně školní knihovnu. Stejně tak je tomu i ve druhé školní knihovně, kterou ve svém volném čase vyhledávají žáci, kteří též nechodí do školní družiny či školního klubu, a podle slov jedné ze školních knihovnic by mohl být důvod v tom, že se jedná o děti spíše introvertní, které vyhledávají klidnější prostředí (Příloha C).

Po realizaci výzkumu mohu bezpečně uvést, že zkoumané školní knihovny splňují ony konkrétní funkce moderní školní knihovny tak, jak jsou uvedeny v kapitole č. 1, v podkapitole 1.5. Co se týče funkce kultury a kultivace a funkce komunikační, v pojetí obou knihoven je jim věnován značný prostor. Školní knihovny pravidelně organizují různé výchovně vzdělávací akce mimo školní vyučování a to i akce spojené s nocováním ve škole, které jsou náročnější na organizaci i přípravu programu. Veškeré

tyto akce mají u žáků, pedagogů i rodičů značný ohlas. Díky takovému přístupu a orientaci na rozmanité výchovně vzdělávací aktivity, zpřístupněné i veřejnosti, získávají obě školní knihovny více příznivců a možností k navázání spolupráce. V obou případech rodiče úzce spolupracují se školní knihovnou a pomáhají zlepšovat podmínky pro její činnost a podílí se i na získávání dalších prostředků pro její fungování. Tato slova potvrzují obě zkoumané školní knihovny, ovšem za zmínku zcela jistě stojí příklad první školní knihovny, na kterou škola nepřispívá, a která je financována pouze z darů klubu rodičů, který natolik ocenil činnost školní knihovny, že na její chod pravidelně každý rok přispívá částkou 20 000 korun. Z toho vyplývá, že pro správné a efektivní fungování školní knihovny je třeba, aby se školní knihovna nebála veřejně prezentovat své úspěchy, aby se orientovala na aktivity pro rodiče a veřejnost, a aby byla otevřená jakékoli spolupráci i s jinými subjekty.

5.4 Návrh modelu funkční školní knihovny umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování

Jak se dočteme ve Směrnici IFLA a UNESCO: „neexistuje žádné univerzální měřítko pro zařízení školní knihovny...“ (Vrzáček 2003, s. 8), a jak už bylo popsáno v kapitole č. 1, konkrétněji v podkapitole 1. 2, školním knihovnám v České republice chybí i dostatečné legislativní zakotvení, které by přesně určovalo, jak má vůbec školní knihovna fungovat a co vše má skutečně poskytovat. Proto jsem se rozhodla na základě svých zkušeností z praxe, realizování výzkumu a současně s ohledem na Doporučení MŠMT a Směrnici IFLA a UNESCO navrhnout model funkční školní knihovny. Jedná se o souhrn několika doporučení pro školní knihovny, které chtějí být nejen podporou vyučovacího procesu, ale také místem, kde se realizují různé výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování a v závěru tak činí ze školní knihovny mnohem efektivnější pracoviště s větším rozsahem působnosti, které poskytuje více možností využití.

5.4.1 Prostorové řešení

Velmi důležitou stránkou věci je samotné prostorové řešení školní knihovny. V prvé řadě by školní knihovna měla být dostupná celému školnímu společenství a neměla by být skrytým pracovištěm, které není snadné najít. Pokud není možné školní knihovnu situovat v nějaké frekventovanější části školní budovy, je dobré vytvořit jí dostatečnou reklamu prostřednictvím různých nástěnek nebo plakátů, které jsou

rozmístěny na těchto rušnějších místech. Ideální se zdá i řešení, se kterým se setkáme u druhé školní knihovny, kterou popisuji v kapitole č. 5, konkrétně v podkapitole 5. 2, kde je cesta do knihovny vyznačena na zemi pomocí barevných nálepek ve tvaru stop, které zachycuje obrázek č. 9.

Prostor, který má školní knihovna k dispozici, záleží vždy na možnostech školy, a proto pochopitelně nelze přesně vymezit nějaké konkrétní rozměry místnosti. V souvislosti s prostorem je třeba se zamyslet, jakým způsobem bude co možná nejvíce a zároveň funkčně využit. I relativně malý prostor může být dostatečný pro realizaci nejrůznějších výchovně vzdělávacích aktivit mimo školní vyučování. Školní knihovna, která se chce na podobné aktivity zaměřit a poskytovat jim vyhovující zázemí by ve svém prostorovém řešení neměla postrádat prostor pro skupinové aktivity větších či menších skupin, oddychové koutky, místa pro neformální setkávání uživatelů školní knihovny, čtenářské koutky a koutky s počítači s připojením na internet. Tato místa se na základě mého výzkumu ukázala jako žádoucí a potřebná. Zejména prostor pro skupinové aktivity a místa pro neformální setkávání uživatelů školní knihovny jsou pro funkčnost školní knihovny v mimoškolní výchově nepostradatelnými.

Pokud je v možnostech školy dát školní knihovně k dispozici další místnost, je vhodné vytvořit z ní ono zázemí pro realizaci aktivit pro větší počet uživatelů školní knihovny. Prostorově by tedy byla školní knihovna rozdělena na dvě části a to na školní knihovnu, která by poskytovala oddychové koutky, místa pro neformální setkávání uživatelů, čtenářské koutky a koutky s počítači připojenými na internet. Druhá místnost by byla víceúčelová a byla by využívána při aktivitách, jako jsou besedy, přednášky, výstavy aj. Mimo konání těchto akcí by mohla fungovat jako zázemí pro činnost čtenářského kroužku, redakci školního časopisu, pro aktivity školních družin a klubů, anebo by jednoduše fungovala jako studovna a badatelna. Jak by mohlo takové prostorové řešení vypadat v realitě, ilustruje mnou vytvořený následující obrázek.

Obr. 17. Možné prostorové řešení školní knihovny

5.4.2 Materiální vybavení

Nábytek ve školní knihovně by měl být funkční, variabilní a rozmístěný tak, aby umožňoval rychlou a snadnou změnu. Zvláště v případě, kdy je třeba více prostoru nebo je nutné pro danou aktivitu prostor upravit jinak, než když slouží školní knihovně v běžné činnosti. Zejména stoly mají s touto myšlenkou rozmístěné v obou zkoumaných školních knihovnách, které představuji v kapitole č. 5, a jak jsem zjistila, při aktivitách je snadné je spojit, nebo naopak rozdělit. V obou zkoumaných školních knihovnách je dále použit celoplošný koberec, který též doporučuji, protože vytváří méně formální dojem školní knihovny a ve spojení s polštáři na sezení se tak navyšuje i kapacita místnosti. Rozmístění nábytku by mělo navozovat pocit útulnosti a podněcovat tak uživatele školní knihovny, aby zde trávili čas. S tímto úmyslem je třeba zřídit i tzv. oddychové koutky. Ty by měly být vybaveny takovým nábytkem, který je příjemný, pohodlný a uživatelům školní knihovny by skýtal opravdový odpočinek. Stejně tak by měla školní knihovna přemýšlet o čtenářských koutcích, které by měly čtení zpříjemňovat.

Aby školní knihovna poskytovala účelné zázemí různým výchovně vzdělávacím aktivitám mimo školní vyučování, jako je např. činnost redakce školního časopisu, v dnešní době už je samozřejmostí vybavení počítačem, tiskárnou, kopírovacím strojem a scannerem. Dalším vhodným prvkem elektronického vybavení je ozvučené projekční

plátno, které umožňuje atraktivně dokreslovat probíhající volnočasové programy ve školní knihovně, což se velice osvědčilo ve druhé zkoumané školní knihovně. Projekční plátno samo o sobě dává možnost zpestřit činnost např. čtenářskému kroužku, který by mohl v rámci své činnosti do svého programu zařadit zhlédnutí filmu podle knižní předlohy.

Co se týče knihovního fondu školní knihovny, Směrnice IFLA a UNESCO upozorňuje, že součástí fondu by měly být mimo jiné i různé materiály vhodné pro volný čas. Těmi mohou být hudební nahrávky, DVD, počítačové hry, plakáty apod. Avšak tyto materiály je třeba pořizovat ve spolupráci se studenty proto, aby odpovídaly jejich zájmům avšak bez porušování etických pravidel (Vrzáček 2003, s. 10).

5.4.3 Využití školní knihovny

Samotné využití školní knihovny bezpodmínečně souvisí s jejími základními funkcemi. Funkce školní knihovny sestavené pro tento model představují kompilaci tří vzájemně podobných výčtů funkcí moderní školní knihovny. Jeden takový výčet uvádí Čumplová (Čumplová, et. al. 2008, s. 11), další výčet nalezneme ve slovenském Modelu školskej knižnice (Model školskej knižnice 2013, s. 3) a třetí na internetových stránkách Centra pro školní knihovny (Centrum pro školní knihovny 2013).

Podle navrženého modelu funkční školní knihovny umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování plní školní knihovna tyto funkce:

- informační centrum školy,
- mediální centrum/mediatéka,
- podpora vyučovacího procesu,
- studijní centrum,
- podpora čtenářství a čtenářské gramotnosti (centrum čtenářů),
- podpora informační gramotnosti,
- komunikační centrum,
- centrum kultury a kultivace člověka.

Jednotlivé funkce školní knihovny byly již blíže představeny v teoretické části bakalářské práce a to konkrétně v kapitole č. 1, v podkapitole 1.5 a dále v kapitole č. 2

v podkapitole 2.2.1. Podle mého názoru by mohly být výše zmiňované funkce ještě rozšířeny o další dvě, které v rámci tohoto návrhu modelu funkční školní knihovny připojuji na základě svého výzkumu. Vhodné rozšíření vidím v přidání funkce podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a funkce školní knihovny jako příčky (alternativy) mezi volnočasovými zařízeními. Tyto funkce nelze v úplnosti zařadit do výčtu funkcí školní knihovny obsažených v uvedených zdrojích.

S funkcí podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsem se setkala v rámci realizovaného výzkumu u druhé zkoumané školní knihovny. Funkce školní knihovny jako příčky (alternativy) mezi volnočasovými zařízeními, je naplňována u první i druhé zkoumané školní knihovny. Školní knihovna je bezpochyby místem, kde je vhodný prostor a zázemí pro naplňování těchto dvou dalších funkcí.

Ovšem využití školní knihovny má relativně neomezené hranice. Pro potřeby modelu funkční školní knihovny je ono možné využití rozděleno do dvou rovin. Jednou z nich je rovina využití školní knihovny v souvislosti s vyučovacím procesem na ZŠ a druhou rovinou je využití školní knihovny ve volném čase. Jaké využití to může být, přibližují následující přehledy.

V souvislosti s vyučovacím procesem na ZŠ se nabízejí způsoby využití školní knihovny jako:

- odborného pracoviště pro realizaci vybraných vyučovacích hodin,
- prostor pro besedy a přednášky týkající se vyučování,
- zázemí pro realizaci lekcí informační výchovy pro jednotlivé třídy ZŠ,
- vhodné místo pro doučování žáků,
- místo pro rozvoj a podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- prostor pro archivování prací žáků a materiálů vzniklých při projektových dnech,
- místo, na kterém jsou shromážděny výukové programy, hudební nahrávky a mluvené slovo.

Školní knihovnu lze ve spojení s volným časem využít např. k:

- besedám se spisovateli a zajímavými osobnostmi,
- přednáškám pro školní společenství, ale i pro veřejnost,
- organizování aktivit pro oddělení školních družin a školních klubů,
- jednorázovým volnočasovým aktivitám pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ,
- tematickým jednorázovým akcím pro veřejnost,
- vícedenním tematickým akcím pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ v době letních prázdnin,
- akcím spojeným s nocováním ve školní knihovně, jako je např. Noc s Andersenem,
- akcím typu čtenářských maratonů,
- tematickým jednorázovým a celoročním soutěžím,
- k založení čtenářského kroužku a kroužku tvořivého psaní a jejich následné činnosti,
- vytvoření redakce školního časopisu, nebo školních novin a zastřešování jejich činnosti,
- organizování literárních exkurzí a exkurzí do tiskáren,
- k navázání kontaktu s jinou školní knihovnou a následně organizování akcí pro čtenáře ze spřátelené školní knihovny.

5.4.4 Náměty mimoškolních aktivit

Náměty realizovatelných mimoškolních aktivit samozřejmě záleží na konkrétní školní knihovně a jejích možnostech, ovšem všechny své aktivity by měla připravovat na základě individuálních potřeb a přání uživatelů školní knihovny. Pro úplnost modelu funkční školní knihovny si na tomto místě dovoluji pro inspiraci zprostředkovat několik námětů na mimoškolní aktivity.

Běžnou mimoškolní aktivitou je soutěž a pro školní knihovnu je vhodná soutěž jak jednorázová tak celoroční. Příkladem takové jednorázové soutěže je např. soutěž o nejoriginálnější záložku do knihy, soutěž v tvořivém psaní s názvem Óda na školní knihovnu, literární audio kvíz či fotografická soutěž na téma Já a kniha, nebo Já v knihkupectví. Je dobré v souvislosti se školní knihovnou organizovat soutěže zaměřené nejen na znalosti, ale také na vlastní tvořivost účastníků, při které mohou projevit svůj výtvarný talent, nebo literární nadání. Díky tomu jsou soutěže pro účastníky zajímavější a rozmanitá nabídka více motivující k účasti. Příkladem celoroční

soutěže by mohla být tematická soutěž s názvem Do země pohádek. Při takové soutěži by čtenáři školní knihovny v průběhu roku plnili nejrůznější úkoly a podle úspěšnosti by na své cestě do země pohádek postupovali. Další celoroční soutěž by mohla nést název Hádej hádej hádači, při které by se na nástěnce školní knihovny denně objevila jedna hádanka a vždy první žák, který by ji uhodl, by získal drobnou odměnu a jeho jméno by pro ten den bylo na nástěnce školní knihovny uvedeno jako hádač dne.

Jednorázovou volnočasovou akcí jsou různá tematická čtenářská odpoledne, besedy a přednášky. Taková čtenářská odpoledne je vhodné připravovat v souvislosti s nějakým aktuálním tématem, jako je např. roční období, které dá rovněž celému odpoledni jedno zastřešující zaměření. K tématu je vhodné vyhledat nejrůznější texty a v rámci čtenářského odpoledne s nimi dále pracovat a provázat je s dalšími aktivitami v programu. Příkladem jednorázové akce může být i literární karneval, který lze ve školní knihovně snadno zrealizovat a podmínkou pro vstup je převlek za nějakou literární postavu. Dalším příkladem jednorázové volnočasové akce by mohla být oslava narozenin školní knihovny s doprovodným programem, na který by měla přístup i veřejnost.

Aktivity, které lze organizovaně s žáky ve školní knihovně realizovat, např. v rámci činnosti školní družiny, jsou činnosti spojené s přípravou na vyučování pojeté zábavnou a nenásilnou formou. Příkladem může být např. hra Na redaktora nebo didaktická hra Telegram (Holeyšovská 2003, s. 35,156). Při hře Na redaktora žáci v článcích z dětských časopisů označují barevnými pastelkami místa, která jim předem určíme a to např. červeně podtrhávají nadpis, modře řádek, zeleně označují odstavce, v určeném čase podtrhávají co nejvíce písmen „B“ apod. Při hře Telegram se využijí staré vyřazené časopisy ze školní knihovny, protože při této hře mají žáci za úkol z vystříhaných písmen nebo slov sestavit krátkou větu. Podle mého názoru je ještě možné zarámovat celou hru jako např. vzájemné telegrafování pohádkových postav.

V rámci činnosti školního klubu navrhuji ve školní knihovně připravovat pro žáky kombinace literárně-filmových programů, které jsou díky využití filmových ukázek pro žáky staršího školního věku atraktivnější. Lze vybrat jeden z literárních žánrů, např. fantasy a společně s využitím audiovizuální techniky s žáky sledovat, v jaké míře byl

děj literárního díla dodržen, jak jsou ve filmu zpodobněny literární postavy apod. Poté by bylo příhodné zahájit diskuzi např. o tom, co by žáci jako režiséři vzhledem k literární předloze na filmu změnili.

Závěr

Školní knihovny budou pravděpodobně brzy v budoucnu vypadat úplně jinak, než jak je známe dnes. Některé z nich již v současné době zahájily svou přeměnu v moderní studijní a informační centra, ale jejich funkce zůstávají nadále stejné, jako u klasických školních knihoven v jejich typické podobě. Školní knihovny představují podle mého názoru jedinečná pracoviště, kterým se nevěnuje až tolik pozornosti, jak by si možná zasluhovaly. Dlouhodobě mě zajímalo, jak fungují školní knihovny v dnešní době a to nakonec rozhodlo o tom, že jsem si problematiku školních knihoven vybrala jako téma své bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce bylo na příkladu dvou vybraných školních knihoven ukázat a vysvětlit smysl, výchovné cíle a podstatu správného fungování moderní školní knihovny a zároveň popsat, jak může být školní knihovna efektivně využívána ve výchově mimo školní vyučování. Na základě vyhodnocení výzkumu, který jsem provedla ve dvou vybraných školních knihovnách, jsem popsala konkrétní body, které se ukázaly jako klíčové pro správné fungování moderní školní knihovny a to alespoň v těchto dvou zkoumaných školních knihovnách.

Školní knihovny jsou podle mého názoru významnými institucemi s velkým potenciálem, který mohou uplatnit jak v činnostech souvisejících s vyučovacím procesem, tak ve volnočasových aktivitách. V souvislosti s tím jsem na základě zkušeností z praxe, realizovaného výzkumu a s ohledem na Doporučení MŠMT a Směrnici IFLA a UNESCO vytvořila model funkční školní knihovny, umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování. Tento model představuje souhrn doporučení pro jakékoli školní knihovny, které nechtějí být jen podporou vyučovacího procesu, ale jde jim i to, aby prostřednictvím různých výchovně vzdělávacích aktivit posilovaly kvalitní využívání volného času u žáků.

Dle mého názoru je teoretickým přínosem bakalářské práce shrnutí nejdůležitějších charakteristik školní knihovny jako instituce společně s představením několika oficiálních doporučení, která se týkají zřizování školní knihovny a jejího fungování. Praktickým přínosem je zejména navržený model funkční školní knihovny

umožňující výchovně vzdělávací aktivity mimo školní vyučování, který může sloužit jako inspirace kterémukoli školním knihovnám.

Školní knihovna rozhodně nenahrazuje školní družinu, ani školní klub, ale jak jsem na základě realizovaného výzkumu zjistila, v obou zkoumaných školních knihovnách je právě školní knihovna místem, které si pro svůj volný čas vybírají žáci, kterým z nějakého důvodu nevyhovují školská výchovná zařízení na dané škole. V tomto místě vidím další prostor pro možné zkoumání do budoucna.

Seznam použitých zdrojů

BĚLOHRADSKÁ, J., 2006. Školní knihovna jako informační centrum školy. In: Informační gramotnost 4: *Sborník příspěvků z konference, konané 24. listopadu 2005 v Moravské zemské knihovně*. 1. vyd. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, s. 88–100. ISBN 80-7051-167-2.

CARROLL, F. L., BEILKE, P. F., 1979. *Guidelines for the planning and organization of school library media centres* [online]. UNESCO. [vid. 15. 2. 2013]. Dostupné z: <http://unesdoc.unesco.org/images/0003/000369/036907eb.pdf>

CENTRUM PRO ŠKOLNÍ KNIHOVNY, 2013. *Funkce školní knihovny jako studijního a informačního centra* [online]. [vid. 8. 2. 2013]. Dostupné z: <http://csk.npmk.cz/node/21/>

CENTRUM PRO ŠKOLNÍ KNIHOVNY, 2013. *Plán činnosti knihovny* [online]. [vid. 8. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.npkk.cz/csk/planovani-cinnosti.php>

ČUMPLOVÁ, L., 2007/2008. Školní knihovna není jen pro žáky. *Společenskovědní předměty: čtvrtletník pro pedagogy základních a středních škol*, roč. 7, č. 1, s. 29–31. ISSN 1214-6811.

ČUMPLOVÁ, L., 2008a. Školní knihovny v České republice. *Knihovna* [online], roč. 19, č. 2, s. 96–100 [vid. 15. 2. 2012]. ISSN 1801-3252. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82096.htm>

ČUMPLOVÁ, L., 2008b. Místo tradičních školních knihoven vytvářejme studijní a informační centra. *Týdeník školství*, roč. 16, č. 19, s. 5. ISSN 1210-8616.

ČUMPLOVÁ, L., 2010. Legislativa pro školní knihovny na základních a středních školách. *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online], roč. 62, č. 10 [vid. 31. 1. 2013]. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2010-roc-62/10-2010/legislativa-pro-skolni-knihovny-na-zakladnich-a-strednich-skolach-75-740.htm>

ČUMPLOVÁ, L., NEJEZCHLEBOVÁ, J., ŠVASTOVÁ, Z., 2008. *Příručka pro školní knihovny jako studijní a informační centra na základních a středních školách* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. [vid. 27. 11. 2012]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/prirucka_pro_skolni_knihovny.pdf

Doporučení MŠMT, 2009. Doporučení MŠMT k činnosti a funkci školní knihovny na základních a středních školách. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [vid. 27. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolni-knihovny-cinnost-a-funkce?highlightWords=doporu%C4%8Den%C3%AD+pro+%C5%A1koln%C3%AD+knihovny>

DOUBRAVA, L. 2010. V družinách nejsou děti jen hlídány. *Učitelské noviny* [online], roč. 2010, č. 28 [vid. 28. 5. 2013]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5427>

HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HOLEYŠOVSKÁ, A., 2003. *Rok ve školní družině*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-752-3.

JONÁK, Z., ČUMPLOVÁ, L., BRACHTLOVÁ, J., 2002. *Vytváření informačního zázemí školy*. 1. vyd. Praha: Sdružení MAC. ISBN 80-86015-89-0.

MEDKOVÁ, M., 2007. Personální obsazení informačních a studijních center školy. In: *Informační gramotnost 5: Sborník příspěvků z konference, konané 22. a 23. listopadu 2006 v Moravské zemské knihovně a knihovnickém informačním centru FAST VUT*. 1. vyd. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, s. 101–108. ISBN 978-80-7051-172-5.

MIKEŠOVÁ, J. 2010. Putování noční školou. *Učitelské noviny* [online], roč. 2010, č. 37 [vid. 28. 5. 2013]. ISSN 0139-5718. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5551>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ V PRAZE, 2013. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušeností učitelů* [online]. [vid. 3. 2. 2013].

Dostupné z: <http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

NEJEZCHLEBOVÁ, J. 2008. Vliv školní knihovny na rozvoj osobnosti mladého člověka a možnosti spolupráce s veřejnou knihovnou. *Knihovna* [online], roč. 19, č. 2, s. 101–105 [vid. 28. 5. 2013]. ISSN 1801-3252. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82101.htm>

NEJEZCHLEBOVÁ, J., 2007. Vzdělávání a osobnost knihovníka. In: *Knihovny současnosti 2007: Sborník z 15. konference, konané 11.–13. září 2007 v Seči u Chrudimi*. 1. vyd. Brno: Sdružení knihoven ČR, s. 455–499. ISBN 978-80-86249-44-5.

OHLÍDALOVÁ, H. *Školní knihovny a informační centra gymnázií v ČR*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a literatury, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/342316/ff_b/Ohlidalova.pdf

OPRAVILOVÁ, E., 1984. *Knih jako prostředek výchovy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova.

RAŠKOVÁ, T., 2006. Školní knihovna a infocentrum – nedílné aspekty součástí školy 21. století (některé aspekty). In: *Informační gramotnost 4: Sborník příspěvků z konference, konané 24. listopadu 2005 v Moravské zemské knihovně*. 1. vyd. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, s. 124–126. ISBN 80-7051-167-2.

RŮŽIČKA, J., 2010. Vliv informatizace na knihovnictví. *Inflow: information journal* [online], roč. 3, č. 6 [vid. 9. 3. 2013]. ISSN 1802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/vliv-informatizace-na-knihovnictvi>

SKUTIL, M., et al., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

SLOVENSKÁ PEDAGOGICKÁ KNIŽNICA, 2013. *Model školskej knižnice* [online]. [vid. 22. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.spgk.sk/?model-skolskej-kniznice>

SLOVENSKÁ PEDAGOGICKÁ KNIŽNICA, 2013. *Programové vyhlásenie IASL* [online]. [vid. 10. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.spgk.sk/?programove-vyhlasenie-iasl>

SODOMKOVÁ, J, 2003. Školní knihovna. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. [vid. 21. 11. 2012]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002021&local_base=KTD.

VĚŘÍŠOVÁ, I., KRÜGER, K., BĚLINOVÁ, E., et. al., 2007. Kudy vede cesta ke čtenáři? Rozvoj dětského čtenářství na druhém stupni základní školy [online]. 1. vyd. Praha. [vid. 23. 5. 2013]. ISBN 978-80-254-0669-4. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_ctenJPD_kudy_vede_cesta.pdf?langSEO=documents&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_ctenJPD_kudy_vede_cesta.pdf

VRZÁČEK, J., 2003. Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny [online]. [vid. 31. 1. 2013]. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:uLGmIEPtMxIJ:knihovnam.nkp.cz/docs/IFLAsmSk.rtf+jan+vrz%C3%A1%C4%8Dek+sm%C4%9Bnice+ifla+a+unesco+pro+%C5%A1koln%C3%AD+knihovny&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

VRZÁČEK, J., 2004. Nová role školních knihoven. In: *Informační gramotnost 2: Sborník příspěvků z konference, konané 27. listopadu 2003 v Moravské zemské knihovně*. 1. vyd. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, s. 97–103. ISBN 80-7051-155-9.

Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2005, částka 34, s. 1123 [vid. 28. 11. 2012]. ISSN 1211–1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouv y.

Zákon č. 183/2000 Zb., o knižnicích, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej. In: Zbierka zákonov Slovenskej republiky [online]. 2000, čiastka 79, s. 2406–2414 [vid. 8. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.zbierka.sk/sk/vyhľadavanie?filter_sent=1&_filter_predpis_aspi_id=183%2F2000&q=

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vz delávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190, s. 10296 [vid. 28. 11. 2012]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Seznam příloh

- 1) Příloha A
- 2) Příloha B
- 3) Příloha C
- 4) Příloha D

Přílohy

Příloha A

Přepis rozhovoru

V: výzkumník

R: respondentka

V: Tak jestli se vás můžu zeptat na úvod, jak jste se dostala k práci školního knihovníka?

R: No já jsem se dostala v podstatě už dlouhodobě jsem si to připravovala, protože se objevila v konferenci Knihovna, se objevil inzerát, že škola hledá knihovníka školní knihovny a já jsem tady vždycky k té škole tíhla, protože bydlím nedaleko, takže jsem byla vlastně u zrodu školní knihovny. Pomáhala jsem tady při zařizování, nebo ne zařizování jako materiálním, ale při stavění knihovního fondu a v těch začátcích školní knihovny. No a s knihovnicí jsme byly v podstatě dohodnuty, že až půjdu do důchodu, tak že tady nastoupím.

V: Hm.

R: Což se stalo. Takže jsme se tady vystřídaly no a předpoklady jaké mám, já jsem vystudovala knihovnictví na Filozofické fakultě a nejdřív jsem působila v severočeském kraji, kde jsem působila v jedné Městské knihovně, potom v Krajské knihovně a potom jsem dělala metodičku pro práci s dětmi a mládeží v té Krajské knihovně a zároveň jsem působila v dětském oddělení příslušné knihovny. Potom, když jsme se přestěhovali, tak jsem pracovala v Národní knihovně jako metodik pro práci s dětmi a mládeží.

V: Ano.

R: A to bylo ale jenom rok. Protože pak došlo k různým změnám a to už jsem ale změnila místo a šla jsem do Národní pedagogické, nebo Státní pedagogické knihovny Komenského, kde jsem dělala vedoucí půjčovny a posléze i ředitelku.

V: Hm.

R: Takže jako z práce s dětským čtenářem mám velice bohaté zkušenosti a s literaturou taky.

V: A ta práce s dětmi v knihovně, překvapila vás něčím?

R: No musela jsem si zvyknout na to, že ty děti už jsou trošičku jiné, protože s dětmi jsem pracovala naposledy v roce osmdesát sedm a tohle bylo dva tisíce sedm. Takže mezitím už se děti víceméně změnily a hlavně změnilo se to, co čtou. Sice ta klasika zůstává, ale preference, tam se začala objevovat fantasy a nové příběhy s dětským hrdinou, po kterých ty děti šly, takže jsem si musela zvyknout na to, že děti čtou trošku něco jiného.

V: Rozumím. A když věnujete čas školní knihovně určitě i ve svém volnu, tak když byste řádově v hodinách měla říct, kolik času zhruba věnujete ještě školní knihovně mimo prostory školy?

R: To je otázka, to je jak kdy. Ale v průměru je to tak pět hodin týdně.

V: A jste na práci sama ve školní knihovně?

R: Ne ne ne. Mám tam kolegyni, která je bývalá učitelka, která učila tady ve škole a ta je asi na deset hodin, nebo na necelého půl úvazku.

V: A jak si tu práci rozdělujete? Co máte na starost spíš vy a co kolegyně?

R: Já mám na starosti takové ty základní knihovnické věci, jako je nákup knih, zpracování knih, označování knih, nebo alespoň to tematické značení no a kolegyně u toho zpracování má na starosti označování písmenky, protože tam to jako není pro ni složité, potom má na starosti srovnání knížek v knihovně a má na starosti sklad. A jinak na té práci s dětmi se podílíme tak, že v době, kdy já jsem tady, tak mám na starosti práci s dětmi, v době, kdy je tady ona, tak má práci s dětmi, ale ona je tady většinou odpoledne, to znamená, tam jsou ty volnočasové aktivity plus se podílí na Pohádkování.

V: Hm. Děkuju. A jak důležitá si myslíte, je školní knihovna v současné době?

R: To je velice individuální. Záleží to na pojetí školy. Ale podle mého názoru je ta školní knihovna velice důležitá, protože malé děti, když se začínají učit číst, tak nemají šanci samy chodit do veřejné knihovny a můžou číst jenom to, co mají doma, pokud nemají školní knihovnu. A pokud mají dobrou školní knihovnu tak tam narazí na knížky, které jsou vhodné pro začínající čtenáře a oni získají motivaci ke čtení, protože to je čtení, které by je mělo bavit, a spíš se dostanou k tomu, že čtení je zábava, příjemná zábava, příjemná činnost.

V: Hm. A konkrétně pro vaši školu jaká je ta důležitost...

R: No pro naši školu je to v podstatě i preference...

V: Ano.

R: ...protože už se mi mockrát stalo, naposledy včera, že rodiče, nebo budoucí rodiče chápou tu školní knihovnu jako jednu z věcí, kvůli které by sem dali dítě.

V: Tak to je krásný.

V: A když už máte tu knihovnu tak rozjetou tak určitě si dáváte nějaké cíle.

R: No tak cíle jsou tady od začátku, protože ta knihovna když už jsem nastoupila tak jsem si udělala jakýsi plán činnosti, který je takový obvyklý, to znamená v první řadě budování knihovního fondu, ale podle určitého zaměření, podle specifik školy, potom práce s dětským čtenářem, která je jednak ty volnočasové aktivity jednak v rámci vyučování, nabízím tam různé besedy k vyučování, ať už autory, nebo i ilustrátory, nebo tematiky. Podle toho co si učitelé, ...vždycky je to po dohodě s učiteli. Pro první i pro druhý stupeň. A potom je tady zpracovaný pro hm školní vzdělávací plán je zpracovaný systém výchovy ke čtenářské gramotnosti a informační výchova.

V: Takže ta školní knihovna je zapojena do školního vzdělávacího programu podstatnou částí. Takže se dá říct, že jsou i ty cíle formulovány písemně.

R: Písemně jsou.

V: Hm. A už tedy vím, že vaše knihovna má jednu místnost k dispozici...

R: Plus sklad.

V: Když tedy děti chtějí, něco třeba, co je v tom skladu, takže funguje to tak jako ve veřejné knihovně, že si musí napsat žádanku...

R: Ne, to je nesmysl. Stačí, když řeknou, co potřebují a kdokoliv jim to přinese.

V: A ten sklad je tady v budově?

R: Je v budově o patro níž.

V: A to materiální zajištění školní knihovny, jestli mi můžete říci, jakou třeba elektroniku mohou děti využívat...

R: Tak ze začátku měly jeden čtenářský počítač, který byl na internet, připojený do sítě školy i na internetu, měly tam různé výukové programy a možnost hm práce word, excel a prostě ty základní programy windows a práce s internetem. A klub rodičů před asi dvěma lety koupil tři netbooky, které jsou, mezitím už teda knihovna se napojila na wi-fi, tam to bylo předtím normálně drátěná síť, teď je tady wi-fi, a děti můžou zpracovávat školní úkoly na těch netboocích.

V: Má to ohlasy u dětí?

R: No, samozřejmě. Ty jsou neustále v permanenci.

V: A jakým způsobem je tvořen ten knihovní fond, jestli máte spíše více beletrie, nebo...

R: No pochopitelně, že jako v každé knihovně je víc beletrie. Počítám, že tak dvě třetiny beletrie a třetina naučné literatury. Ta naučná literatura je v současné době stavěna podle vyučovacích předmětů...

V: Ano.

R: ...protože původně jsem to dělala podle zhruba takovou dobu Městské knihovny, základ byl mdť plus jsem někde sloučila, tak kde někde mdť odlišuje aplikaci a teoreticky ten předmět, tak tam jsem to dala dohromady třeba u přírody, kde je zahrádkářství, jako pěstování rostlin a botanika tak tam jsem to dala dohromady, protože pro děti je to strašně nelogické. No a posléze jsem dospěla k tomu, že nejlepší je stavět právě kvůli dětem, je to stavět podle vyučovacích předmětů, takže teď dokončuju přestavování knihovního fondu podle předmětů vyučovacích. A beletrie je rozdělena na dvě věkové skupiny. Jedna je pro děti, vlastně tady jsou knížky od předškolního věku, ty jsou trochu zvlášť, ale je to až do zhruba dvanácti let, jedna část, a druhá je od dvanácti do patnácti a obě ty části mají tematické stavění, kde se odděluje, malé děti tam mají pohádky, potom jsou příběhy pro děvčata, nebo příběhy s dětským hrdinou, dobrodružná literatura, historická literatura, fantasy a sci-fi, humor a poezie, která je zvlášť teda. A ta je dělena taky na dvě věkové skupiny na ty mladší děti a starší děti.

V: Hm. Děkuju. A je součástí knihovního fondu i literatura pro vyučující?

R: Samozřejmě. Ta je, je tam jedna oblast výchova a vzdělávání, kde jsou knížky jednak pro učitele a jednak pro rodiče. A zároveň i pro děti takové ty různé psychologické, nebo testy, nebo prostě takováhle literatura z oblasti psychologie.

V: A pokud je řeč o časopisech, tak jestli mi můžete přiblížit, jaké třeba časopisy odebíráte, nebo...

R: Tak jednak časopisy odebíráme, jednak dostáváme.

V: Ano.

R: Odebíráme časopis Čtyřlístek, Mateřídoušku, Abc, Časostroj, to jsou dětské časopisy pro dospělé, ale i pro učitele odebíráme časopis dTest a Praktickou ženu, a dostáváme tady od jedné paní, která vydává sama časopis o permakultuře, tak dostáváme

permakulturní časopis Klíčová dírka, a teď jsme začali dostávat nějak Společné stravování, nebo prostě nějakou takovou potravinářskou záležitost.

V: A jestli mi můžete vysvětlit, jakým způsobem je tedy školní knihovna finančně zabezpečena...

R: A ještě bych dodala, pak ještě dostáváme časopisy. Protože spousta rodin, kde tady je docela dost zvykem, že když děti odrostou tak rodiče přinesou knihy do školní knihovny. Takže poměrně dost, takže stejně takhle dostáváme časopisy. Máme tady Sluníčko, jsou to takové jako zbytky, časopis Witch, který bych teda normálně neobjednala, no ale jako sem tam se do něj někdo podívá...

V: Ano.

R: ...plus staré, starší časopisy, které jsme objednávali, to je jedno já nevím, co to bylo, nějaký dívčí časopis...už nevím, jak se to jmenuje.

V: A je pro vás problém to potom zorganizovat, když toho přijde hodně třeba z řad rodičů...

R: Není, to problém.

V: Není? Napadá mě, že někdy může být problém odmítnout, když...

R: Nedělá mi problém odmítat.

V: Ne...

R: Nedělá mi problém odmítat, a když rodiče přinesou, tak já si z toho vyberu, poděkuju, vyberu, a když si to nechtějí vzít, když říkají tak to s tím něco udělejte tak to prostě rozdám dětem, nebo to odnesu, když jsou to knížky pro dospělé, tak to odnesu do sborovny, kde se to rozebere taky.

V: Rozumím. A jestli se můžu zeptat na to finanční zabezpečení školní knihovny...

R: Tak škola nepřispívá na školní knihovnu vůbec. Je tady ale fungující klub rodičů, který dával osm tisíc na školní rok, z toho bylo čtyři tisíce na časopisy a čtyři tisíce na knihy. Což je jako naprosto nesmyslný, nebo velice nízká částka. Takže jsem, protože jsem knihovnice, tak jsem si uměla poradit. Zaprvé, protože škola, nebo školní knihovna je evidovaná na Ministerstvu kultury jako knihovna, která poskytuje veřejné informační služby, takže jsme dosáhli na granty. Takže první bylo na Ministerstvu kultury grant Č. K. Takže z toho už se vlastně od toho roku dva tisíce asi pět, takže to je sedm ročníků je tady knížek z toho grantu, a potom jsem jako knihovnice věděla, že existují takzvané výměnné fondy, takže dvakrát ročně si jezdím do pobočky, nebo do

části MKP, která má výměnný fond pro Místní knihovny na okrajích P., a tam si vždycky půjčím tak sto padesát knih na půl roku až to děti očtou tak se to zase vymění.

V: Hm.

R: Takže mají i v podstatě velice nové knížky v době, kdy jsme neměli peníze. No, a protože jako klub rodičů ocenil, že knihovna velice dobře pracuje, tak od loňského roku, loni poprvé mi přidal na knížky. Takže jsem měla deset tisíc a teď už mám dvacet tisíc na rok.

V: Tak to je báječný.

R: A to už je teda dostačující částka.

V: A i když třeba to financování z té strany školy není takové, myslíte si, že vedení podporuje to fungování...

R: Určitě. Ono to vždycky záleží na tom, kolik škola má a škola v podstatě neměla ani na učebnice. Takže jestliže není na učebnice, tak pochopitelně nemůžou podporovat školní knihovnu.

V: Hm. Rozumím. A nezasahuje to vedení nějak do školní knihovny, nebo...

R: Negativně vůbec.

V: Negativně ne...

R: Pozitivně ano.

V: A jakým způsobem?

R: Pozitivně...jednak jsme se s paní ředitelkou kdykoliv můžeme dohodnout a ona podpoří všechny činnosti, které knihovna dělá, udělá tomu propagaci, a protože je to taková pozitivní vizitka školy.

V: Hm. Tak to je fajn, že tam funguje tak ta komunikace z obou stran.

R: Hm.

V: To není tak běžné...

R: Jestliže ředitel chce školní knihovnu, tak mu na ní záleží.

V: To máte pravdu. A čím je podle vás školní knihovna na vaší škole nějaká specifická, nebo originální?

R: No jednak, že děláme ty Pohádkování, což je pořad pro veřejnost. To je, protože škola byla kdysi zařazena v komunitním programu, když na to ještě byly peníze, takže tohle je pozůstatek toho komunitního programu a už se to dělá tradičně od roku dva

tisíce sedm. Takže už spoustu let se dělá Pohádkování a jako už si na to lidi zvykli. V poslední době jsme změnili dobu, kdy to Pohádkování probíhalo, nebo probíhá, protože jsem zjistila, že jakmile se rodiče s dětmi dostanou domů tak už je nikdo nedostane ven. Takže Pohádkování jsme přemístili na patnáctou hodinu.

V: Hm. A pokud budeme hovořit o čtenářích, tak jsou to spíše žáci prvního stupně, nebo druhého stupně?

R: Jsou to převážně žáci prvního stupně plus šestá a sedmá třída. Ty starší třídy výjimečně, když potřebují školní četbu.

V: Hm. A je žák školy automaticky zaregistrován?

R: Ne.

V: Ne?

R: Sice máme takový inteligentní knihovní systém, do kterého se nemusí žáci zapisovat, když se запиší do knihovny, tam se stáhne z matriky, z toho softwaru školního, se stáhne seznam dětí, takže tam je jméno dítěte, datum narození a třída, do které chodí plus adresa teda. Takže jestliže se někdo má zájem stát čtenářem knihovny, musí se přihlásit, stejně jako ve veřejné knihovně, protože podpisem přihlášky rodiče přebírají odpovědnost za případné škody, které to dítě napáchá.

V: Hm.

R: Nebo když ztratí knížku, nebo nevrátí knihu včas. Od letošního roku začínáme zavádět takové decentní pokuty za, protože se stalo, že někdo si půjčil knížku v září a vracel jí po mnoha upomínkách v červnu. To znamená, že jí rok blokoval někomu, kdo o ní měl zájem.

V: Říkala jste, že některé ty akce jsou přístupné i veřejnosti, je tedy i školní knihovna přístupná veřejnosti?

R: Ano, školní knihovna je taky přístupná veřejnosti. Oficiálně jsou pro veřejnost vyčleněny hodiny od patnácti do osmnácti v pondělí a ve čtvrtek, ale fakticky, protože jsou to převážně důchodci, tak ti můžou přijít třeba když si jdou do školní jídelny pro oběd, tak přijdou kolem té jedenácté hodiny. Anebo rodiče dětí ti chodí, buďto rodiče malých dětí klidně přijdou dopoledne, rodiče větších dětí buďto po obědě, když jdou pro děti, anebo kolem třetí hodiny, když jdou pro děti do družiny.

V: Hm. A jaký je zhruba ten počet těch čtenářů zvenčí?

R: Není to tak jednoznačné, protože spousta rodičů si půjčuje na svoje děti.

V: Aha.

R: Ale počítám, že takovejch kolem padesáti těch cizích je. Těch dospělých.

V: Hm. Poprosila bych vás, jestli mi můžete shrnout, co vaše školní knihovna nabízí v tomto školním roce, pokud se jedná třeba o nějaké jednorázové akce, nebo i třeba akce jako je to Pohádkování, které se opakují, tak jestli mi je můžete nějak stručně třeba představit...

R: Tak o Pohádkování jsme mluvily, to je pravidelně, zhruba třetí čtvrtek v měsíci, a vždycky má podle ročního období, nebo podle toho, jak se dohodneme, má určitou tematiku a podle té tematiky se vybírá čtení, potom praktická nějaká činnost, výtvarná, plus hra, protože děti nevydrží dělat jednu věc déle než patnáct minut. Třeba u toho malování vydrží chvíli, ale...takže vždycky čtou, malují, nebo vytvářej něco a pak si ještě chvíli hrajeme nějaké pohybové hry, nebo zpíváme, nebo hádáme nějaké hádanky, aby to bylo pestré. Takže to je Pohádkování...

V: A to je omezeno počtem dětí?

R: Většinou počítám, že je to tak pro patnáct dětí, protože pak už to není v klidu, pak už se ty děti vzájemně ruší a...

V: Chápu.

R: Takže z družiny může přijít deset dětí a pět dětí počítáme, že přijde zvenčí.

V: Hm. Tak to je Pohádkování a potom tady probíhá i...

R: Potom spolupracujeme s mateřskou školou, která chodí jednou měsíčně, chodí dvě předškolní třídy, každý měsíc. Potom máme Noc s Andersenem, tu pořádáme, a potom spoustu besed k té informační výchově.

V: A tu Noc s Andersenem tu organizujete především vy, nebo ve spolupráci s učiteli?

R: Začala jsem já a bylo to jenom v rámci knihovny, pro čtenáře knihovny, nikoliv pro každého, kdo by tady chtěl přespat, a podmínkou bylo, že si děti musely za rok půjčit určité množství knížek, minimální, teda nebo alespoň tolik knih a pak mohly na Noc s Andersenem. A v posledním roce, v loňském roce, se přidaly paní učitelky, protože přišly nějaké nové, nadšené, mladé, takže tady bylo asi tři, nebo čtyři třídy ještě navíc, takže nás bylo hodně na Noc s Andersenem. No a většinou se, nedržíme se vždycky té centrálně vyhlášené tematiky. Původně jsme spolupracovali se skautským oddílem, který nám připravil takové ty pohybové činnosti, to znamená, vzali si děti na nějakou bojovku, která byla zase daná, nějak se vázala ke knížkám. No a vždycky to probíhá tak,

že děti přijdou, odloží si věci, jdou ještě ven, to šly většinou se skauty, potom přijdou a navečeří se a po večeři jsou činnosti tady vevnitř v knihovně a potom je ještě bojovka po škole.

V: Hm.

R: No a pak se čte, večer před spaním, a pak si připraví děti ještě lístečky, protože máme Pohádkovník Andersenův, tedy takže na něj potom navazují svá přání, ráno.

V: Hm. Tak to je hezký. A co se týče třeba soutěží v knihovně tak vím, že pořádáte celoroční soutěž...

R: Soutěže už pořádáme několik let. Takže vždycky jsou, napřed to byly celoroční soutěže, loni byla celoroční soutěž a bylo to velice složité, protože se to muselo neustále bodovat, velké archy, několik tříd tam do toho bylo zapojených, a zjistila jsem, že děti nebaví, nebo nevydrží, menší děti nevydrží dlouhou soutěž bez odměny.

V: Hm.

R: Takže letos je sice celoroční soutěž, ale je odměňovaná každý měsíc.

V: A je k dispozici i na internetu jsem si všimla...

R: Je i na internetu, a protože jsem zjistila, že děti neznají pohádky, tak letos jsem udělala pohádkovou soutěž, takže tam mají vždycky otázky k některým pohádkám.

V: A je to teda za jednotlivce potom hodnoceno.

R: Každý si soutěží sám za sebe. A teď chystám další soutěž, takzvanou tajnou soutěž...

V: Ano...

R: ...kdy si pozvu a teď musím zjistit, jak se jmenujou ty takzvané hvězdy třídy, sociální hvězdy a ty dostanou dopis, aby přišly do knihovny, že se připravuje tajná soutěž a v knihovně dostanou potom další úkoly pro svoji třídu a v podstatě se bude bodovat, když se jim podaří získat co nejvíc dětí z jejich třídy, aby přišly do knihovny si půjčit knížky, nebo nemusí přijít do knihovny si půjčit knížky, mohou přijít do knihovny, půjčit si knížku, půjčit si časopis, to všechno se boduje, a pak se navíc boduje, když zjistím, že tu knížku opravdu přečetly...takže se budu ptát jako na obsah. No a to budou vlastně soutěže tříd, no a nejvíc bodů za prémii, když se jim podaří přemluvit paní učitelku, aby přišla s celou třídou do knihovny na hodinu čtení.

V: Takže paní učitelka o tom neví. Z žádné třídy...

R: Paní učitelka nesmí vědět.

V: Nesmí...tak to musíte být sama zvědavá, jak to nakonec bude probíhat...

R: Já jsem zvědavá, jak to dopadne...

(smích obě)

V: A když tedy žáci přijdou do školní knihovny a tráví tam nějaký svůj volný čas, tak jakou činnost si nejčastěji zvolí? Když je tak pozorujete...

R: No většinou tam tráví odpoledne, dopoledne málokdy jediné, když má někdo nějakou hodinu, takže část dětí si dělá úkoly, část dětí si čte časopisy, nebo knížky, část dětí je u počítače, anebo mají nějaké svoje chytré mobily, nebo iPady, nebo prostě nějaké takovéhle zařízení.

V: Hm.

R: Co se netoleruje, aby se v knihovně svačilo, jedlo, to se musí jít, protože nechceme mít zamaštěné stoly. Takže jíst a pít se může venku, protože je tady bifé, takže tam si to můžou koupit a sníst venku, a potom nějaké honění a křičení a podobně, protože knihovna je v podstatě, aby nerušily ty ostatní děti, které si píší úkoly a čtou. Jinak tam probíhá doučování, rodiče s dětmi si tam třeba píší úkoly, rodiče tam čekají, s dětmi si tam čtou, třeba když čekají na nějaký kroužek.

V: Všimla jste si, že do školní knihovny chodí nějakí žáci spíše než třeba do školní družiny?

R: Chodí tam některé děti, které už zrovna nemají nárok na školní družinu, nebo nechodí do školní družiny, nebo nechtějí, tak chodí pravidelně do školní knihovny. A chodí tam denně.

V: Ano. A navštěvují školní knihovnu třeba vychovatelky společně s dětmi?

R: Ano taky chodí družina.

V: Ano...a zapojují se třeba nějak do organizace toho volného času právě paní vychovatelky?

R: Ne do organizace se nezapojují, spíš chtějí po knihovně, abychom pro ty děti něco připravily.

V: Hm. Takže si spíš určí, nebo mají nějaká přání...

R: No...

V: ...a sdělí vám je.

R: ...ale pro děti je poměrně dost vzácné, že se když jsou v družině, dostanou do knihovny, a můžou si tam prohlížet knížky, časopisy takže zase s tou organizací to nepřeháníme, aby si tu knihovnu užily.

V: Ano. A pokud se ještě vrátím k těm akcím, které pořádáte, máte na ně nějaké ohlasy?

R: Oficiálně nemáme. Ohlas je, pozitivní ohlas je, že přijdou znova.

V: Hm. Takže jako neděláte si vyloženě nějakou evaluaci spíš...

R: Nedělám.

V: ...tak pozorujete jaký to má účinek.

R: No, víte co tam pozitivní ohlas je, že když děti přijdou znova, protože děti se nepřetvařují. Když se jim něco nelíbí tak nepřijdou.

V: Hm. A odehrávají se ve školní knihovně nějaké vyučovací hodiny?

R: Samozřejmě, dopoledne chodí řada učitelů, chodí na hodiny čtení, ale stejně tak chodí i na hodiny třeba na dějepis, nebo na výtvarnou výchovu tam byli jednou. Takže to záleží na učitelích. Jako knihovna je dopoledne volně přístupná a teď tady bude beseda se spisovatelem Jiřím Stránským příští týden.

V: Hm. A je běžné, že třeba vaše knihovna dává žákům nějaké lekce třeba informační výchovy?

R: Součástí všech těch akcí, které dělám, je v podstatě informační výchova. A takhle, co myslíte informační výchovou? Jestli výchova k práci s informacemi, tak na to se vysloveně prioritně rozvoj čtenářství, počáteční čtení, rozvoj čtenářství a práce s informacemi, to je vlastně to, hlavní osa kolem které se všechno točí v knihovně.

V: A je školní knihovna k dispozici i o přestávce dětem?

R: Samozřejmě, v době, kdy je otevřená, což je v úterý a ve čtvrtek tak chodí děti dopoledne si půjčovat knížky, nebo vracet knížky. Potom máme ještě další věc, máme knižní kluby...

V: Ano...

R: ...čtyři nakladatelství Mladá fronta, Albatros, Fragment a Grada nám posílají katalogy nabídkové, kde je nabídka knih, které jsou zhruba o dvacet procent levnější než v knihkupectvích a děti mají možnost si objednat, já jim tu objednávku zprostředkuju, a takže si můžou koupit knížky v průběhu celého roku. Část těch nakladatelství má čtyřikrát ročně katalog a část dvakrát takže...a potom děláme ještě velice dobrou akci, předvánoční prodej knih. Kde máme právě na základě těchto

kontaktů s nakladateli, oni nám dají, v podstatě za ty klubové ceny nám dají knížky, jako do komise, takže co se prodá, to se prodá a zbytek můžeme vrátit. A letos se prodalo asi za patnáct tisíc knížek za tři hodiny, nebo čtyři hodiny.

V: Tak to je úspěch. A když jste říkala, že vyučující využívají knihovnu, na nějaké ty vyučovací hodiny...

R: Jednak a jednak tam chodí jako hm...

V: ...jako čtenáři.

R: ...ne přímo čtenáři, ale chodí si tam jako uživatelé pro přípravu vyučovacích hodin, chodí si tam pro knížky. Když mají, já nevím knížky o přírodě, knížky na výtvarku, knížky když jednou na školu v přírodě, tak si berou knížky, mají tematické zaměření, třeba já nevím, na indiány tak si přijdou pro příběhy, faktografii, prostě pro vybavení, nebo teď jedou do Krkonoš tak si přišli pro Krakonoše, Krakonošovy povídky, prostě podobné takhle si chodí, plus tam máme takové, různě vozím z dovolených, hm takové ty z informačních středisek brožurky, takže i tím je vybavíme, místopisem vlastně.

V: No a já vlastně jako pedagog volného času kdybych jednou se rozhodla, že bych chtěla pracovat jako školní knihovník, co byste doporučila lidem, kteří budou mít vzdělání, jako já, co by si měli doplnit?

R: No každopádně minimálně třídní knihovnický kurz plus praxi v nějaké knihovně, buďto školní, nebo i veřejné knihovně po nějakou dobu.

V: Hm. A myslíte si, že by ten školní knihovník měl být i jakýmsi pedagogem volného času? Jako, měl by mít na to vzdělání?

R: Samozřejmě, samozřejmě, protože knihovník školní knihovny, tam se prolínají dvě funkce, pedagogická a knihovnická. On musí nejenom být pedagogem volného času, ale on musí umět i připravit besedu tak, aby ty děti zaujala, to znamená, to je v podstatě vyučování.

V: Hm. A když se dostaneme hm k tomu termínu, který se hodně používá, školní studijní a informační centrum, tak bych se zeptala, jestli si myslíte, že ty tradiční školní knihovny se mají v taková centra přetvářet.

R: Tady je velký problém. Školský zákon nezná termín studijní a informační centrum...

V: Hm...

R: ...pouze školní knihovna. A všechno, co existuje, je školní knihovna, ale na různé úrovni. Takže proto vznikly modely školních knihoven, které jsou součástí toho Doporučení ministerstva školství pro školní knihovny...

V: Ano...

R: ...kdy to je od té nejjednodušší školní knihovny, která má třeba jenom sbírku knih, které nepůjčuje, které jsou prezenčně v knihovně, až po rozsáhlou činnost velkého střediska informačního, kde jsou potom počítače a veškerá informační technika, třeba na střední škole, kde se spolupracuje s firmami odbornými, které dělají besedy ve školách a podobně, takže, ale všechno je to školní knihovna.

V: Takže je v pořádku používat ten tradiční název.

R: A studijní a informační centrum jako to se ten termín se začal používat, aby se dostaly peníze z grantů na něco jiného, protože na školní knihovnu vám nikdo nedá peníze, knížky si kupte za vlastní peníze.

V: Hm.

R: A rozdíl je v tom, že ve studijním a informačním centru musí být už profesionální pracovník, v tom, čemu se říká studijní a informační, nebo měl by být profesionální pracovník, alespoň na půl úvazku.

V: Hm. Takže ten název, dalo by se říct, hovoří spíš o kvalitě toho místa.

R: O kvalitě.

V: A když zanecháme ten termín školní knihovna tak jestli školní knihovnu tady u vás na škole považujete za důležité to informační centrum, myslím tím, jestli máte i třeba učebnu informatiky, nebo jestli hm spíš je ta školní knihovna, je tím místem, kde se slévají informace...

R: Je to různé. Protože děti počínaje prvním stupněm se učí informatiku, to znamená IT, neboli ovládání výpočetní techniky, softwaru, hardwaru, tohle je všechno součástí osnov. A ve školní knihovně potom v podstatě využívají ty znalosti, které získaly v rámci vyučování k tomu, aby vypracovávaly úkoly, aby si tady něco hledaly a tak dále.

V: Hm. A poslední otázka, jaké máte plány se školní knihovnou pro nějaké příští...

R: No, já nemůžu mít plán, plán má, můžu mít po dohodě s vedením. V podstatě nechtěla bych tu knihovnu už víc přilíš, spíš jet v tom, co je a zkvalitňovat to, ale rozšiřovat to už přilíš nelze, protože na to nejsou kapacity. To chce čas, peníze, prostor

a tak dále, ale zaslechla jsem, že paní ředitelka má představu, že by se školní knihovna měla zvětšit, že by se zabrala část tady chodby...

V: Ano...

R: ...která je před školní knihovnou, že by se měla hm proběhnout, v nějaké poměrně blízké době přestavba, takže tam by se vešlo víc knížek, víc počítačů, víc dětí.

V: A v rámci těch akcí, to asi zanecháte v podobném ražení, jako to máte do teď?

R: V podstatě ano. Spíš se bude měnit obsah, ale množství, množství nelze příliš zvyšovat, protože se to kapacitně nevejde.

V: Hm. Chápu.

R: Protože já jsem taky jenom na půl úvazku.

V: Rozumím, rozumím. Tak moc vám děkuju!

Příloha B

Rozhovor

1) Jak dlouho na Vaší škole funguje školní knihovna?

Odpověď: *Od podzimu 2001.*

2) Je školní knihovna v současné době důležitým pracovištěm pro Vaši školu?

Pokud ano, proč?

Odpověď: *Je velmi důležitá v několika směrech. Přibližuje předškolním a školním dětem čtenářství, učí je vztahu ke knize, jak se chovat v knihovně, jak vyhledávat informace. Paní knihovnice spolupracuje s učiteli při přípravě hodin čtenářské gramotnosti, při projektových dnech, umožňuje meziknihovní výpůjčky. Prostor knihovny je místem pro studium a setkávání.*

3) Čím si myslíte, že je Vaše školní knihovna oproti jiným školním knihovnám specifická, originální?

Odpověď: *Je v samostatné místnosti, přístup ze školy i z ulice. Velkým plusem je skutečná, vzdělaná a zkušená knihovnice. Nevšední jsou i programy pro děti a rodiče – Pohádkování, Noc s Andersenem, celoroční soutěž pro děti.*

4) Je nějakým způsobem školní knihovna zapojena do ŠVP? Pokud ano, jak?

Odpověď: *Ano, školní knihovna je součástí ŠVP, včetně programu rozvoje čtenářství.*

5) Kolik lidí zabezpečuje chod školní knihovny?

Odpověď: *Dva.*

6) Jakým způsobem je školní knihovna financována? Z rozpočtu školy, z darů...?

Odpověď: *Z rozpočtu školy a grantu.*

7) Co bylo pořizováno pro školní knihovnu tento školní rok?

Odpověď: *Počítač, nové knihy (z daru Klubu rodičů).*

8) Jak velké prostředky (řádově) byly použity pro školní knihovnu v tomto školním roce?

Odpověď: *Na vybavení 20 000 Kč.*

9) Považujete za nutné, aby byla školní knihovna vybavena nejrozumnějšími technologiemi? (Své stanovisko prosím blíže zdůvodněte.)

Odpověď: *Myslím, že by bylo vhodné, aby v knihovně byly počítače pro knihovníka a návštěvníky, vhodná by byla kopírka (my máme v knihovně, kromě počítače pro potřeby dětí, tři notebooky). O dalších technologiích úplně neuvažujeme, na prvním místě jsou knihy!*

10) Máte na činnost školní knihovny nějaké ohlasy? Pokud ano, jaké a od koho především (od žáků; pedagogů; rodičů...)?

Odpověď: *Pozitivní ohlasy jsou od rodičů, učitelů i dětí.*

11) Zapojují se nějakým způsobem rodiče žáků v souvislosti se školní knihovnou? Pokud ano, jakým způsobem?

Odpověď: *Dotací Klubu rodičů.*

12) Mají se podle Vás přetvářet tradiční školní knihovny v tzv. studijní a informační centra? (Své stanovisko prosím blíže zdůvodněte.)

Odpověď: *Vzhledem k tomu, jak se změnil přístup k informacím, myslím, že knihovna by měla plnit i další funkce – studovna, čítárna, možnost vyhledávání na internetu, komunitní prostor.*

13) Považujete školní knihovnu za informační centrum Vaší školy? Pokud ano, proč?

Odpověď: *Ano. Splňuje předchozí.*

14) Jaké máte plány se školní knihovnou pro další období?

Odpověď: *Její rozšíření o další prostor.*

Příloha C

Přepis rozhovoru

V: výzkumník

R1: respondentka 1

R2: respondentka 2

V: Tak nejdřív bych se chtěla zeptat, jak jste se k práci školního knihovníka dostali.

(smích R1)

R1: No my děláme na konci roku takový hodnotící rozhovory učitel a vedení školy.

V: Hm.

R1: A tam jsme se nějak, nějakou shodou okolností dostali jako ke knihovně, já jsem vyjádřila jakoby že by mě bavila taková práce dělat nějaké akce v knihovně, a tím, že odcházela teda naše kolegyně do důchodu, tak mi ta práce byla nabídnuta.

V: Hm.

R1: Ale tím, že mě baví učit tak jsem nechtěla, abych tu práci dělala jako každý den odpoledne, ale abych jenom právě pořádala nějaké akce v knihovně a jakoby dělala takové doplňkové činnosti v té knihovně.

V: Hm.

R1: (zvukový podnět k respondentce 2, aby mohla mluvit)

R2: No já jsem to měla vlastně tak, že když pani odešla do důchodu tak mi to vlastně bylo nabídnuto jako možnost studijního centra. Už tenkrát se vlastně uvažovalo o tom, že by se to spojilo, a že vlastně to, že jsem češtinářka a výtvarnice tak by vlastně bylo jako dobrou náhradou za odcházející paní...

V: Hm.

R2: ...no a rozšířit to vlastně ještě o tu výuku cizinců a speciální pedagogiku.

V: Ano. A máte odborné vzdělání pro práci v knihovně, jako knihovník z povolání, nebo máte jinou aprobaci a jste knihovník k tomu?

R1: Mám češtinu.

R2: No já mám taky vlastně češtinu, ale absolvovala jsem takové školení knihovníků.

V: Hm. Dobře. A překvapila vás něčím ta práce ve školní knihovně?

R2: No, mě vlastně překvapilo to, že je to práce hodně, protože vidím, že i někteří kolegové asi nevidí, co všechno tam je a já až když jsem si to zkusila tak jsem zjistila, co všechno to obnáší, takže obdivuju paní, která byla přede mnou, že to stíhala.

V: Hm.

R2: Mě to trvalo tak asi hm dva měsíce než jsem se pořádně zaběhla a teď už je to lepší, ale...

V: Hm.

R2: ...stejně ještě některé věci nestíhám.

R1: Hm.

V: A kolik času myslíte tak odhadem věnujete školní knihovně a těm aktivitám s ní spojených?

(pomlka)

R2: No já to mám v náplni práce, takže minimálně čtyři hodiny odpoledne jsem s dětmi, ale připravuju se vlastně už i dopoledne a vlastně celé ty přestávky v dopoledních hodinách, půjčuju knihy a radím dětem, a vlastně i ty další dny takže v podstatě je to práce na celý úvazek...

(všichni smích)

R2: ... a plus příprava k tomu.

V: Hm.

R1: Já mám vlastně v úvazku uvolněných šest hodin na knihovnu, a když chystám nějakou akci tak si myslím, že na chystání a různé konzultace právě s pedagogickou konzultantkou, a když to všechno bych sečetla tak si myslím, že takových, nevím dvacet hodin jedna akce možná...

R2: Hm.

R1: ...určitě všechno jakoby a pak nějaký čas tím, že dělám, jakoby zastřešuju tu knihovnu, nebo tak, tvorba nějakých webovek, nebo jednání ohledně té automatizace, kterou chceme zavést, tak prostě to jsou pak takový nějaký hodinka tam hodinka sem no...

V: Hm. Rozumím.

R2: Plus ještě vlastně ty objednávky různých nakladatelství...

R1: Jojo...

R2: ...to ještě zařizuje L.

R1: To je pravda. Mám na starosti ještě objednávky ze čtenářských klubů. To objednáváme ze tří nakladatelství, takže to pak zabere taky docela času.

V: Hm. A vlastně dělíte se o tu práci v knihovně, můžete mi jenom tak stručně říct, co každá z vás tam má vyloženě jako na starosti?

R2: No já jsem hlavně speciální pedagog teď při posledním (smích), při poslední konzultaci a dál potom, jsem jako knihovník, spíš jako že půjčuju ty knížky a jsem takovým konzultantem pro děti a pro učitele, kteří potřebují i nějakou odbornou literaturu. No a vlastně pomáhám s oborovými pracemi, nebo s domácími úkoly pro ty ostatní děti, takže vlastně opravdu jako spíš je to studijní centrum, takže i to je zaměřené vlastně na to.

V: Hm.

R1: Já se starám o různé projekty, třeba jsem měla na starosti zapsání školní knihovny do seznamu školních knihoven na Ministerstvu školství, takže prostě takový to papírování bych to nazvala...

R2: Hm.

R1: ...pak objednávám teda knížky z těch čtenářských klubů a chystám odpolední akce, které jsem si tak jako pracovně nazvala čtenářská odpoledne, nebo čtenářské chvilky, vždycky ta akce má nějaký jiný název, nemá to nějaký oficiální zastřešující název.

V: Hm. A jak důležitá je podle vás pro vaši školu školní knihovna jako místo?

R2: No my jsme letos vlastně začali tvořit novou tvář té knihovny, protože předtím to bylo takové trochu zastrčené pracoviště a vlastně se o něm ani moc nevědělo, kdežto...

R1: To jsi řekla hezky.

R2: ...ted' jsme to pojali jako velkoryse a s tím, že opravdu přibývá hodně cizinců, takže hlavně jsme to zaměřili na integraci cizinců a pak ještě integraci dětí, nebo spíš teda žáků se specifickými potřebami v učení...

V: Hm.

R2: ...no a vlastně je to pak využití volného času pro děti, které nechodí do družiny, nebo do klubíku, ale chtějí si dělat domácí úkoly, nebo nějak jinak se vzdělávat, takže myslím, že v tomhle směru. No a pak vlastně ty akce zase pro rozšíření obzoru čtenářského pro ty menší děti zatím, ale mám v plánu i pro ty starší. (smích)

V: Ano.

R1: Já teda učím čtvrtáky, a jakoby když vidím tu svoji třídu, tak ta knihovna je pro ně právě po škole v tom volném čase nesmírně důležitá. Protože můžu říct, že tak polovina třídy opravdu radši tráví čas v té knihovně než v tom klubíku, který je jakoby...

R2: On je akčnější.

R1: ...jenom na hraní jestli to tak můžu říct.

R2: Já bych řekla, že jakoby akčnější takže tam děti, které jsou i zaměřením jako extroverti a potřebují jako společnost, kdežto v té knihovně jsou spíš takoví introverti a potřebují klid na práci. Samozřejmě, že se domluví, když si potřebují tak si pomáhají, ale opravdu je to spíš zaměřením takové klidnější prostředí.

V: Hm. Děkuju. A má vaše školní knihovna formulovány vlastní cíle? Nebo jsou někde písemně vyjádřeny?

R2: No my jsme vlastně teď začali pracovat, nebo už jsme i podali projekt, nebo návrh na projekt v rámci Evropské unie (smích) takže...

R1: A. P. ... (smích)

R2: Ano, a tam právě jde o tu integraci...

V: Hm.

R2: ...takže cílem toho studijního centra, nebo teda knihovny, je aby se ty děti integrovaly a vlastně aby tam měly zázemí pro odpolední činnosti, které souvisí s vyučováním.

R1: Takže vlastně spíš to vedeme k tomu, jak jste říkala, k tomu modernímu názvu informační a studijní centrum než jako knihovna. Prostě se tam nepůjdou jenom knížky spíš víc je to zaměřený na ty děti s nějakými specifickými potřebami učení.

R2: No a je to vlastně, cílem je, aby to opravdu bylo studijní centrum pro všechny. A ti, co potřebují, tak dostávají podporu ode mě. Takže absolvuju různá školení, abych to zvládala.

V: Rozumím. A jaké prostory ta školní knihovna má k dispozici? Jestli má jednu místnost, nebo i třeba přidružené nějaké sklady, nebo jak to tady funguje?

R1: Má zatím jednu místnost.

R2: Je tam velká původní knihovna s tím, že vlastně se do toho prostoru ještě musely vměstnat počítače, které slouží pro výuku informatiky. No, a takže tam vlastně ty prostory jsou trochu stísněné, ale zase v rámci těch možností, které využívají ty děti, takže to je dobré, protože ty počítače právě potřebují i pro třeba vypracování referátů.

No a kdo chce mít ještě větší klid, nebo větší soukromí, tak tomu slouží pak ty prostory před knihovnou, tam jsou takové čtenářské koutky. Jeden je úplně před dveřmi a ten druhý ten slouží i ostatním dětem, tam je i stůl velký, takže opravdu tam chodíme třeba číst nahlas s dětmi v odpoledních hodinách, když je klid.

V: Hm. A jaké je to materiální zajištění školní knihovny, když byste ho měli stručně popsat, takže je tam nějaký prostor pro společnou aktivitu třeba, potom zázemí pro vás...

R1: No je tam stůl pro paní knihovnici s počítačem. Máme tam uprostřed vlastně složený velký stůl, který se dá ještě rozložit na spoustu menších, kdyby se dělala nějaká taková aktivita, kolem dokola je několik počítačů, které děti taky v knihovně využívají...

R2: Patnáct přímo.

R1: ...patnáct. (smích) Máme plátno, které je konečně i ozvučené, takže se dá i něco promítat.

R2: No a vlastně ty skříně, které tam jsou tak vlastně jsou dostupné dětem, což předtím taky nebylo, takže to je prostor taky k takovému samostudiu takže můžou využívat i ta zákoutí která tam jsou. No myslím, že je to jako dost dobrý prostor i když jsme uvažovali, že by to ještě mohlo mít nějaký svůj sklad pro ty knížky, které bychom potřebovali třeba jenom archivovat...

V: Ano.

R2: ...nebo dostáváme dary od rodičů, a jiných příznivců školy takže bychom potřebovali nějaký svůj sklad. Snad časem.

V: A jakým způsobem je tvořen knihovní fond, už jste mluvila o těch darech a dává vám třeba i finance vedení školy na knihy?

R2: No my jsme vlastně hm měli omezené teď možnosti nákupu, ale pomáhali jsme vlastně dovybavit ten fond pomocí rodičů hlavně na akcích, které jsou třeba, Daruj škole knihu na Vánoce, nebo další takové podobné aktivity. Takže se snažíme to obnovovat, nebo jsem byla na burze knih. Takže...

R1: To mám trochu vlastně na starosti já, že bych se měla snažit jako dělat různé akce, nebo pátrat po tom, jak rozšířit ten fond, takže třeba na Vánoce jsme dělali akci Daruj škole knihu. A vlastně tam rodiče mohli přímo ve stánku nakladatelství Thovt kupovat knížky, které rovnou dávali jakoby symbolicky pod stromeček knihovně. Nebo

(pomlka) vlastně celoročně už od loňska máme jakoby takovou otevřenou akci, ta se jmenuje „Daruj škole knihu“, že jo přímo...

R2: Hm.

R1: ...tamto bylo jako vánoční dárek pro knihovnu. Takže to rodiče jakoby snad vědí, je to na stránkách, že jako můžou přispívat, máme i na webových stránkách seznam knížek, které bychom rádi v knihovně měli, pak paní učitelka vytvořila před knihovnou seznam, do kterého píšou přímo děti knížky, které třeba si chtěly půjčit a v knihovně je nenašly.

R2: A vlastně teď rozbíháme další aktivity, aby ti, kteří mají nějaký kontakty na nakladatelství, tak aby ty knihy se daly pořídit levněji.

V: Hm.

R1: A pak se občas získá nějaká knížka právě z těch čtenářských klubů, že některá ta nakladatelství mají docela velkorysé dárečky, že prostě za jednu objednávku knížek třeba dostanu pět knih zdarma pro knihovnu, nebo tak no. Ale je to těžký no řekla bych, že prostě peníze od školy moc nejsou...

R2: Hm...

R1: ...spíš prostě je to na nás shánět různé dary no.

V: Hm.

R2: A je to škoda, protože zrovna dneska se mě ptala jedna dívčina, jestli máme nějaké nové knížky (smích)...takže je to dobrý znak toho, že ty děti se o knížky zajímají.

R1: Hm.

V: A ta školní knihovna je tedy finančně zabezpečována zčásti vedením školy a z části z těch třeba příspěvků rodičů, nebo...jak je vlastně zabezpečena finančně?

R2: No já myslím, že je to hlavně z příspěvků, které dává zřizovatel školy. To je to gro. A ty ostatní, to opravdu jsou pak už jenom ty dary.

R1: A pak na ty akce odpolední, který já dělám, tak vlastně na ty jsem teďka žádala sdružení jakoby rodičů, aby mi přispěli a získala jsem teda grant pět tisíc jakoby jenom na ty akce odpolední. Což teda dovolilo třeba při poslední akci přichystat dárečky pro děti, které přinesou vypracovaný úkol, který dostaly v tom textu na doma, no takže jsme mohli nakoupit jako nějaký ceny a tak.

R2: A byly to opět knížky teda.

V: Ano.

(smích všichni)

V: A myslíte si, že vedení školy podporuje školní knihovnu?

R2: Rozhodně. Já myslím, že je to jedna z věcí jak jsem říkala, která ještě nebyla tak ve zřeteli, ale teď letos jak se tomu dává nová tvář tak se to sleduje, a právě i ty akce a jak se hlásím na nové semináře tak je mám schvalovány (smích).

V: Hm.

R1: Podporuje, ale možná ne finančně, protože nemůže no.

R2: Tak tam jsou...

R1: Jak bych to řekla, prostě ty peníze nějak nezbyývají...

R2: Tam se hledá forma sponzorů.

V: Ale v každém případě je pozitivní přístup toho vedení školní knihovny.

R1; R2: Určitě.

V: Dobře. A čím je podle vás školní knihovna u vás specifická? Jestli má něco originálního...

R2: No mě přijde, že vlastně tím jak jsme tomu dali to studijní centrum a jak jsem to právě na tom jednom školení tak vyzozorovala tak je pravda, že většinou to taky dělají češtináři, nejsou to vysloveně knihovníci, ale tím, že máme víc těch cizinců v téhle části města a plus ještě ty integrované děti se specifickými potřebami výuky tak to si myslím, že to je takové něco navíc plus, že vlastně ta knihovna slouží, jak jsme byli zase jinde se podívat, tak opravdu jako to studijní centrum.

R1: Hm.

R2: Že když mají děti i z druhého stupně vlastně volné hodiny, takzvaná okna ve vyučování, tak tam opravdu přichází a buď si studují něco, nebo využívají ty prostory.

R1: Myslím, že možná výjimečný je i to, že je otevřená fakt každý den od dvanácti do čtyř...

R2: ...a dopoledne ty přestávky.

R1: ...plus přestávky. Což když jsem tak listovala internetem tak to není úplně standardem, že mají třeba jenom jeden den v týdnu otevřeno na ty výpůjčky, nebo nějaké přestávky, jedno odpoledne v týdnu, to si myslím, že je jako velký nadstandard.

V: To je pravda. A jakého věku jsou nejčastěji čtenáři?

R2: No já jsem byla mile překvapená, že přibyli i prvňáčci, kteří si přímo jako od pololetí začali půjčovat knížky, ale je fakt, že nejčastěji jsou to tak od té třetí do páté třídy. Samozřejmě, že ten druhý stupeň, tam je to zase v souvislosti s tím, že se tady pořádají v rámci češtiny čtenářské dílny, takže i druhý stupeň si půjčuje knížky. Nejvíce takové jakoby, určitě je to dané i tím, že ty knížky, které čtou velké děti tak už jsou přece jenom obsažnější a opravdu mají víc stránek (smích), takže tam už hledí víc na obsah než na počet stránek. U těch menších dětí se to víc točí. Ale jsem mile překvapená, že opravdu ty děti čtou no.

V: Hm. A je žák školy automaticky zaregistrován v knihovně, nebo se musí nějak přihlásit sám?

R2: Je automaticky tím, že je prostě žákem naší školy, a vlastně kterýkoliv zaměstnanec je, má možnost přijít a půjčit si knížku. Máme jenom vlastně takové evidenční lístečky, ale právě tím, jak směřujeme k tomu, že časem to budeme automatizovat přes počítač, tak bychom pak byli součástí a to už předám slovo L. jaký by pak byl výhled.

R1: No vlastně letos jsme se zapsali do právě toho seznamu těch školních knihoven, takže vlastně k nám můžou chodit i lidé z veřejnosti, nejenom teda žáci a učitelé, ale zatím žádný takový není (smích), protože to moc nerozkřikujeme, protože čekáme na tu automatizaci, která pak bude znamenat to, že když přijde právě někdo zvenčí tak dostane prostě kartičku, na které bude mít čárový kód, aby se daly půjčovat knížky přes čárové kódy. Jinak žáci budou s největší pravděpodobností každý rok dostávat lepičku svůj čárový kód na žákovskou. Ale jinak bude platit pořád to, že jsou jako...

R2: ...součástí systému.

R1: ...součástí systému tím, že jsou žáky školy.

V: Hm. A spolupracujete nějakým způsobem s rodiči? Jestli rodiče mají zájem o knihovnu, nebo se nějak vyloženě angažují?

R1: Tak asi jenom přes ty akce Daruj škole knihu, že je oslovujeme pomocí letáčků, pomocí webu.

R2: No a já hlavně tím, že vlastně doučuju ty cizince, připravuju na vyučování, plus ty děti s těmi specifickými potřebami, tak vlastně tam to konzultuji i s rodiči, když potřebují pomoci tak určitě.

V: Ano.

R2: No a vlastně potažmo i s těmi třídními učiteli.

V: Hm. A chtěla jsem se zeptat, jestli je přístupná i veřejnosti školní knihovna, takže už jste říkala, že ano, ale...

R1: Je ale zatím to držíme pod pokličkou.

(všichni smích)

R2: Tak ona je tady vlastně v místě, místní knihovna, a myslím, že vlastně poblíž jsou další takové lépe vybavené knihovny, u nás je ještě trochu problém s tím, že přece jenom sice máme fond, ale je trochu starší, takže ho potřebujeme obnovit. Takže i tím je to dané že...

V: Rozumím. A chtěla jsem se zeptat, co nabízí vaše školní knihovna v tomto roce? Víím, že to je obsáhlá otázka, ale jestli můžete mi třeba stručně nějak vyjmenovat, co vás třeba čeká v rámci školní knihovny v tomhle probíhajícím školním roce.

R1: No tak nabízí vlastně úplně novou knihovnu, novou paní učitelku v knihovně, myslím si, že nový přístup k tomu, co se děje v knihovně, myslím si, že ty děti se tam těší do té knihovny, rádi tam tráví čas, a pak jsme teda rozjeli ty akce, který se snažím dělat alespoň jednou za dva měsíce, ty odpolední čtení vždycky na jiné téma. Chystáme Noc s Andersenem, což bude teda taky velká knihovní akce čtenářská.

V: Děkuju. A jaké ty činnosti žáci si volí ve školní knihovně po ten čas, který tam stráví?

R2: No nejdřív, nebo první věc, kterou dělají, jsou domácí úkoly. To je taková stěžejní jejich činnost a buď si je dělají sami, nebo jim pomáhám. No a opravdu se stalo, že už si pomáhají i vzájemně. To už jsem je naučila, že vlastně nemají si opisovat ty úkoly, ale opravdu si pomůžou, takže s nějakou nápovědou. No pak je samozřejmě to doučování, čtení, tam vlastně jsou takové chvíle, kdy já opravdu čtu hlavně pro ty cizince a ty děti ví, že teď opravdu je ta čtvrt hodinka čtení, takže všichni ztichnou a je s podivem, že ty děti to vlastně slyší, i když dělají nějaké jiné činnosti.

V: Hm.

R2: Takže to čtení opravdu i hlasité, doučování, čtení a vlastně je tam práce na počítači. To je vlastně v rámci té speciální pedagogiky takový program na internetu KamiNet, takže tam dělají ta procvičování češtiny, angličtiny a různé jiné věci, které potřebují. No a pak ještě příprava na domácí úkoly jako formou referátu, když musí nějaký referát udělat, tak nejenom, že si půjčí tu knížku, ale můžou to zpracovat na počítači, a oborové

práce což je vlastně takové pro tuhle školu charakteristické v rámci projektových způsobů vyučování.

V: A navštěvují školní knihovnu i třeba vychovatelky společně s dětmi ze svého oddělení?

R1: Na ty moje akce, to se jim zalíbilo, že nachystám akci a jdou tam se skupinkou dětí...

V: Hm.

R2: ...a zájemců. To bylo zajímavé, že vlastně to jsou opravdu zájemci o tu akci...

R1: Ano.

R2: ...že to není tak jako nařízené, teď půjdeme všichni, celá družina,...ale tak to bylo příjemné.

R1: Nevím, jestli s tebou si domlouvali nějaký akce ještě, družina.

R2: Ne, jenom je to s tím, že to vlastně je jakoby konzultováno s třídními učiteli a s vychovatelkami. Ty děti, které potřebují nějakou tu speciální pomoc. Takže v tom směru to koordinujeme.

R1: Hm. A ještě jsem k tomu chtěla říct, že i ty vychovatelky v družině jako na ty akce si zvykly a i se mě ptají, kdy bude jako další, že by rádi šli, nebo i navrhnou témata. Že třeba teď měli masopust, tak mě paní vychovatelka prosila, jestli bych neudělala něco jako na masopust, pak se to teda nestihlo, takže jako nic, ale mám z toho radost, že mi jako přináší nápady i.

V: Určitě. A když mluvíme o těch volnočasových akcích, jestli mi můžete říct, jak obvykle taková akce vypadá, co jí třeba předchází a jaká je jejich podoba potom v realitě...

R1: Tak vlastně když si já vymyslím téma, tak pak je takové delší období, kdy sháním různé knížky, ve kterých hledám texty, které by se k tomu tématu hodily. Navrhnu si nějaký postup, nějaký náčrt, jak bych si tu akci představovala a zatím jsem pokaždý tu akci konzultovala s naší pedagogickou konzultantkou, která je tu v rámci projektu Pomáháme školám k úspěchu a s tou vlastně konzultuju vždycky vhodnost zařazení těch aktivit, jestli je to pro tu věkovou kategorii a snažím se myslet na to, abych to nechystala jako vyučování, ale aby v tom byla i ta zábava, aby ty děti to nebraly tak, že po škole ještě jdou na nějakou hodinu čtení, ale že si jdou opravdu hrát, že se jdou zabavit čtením.

V: Hm.

R1: No ta akce vypadá tak, že na začátku se snažím vždycky nějak nastínit to téma nějakým způsobem. Vždycky chci, aby v té akci, v tom jednom odpoledni se přečetlo několik textů o tom tématu, alespoň dva, k tomu vždycky nějaké úkoly pro děti na předvídání textu, na nějaké vysuzování, nebo shrnutí děje, nebo doplnění nějakou ilustrací. Hm vždycky si z té akce děti domů berou ještě nějaký text, buď jen tak jako že doplňující, že si ještě doma můžou večer přečíst další ukázkou k tomu tématu, nebo v tom textu mají přímo ještě nějaký úkol, nějakou soutěž a co ještě...

R2: ...většinou je to takové jakoby já bych řekla audiovizuální, že vlastně tím, jak tam máme ty možnosti promítání tak to je jedna z věcí, co využívám v běžné praxi, že když děti třeba si udělají domácí úkoly tak opravdu kolem té třetí, nebo půl čtvrté si pouštíme pohádku, kterou potom nějak rozebíráme společně. A pak ještě vlastně jsme měli třeba na procvičování angličtiny takovou část, kde viděli ten film kratší a pak jsme si to k tomu něco řekli.

V: Hm. Takže to hodnotíte jako výhodu, tam to plátno, že to můžete doplnit...

R2: Určitě. No, že vlastně je to takové jak říkám audiovizuální, že to není jenom poslech a že to není jenom takové čtení, ale že vlastně se to propojuje s obrazem.

V: Hm. A jaké máte ohlasy na ty volnočasové akce?

R2: No, jsou moc pozitivní. Nejenom tím, že opravdu hned bezprostředně po akci vlastně různými způsoby hodnocení ty děti opravdu jenom pozitivně se k tomu staví, ale i potom když ta akce proběhne tak už mají zase náměty na ty další, že se těší. Nebo sami dokonce vymýšlí, jaké jiné aktivity by mohly být v knihovně. Že my jsme měli třeba vyhlášení akce o nejhezčí záložku tak hned mi říkaly, paní učitelko a jaká bude další akce (smích) takže jsme si tam sepsali a už teď to chceme zase rozjet no.

V: Hm.

R1: Já občas zahlídnu děti, jak stojí u nástěnky, kam vyvěsím nový plakát a tak mě vždycky potěší, když se jako smějou „ježíš marja budem číst o kočkách a o psech“, (smích) tak to je fakt příjemný, myslím, že ty ohlasy jsou jako pozitivní.

V: A máte i třeba zpětnou vazbu od vychovatelek, nebo od učitelského sboru, že to taky zaregistrují, že se něco děje navíc?

R1: Tak vychovatelky to zaregistrovaly a rádi s družinou chodí, učitelé někteří se na té akci taky byli tak ze zvědavosti podívat, zaslechla jsem i nějaký názor, jako že je to prima, že tu knihovnu takhle měníme, že jí vlastně ožívujeme,...

R2: Hm.

R1:...že opravdu předtím to bylo takové skryté pracoviště. A zatím vedení se na nás podívat nebylo, ale podle ostatních ohlasů jsou taky spokojení.

V: Hm. Dobře.

R2: A druzí kolegové vlastně z druhého stupně hlavně bych řekla že, jsou rádi, když jsou nějaké problémy třeba s žáky a oni mají možnost doučení, že ne vlastně vždy vyhovuje třeba čas konzultací těm žákům, takže i tohle je podle mě a s těmi oborovými pracemi, že tam vlastně hodně musí hodně pracovat na počítači a s informacemi, takže i to uvítali, že ta možnost vlastně na doplnění...pro žáky, aby to nebylo jenom na tom učiteli samotném.

V: Rozumím. A odehrávají se ve školní knihovně nějaké vyučovací hodiny?

R2: No kromě té informatiky, která tam probíhá vlastně pravidelně, jsou tam myslím tři informatiky...

R1: ...to je normálně v rozvrhu informatika v knihovně.

R2: Hm...tak vlastně proběhly takové ty hodiny jakoby s knihou, jsem si to pracovně nazvala. Zatím to bylo asi se třemi třídami. Hlavně když supluju třeba češtinu tak si ty děti pozvu do knihovny, máme tam čtenářskou dílnu touhle formou, nebo i ty jiné jak říkám suplované češtiny, takže to vlastně takhle propojujeme a ty děti tím jak vidí to prostředí a jak jsou tam v trochu jiných souvislostech tak to pak využívají.

R1: Vlastně učitelé mají možnost jít na jakoukoli hodinu, pokud je v knihovně volno, tak mají možnost jít se svojí třídou do knihovny a udělat si tam nějakou hodinu...

R2: ...a využívají to.

R1: ...anebo můžou i nás požádat, že chtějí prostě udělat nějakou hodinu na určitý téma a můžeme tu hodinu tam jako odvést my. Což J. dělala hlavně na začátku roku jakoby pro třídy seznámení s knihovnou.

V: Hm. A využívají školní knihovnu i vyučující pro nějakou vlastní potřebu, nebo přípravu na hodiny?

R2: Určitě. Hlavně naposledy vlastně tím, že se připravuje školní kolo v recitační soutěži, tak tam opravdu i učitelé chodili. No a pak i odborná literatura třeba výtvarné

umění, nebo přírodopis tak určitě kromě známého internetu je dobré mít opravdu ty podklady a hlavně se to dá i nakopírovat z těch knížek, takže využívají jak odbornost a pak ještě vlastně i pro své osobní zájmy, protože tam máme knihovnu s beletrií, takže vlastně knihovničku takovou, takže třeba detektivky někdo, nějaké sportovní aktivity...takže to je jako příjemné, že ví o tom, že to tam je a když je nějaký zájem, tak určitě to využívají.

V: Tak to je fajn, že to takhle funguje. A považujete školní knihovnu ve škole za opravdové informační centrum školy? Jestli se to dá nazvat místem těch informací, školních, kam se slévají. Někde to je třeba právě ta učebna informatiky, tak jestli třeba u vás je to ta školní knihovna.

R2: Já myslím, že tím, že jsou jakoby integrovány ty informatika i knihovna tak nebo teda to studijní centrum, tak opravdu je tam vlastně všechno. Navíc vedle je hned server pro školu, takže tam pracují učitelé, kteří zároveň jsou vlastně i techniky no a vlastně ty informace tam opravdu jsou, ty nejdůležitější. Jak odborné tak říkám i ty vlastně nadstavbové.

R1: No je pravda, že nějaký části té knihovny jakoby máme roztržštěné po škole, bych tak řekla. Že třeba ve sborovně je ještě jakoby jedna knihovnička s pedagogickou literaturou, nebo různě v kabinetech je jakoby vždycky nějaká knihovnička s nějakou literaturou pro ten konkrétní ročník, nebo předmět. Takže úplně to není tak, že ten učitel vždycky jde do té knihovny, když něco potřebuje, ale je různě jako víc míst, čímž pak podle mě vzniká i to, že ty lidi třeba to ani nevědí, že v té knihovně to je no.

R2: A ono se to tak postupně tím, že se to vlastně postupně buduje tak se to postupně dostává do povědomí.

R1: Ale jako myslím, že až bude ten systém hotový, že to bude fungovat líp, že si prostě učitel bude moct nacvakat, že potřebuje knížku o já nevím, afrických zvířatech, dá si do vyhledávače Afrika a dozví se, že v kabinetu přírodopisu mají tuhle knížku, nebo že jí máme v knihovně no.

V: Hm. To určitě. A mají se podle vás přetvářet ty tradiční školní knihovny v ta informační a studijní centra?

R2: Já si myslím, že určitě i podle toho, jak jsem to slyšela na seminářích, kde byli vlastně nejenom z Čech, ale i ze Slovenska zástupci knihoven, školních knihoven, to vlastně speciální klub, kterého jsme také členem, tak vlastně jenom Klub jako školních knihoven, tak tam mluvili o tom, že to je právě jakoby cílem všech těch knihoven, že

pokud je tam knihovník, tak oni vlastně na té škole chtějí, aby dělal i nějaké pedagogické věci takže se doškoluje a zase obráceně, pokud já jsem jako češtinářka tak se zase doškoluju na tu práci knihovnice, takže opravdu spíš jako informační a studijní centrum si myslím kvůli tomu, že ty děti, neříkám, že by jakoby četly až tak moc, ale v tom trendu počítačovém je dobré, aby se to kombinovalo a abychom jim ukázali jaké jsou ty možnosti, že ne všechno se opravdu dá najít na internetu, anebo že na tom internetu jsou třeba informace, které nejsou podložené, že tak je dobré, aby se v tom naučily orientovat a proto je to výhodnější.

V: Hm. A poslední otázka, jaké máte plány se školní knihovnou do budoucna?

R2: No hlavně tu automatizaci, protože jsem zjistila, že i samotné děti se zajímají o určitý druh literatury, dávají si potom tipy mezi sebou a je lepší přehled když vím, kde přesně ta knížka se nachází a kdy kdo si jí přesně půjčil a přesně jak říkala L., že vlastně tím jak máme ty knihy rozpučované tak je dobré mít o tom přehled, takže určitě ta automatizace a tím, aby nás to napojilo i na ty jiné knihovny, které pak bychom si mohli vlastně půjčovat od nich taky ty knihy. Takže to je taková vize... (smích). Ale vyžaduje to hlavně čas teď no já myslím, že teď už tím, jak jsem jakoby do té práce zapadla, že už jsem tak strávila to a teď myslím jako i osobně takové ty nové požadavky tak teď už vnímám, že by ke konci školního roku to už šlo.

V: Hm.

R2: A vlastně můžu zapojovat do hodně aktivit i děti. Že přímo oni se vlastně nabízejí, s čím mi můžou pomoci, takže určitě jsem si říkala, že s tou automatizací ty šikovnější by mohly pomoci.

R1: Hm.

V: Určitě.

R1: A určitě chceme pokračovat v tom odpoledním doučování a v té odpolední jakoby knihovnické komunitě, která tam prostě vzniká. Určitě chceme pokračovat v těch pravidelných akcích na různá témata, protože tím vlastně přitahujeme ty čtenáře a...

R2: ...a přitáhnout i ten druhý stupeň.

R1: Přitáhnout i ten druhý stupeň.

V: Hm. Takže i chcete vidět tu knihovnu nejenom jako podporu vyučovacího procesu, ale zároveň i to místo pro relaxaci, zábavu, oddech, pro ten volný čas...

R1: Určitě, určitě. My tam máme i spoustu plánů co se týče vybavení, nebo estetiky, když bych tak řekla, aby ta knihovna byla prostě útulnější a před tou knihovnou vzniknul nějaký ještě hezčí, lepší, vybavenější čtenářský koutek, kde by si ty děti mohly číst samy v klidu na chodbě no.

V: Dobře. Tak to je všechno. Já moc děkuju!

Příloha D

Přepis rozhovoru

V: výzkumník

R: respondent

R: Pustíme se do toho.

V: Tak já bych se chtěla zeptat, jak dlouho na Vaší škole funguje školní knihovna.

R: Tak knihovna na škole v K. funguje vlastně řekl bych až s naším příchodem do školy, čili od února dva tisíce sedm. Do této doby tady knížky byly, ale jak jsme zjistili, tak knížky byly zavřené ve venkovních skříních, nedostupné dětem...

V: Hm.

R: ...a trochu jsme si připadali jak v tajemném hradě v Karpatech a knihovna vlastně tady byla, ale ten její knižní fond byl opravdu nepatrný, takže z toho, co dneska v té knihovně je, tak tam bylo třeba, já nevím, taková pětina knížek který jsou tam dneska.

V: Hm. A je školní knihovna v současné době důležitým pracovištěm pro Vaši školu?

R: Tak určitě. Já dostávám pravidelně od paní knihovnice do měsíčních zpráv našeho projektu P. reporty, a denně, měsíčně se vypučí tak kolem sto dvaceti až sto padesáti knih čili není to nějaký obrovský objem, ale je vidět, že tam prostě nějaký nějaká výpůjčka je a denně do knihovny přichází odpoledne v průměru kolem třiceti dětí, čili se stává jakoby místem, kam děti chodí. Ovšem ona to už není knihovna, my už říkáme té naší knihovně spíš, že je to studijní a informační centrum, protože svojí funkcí k tomu to má blíž...

V: Hm.

R: ...jednak po dohodě s třídními učiteli a psycholožkou školy, speciální pedagožkou jaksí tam některé děti, zejména z prvního stupně chodí psát úkoly.

V: Hm.

R: Starší děti si můžou chodit do knihovny hm svým způsobem dělat referáty, nebo prostě nějaké další aktivity, tam je tiskárna připravená, takže mělo by to všechno nějak snad fungovat, takže po této stránce ta knihovna funguje nejenom na pučování knížek, ale děcka si tam chodí i za takovou tou školní prací, kterou by si některé děti doma neudělaly, protože jsou třeba cizinci a nemají doma české prostředí, nebo by si prostě

doma ten, nemají doma podmínky na psaní úkolů takové, aby ten úkol zdárně udělaly, aby opravdu to byl jejich úkol a ta knihovnice, která je tam odpoledne tak ona je to paní učitelka, která vlastně zvládá takhle individualizovaně pracovat s jednotlivci a je rozvíjet.

V: Hm. A čím si myslíte, že je Vaše školní knihovna oproti jiným školním knihovnám nějak specifická, nebo originální?

R: No tak zhruba to, co jsem říkal, čili tím, že opravdu ona nefunguje jenom jako knihovna, ale že chodí si tam třeba děti psát úkoly a dělat referáty a že opravdu je denně otevřená řádově od té jedné, půl jedné, do čtyřech hodin do odpoledne, a že ten prostor je pro to je prostě takto vytvořen.

V: A je nějakým způsobem zapojena do školního vzdělávacího programu?

R: Do školního vzdělávacího programu bavme se nejenom o knihovně ale o rozvoji teda celé čtenářské gramotnosti...

V: Hm.

R: ...no protože knihovna je totiž místnost, kde teda jsou ty knížky, ale my hodně knížek máme ve třídách čili například každá prvostupňová třída má svojí třídní knihovničku. Knihovničku knížek, které jsou pro ty děti teď něčím zajímavé.

V: Hm.

R: Dokonce prvotně, když jsme tydle knihovničky zakládali, tak se zakládaly s tím, že určitá sada knížek je pro určitou věkovou kategorii a vlastně když z prvňáků se stávají druháci, tak dostávají knihovničku druháků, čili k nim přichází nejenom nové knížky, které ještě neviděli...

V: Hm.

R: ...čili po této stránce, aby opravdu se pracovalo hm pracovalo s textem a děti byly vedené ke čtenářství tak je potřeba k tomu prostě mít těch knih výrazně víc a nejenom knih, ale musí se úplně změnit koncepce výuky čtení. Dřív se učilo čtení, všechny děti si otevřely čítanku a četly nějakou nějaký text tak dneska ne, že by někdy nepracovaly paní učitelky s textem, protože na určitém textu chtějí děti něco naučit, něco jim tam ukázat, ale většina hodin čtení se změnila v literární dílny a děti si čtou svoje knížky, jsou vedené k tomu, aby četly pravidelně, denně, a právě v hodinách těch literárních dílen tak se vzájemně seznamují s tím, co čtou a ty hodiny jsou vedeny hodně interaktivně.

V: Hm.

R: Jde nám spíš o to, ne aby děti napsaly do nějakého literárního deníku obsahy knížek, ale spíš svoje prožitky ze čtenářství, ze čteného, aby pracovaly s hrdiny těch knížek, aby se zajímaly prostě o různé věci, které obvykle se dřív až tolik nesledovaly a naopak ty děti motivujou ke čtení, čili je úplně asi úžasné, když kamarád kamarádovi doporučí knížku a seznámí ho tak trošku s obsahem té knížky a namotivuje ho, hele přečti si tu knížku taky, než když otráveně chytne do ruky knížku, protože musí přečíst z důvodu toho, že dostal ve škole určeno přečti...

V: Hm.

R: ...jo to si myslíme, že je opravdu...opravdu takové...nemá efekt žádný no.

V: A kolik lidí zabezpečuje chod školní knihovny? Já vím o dvou paní učitelkách, a mají potom k dispozici tu paní projektovou...pedagogickou...

R: ...pedagogickou konzultantku. No takhle v podstatě letos je to udělané tak, že teda jedna paní učitelka má tam půl úvazek, to je ta knihovnice, která je tam jakoby na ten hlavní, na tu hlavní část...

V: Hm.

R: ...jedna naše kolegyně má snížený úvazek o šest hodin a má koordinovat de facto jakoby čtenářské aktivity, které se dějou okolo té knihovny a okolo rozvoje čtenářství. Ted' například po naší přehlídce recitační tak tam měla jahodový koktejl pro ty děti, které nějakým způsobem nebyly až tak úspěšné, aby si to taky prožily. Ted' chystá Noc s Andersenem na příští týden, čtvrtýho dubna bude noc s Andersenem, ze čtvrtka na pátek, takže jako furt se tam něco v té knihovně děje, snaží se tam přitáhnout prostě děti a je to jedna z aktivit jak ty děti mobilizovat ke čtenářství a k tomu, aby prostě se zajímaly o knížku a o to, že přečíst si příběh je docela fajn.

V: Hm. A jakým způsobem je školní knihovna financována? Jestli z rozpočtu školy, nebo třeba z darů rodičů...

R: Je to složité, protože v dané chvíli my musíme vycházet z více zdrojového financování, ono to úplně takto nejde. Takže na jedné stránce pokud nám zbývá ze státního tak dáváme peníze ze státního rozpočtu...

V: Hm.

R: ...ted' hodně peněz čerpáme pro knihovnu i z projektu P., který de facto v sobě má plánované prostředky na rozšíření knižního fondu hm dostáváme i dary a jak knižní

dary od jednotlivců tak už se mi několikrát podařilo, že jsme získali i dar od velkého nakladatelství, že nám přivezli já nevím třeba za šedesát tisíc korun knížky. Sice je pravda, že třeba třetina, polovina těch knížek nebyly příliš knihy určené jakoby pro základní školu takže je potřeba potom trošku s těmidle donory jednat, abysme nepřijímali danajské dary, že jo...

V: Hm.

R: ...protože jako je potom škoda, když ty knížky nejsou využitelné prostě když se dostanou...

V: Určitě. A co bylo pořizováno pro školní knihovnu tento rok?

R: Jéžiš (smích oba) tak to Vám úplně nepovím, protože to je v gesci mých kolegyň, které mají na starosti knihovnu, a vim, že maj slíbeno tento rok, že, ale musíme po rozpočtovém provizoriu počkat až teda budeme vědět, jak na tom jsme, že dostanou nějaké desetitisíce na nákupy knih...

V: Hm.

R: ...takže budou letos kupovat minimálně aspoň tak za třicet tisíc.

V: Hm. Tak to je pěkný. Já jsem zaregistrovala novou tu promítací, nebo to plátno na promítání, že se tam i se zvukem instalovalo...

R: No, no tak to jsme instalovali letos, to je pravda, protože přesně jakoby pro tu hm pro to, aby ta knihovna sloužila multifunkčněji...

V: Hm.

R: ...tak určitě je příjemné, když zejména pro menší děti, dokážou propojit hm čtené s mluveným anebo dokonce s nějakým s nějakou video ukázkou.

V: Hm.

R: Takže určitě to zplastiční zase to hm vnímání prostě beletrie jako takové, ale na druhé stránce ono je hezké slyšet, já to jako kluk taky si pamatuju, že jsem to měl moc rád pouštět si nahrané prostě pohádky a povídky a romány a člověk při tom může něco dělat a poslouchá. Když někam daleko jedu autem...

V: Jo, jo jo...

R: ...tak rád poslouchám, třeba.

V: To jo. A jak velké prostředky, jenom tak řádově, byly použity pro školní knihovnu v tomto roce?

R: Hm. Zase bysme museli za ekonomama, já Vám toto neumím tak říct, můžu Vám to nechat zpracovat, to není asi problém, ale v tomto roce je rok dva tisíce třináct a v tomto školním roce dva tisíce dvanáct třináct takže musíte oddělit financování na finanční roky...

V: Hm.

R: ...protože dvanáct třináct rok je nějaké finanční období. A jestli se nepletu, tak tento rok moc peněz nedostali, ale tuším, že za nějakých deset, nebo dvacet tisíc korun se kupovaly knížky a plus se dovybavovalo tím plátnem a těma audio přístrojema, tím příslušenstvím.

V: Hm. A považujete za nutné, aby ta školní knihovna byla vybavena nějakými novými technologiemi pro to svoje fungování?

R: Tak, co je to nová technologie? Nová technologie v daném případě a oni jsou v určité fázi digitalizace, budeme přecházet, nebo automatizace se tomu říká zpracování dat, čili aby všechny knížky byly v nějakém centrálním programu a jednak se snadno dohledávalo a vědělo se, co je ve škole, protože ty knížky nejsou jenom v té knihovně, ale jsou i po kabinetech jsou i po učebnách, že jo...

V: Hm.

R: ...čili věděli jsme, kde je jaká kniha, když potom člověk opravdu něco potřebuje, jak z odborné literatury pedagogické, teď myslím spíš na ty dospělé, tak pochopitelně z té dětské literatury, kterou děti používají.

V: Hm. A máte na činnost školní knihovny nějaké ohlasy?

R: No tak určitě. Jako i díky tomu, že ten systém toho studijního centra to není otázka letošního roku, nám to tady takhle funguje už několik let, nicméně ta původní paní knihovnice šla do důchodu, to byla úžasná žena, protože byla ve školství padesát let, z toho čtyřicet let učila tady...

V: Hm.

R: ...na jedné škole (smích) což jako je obdivuhodné, že někdo vydrží do takhle pokročilého věku před děckama a na základě těch ohlasů se opravdu vlastně i celý ten systém toho studijního centra jako zdokonaluje. Teď je předmětem i našeho projektu, kde vlastně v něm vidíme jeden z prvků individualizace a podpory dětí, které to potřebují.

V: Hm. A ty ohlasy jsou jak od dětí, myslíte, tak třeba od pedagogů?

R: ...i od rodičů.

V: I od rodičů. A zapojí se třeba rodiče nějak v souvislosti se školní knihovnou?

R: Určitě minimálně formou těch sponzorských aktivit Daruj škole knihu, ale nicméně měli jsme tady i nějaké aktivity a akce, které přilákaly pozornost rodičů při prezentaci prostě literárních projektů. Máme ve škole aktivitu, která se jmenuje Literární soutěž, i když ona to vysloveně soutěž není, spíš je to zase přehlídka.

V: Hm.

R: To jsou vybírané některé práce a tady různých těch kol, toho veřejného čtení, se potom rodiče třeba taky zúčastňují a můžeme hm i si vysledovat jak prostě hodnotí to, co děti tvoří. Tedy ono se čtením úzce souvisí i tvořivé psaní, jako přesně to všechno dává dohromady ten celek čtenářské gramotnosti a toho, co by děcka měly zvládnout.

V: Hm. A myslíte si, že se ty tradiční školní knihovny mají přetvářet v ta školní studijní a informační centra?

R: Tak určitě, že jo my jsme původně měli záměr, ale to nám neprošlo, když jsem sem přišel, tak jsem navrhoval radnici, že bychom rádi obecní knihovnu měli tady ve škole...

V: Hm.

R: ...protože propojení knihovny a školy je velice funkční záležitost. Jednak děti mají blízko k tomu knižnímu fondu, jednak i v životě školní knihovna nebude mít tolik knih, pokud nebude zařazena v síti knihoven a nedosáhne na nějaké dotace, aby si mohla obnovovat ten knižní fond to je něco, co prostě ty obecní knihovny, díky státní politice a rozvoji nějakýho toho knihovnickýho systému, nebo toho, tý sítě knihoven tak jako může.

V: Hm.

R: A ale do školy rozhodně patří právě to, co se váže k té knihovně a to je, že ta knihovna může fungovat jako studovna, jako studijní centrum, nebo že tam opravdu děti si chodí psát úkoly, nebo dělat seminární práce, nebo referáty.

V: Hm. A považujete školní knihovnu za informační centrum Vaší školy?

R: No rozhodně, to (smích)...

V: Nebo třeba je víc nějaká učebna informatiky...

R: ...ne ne ne ne ne. Jednak my už dneska nemáme tady ve škole sólo učebnu informatiky, tu jsme vlastně zrušili, máme mobilní učebnu počítačovou a všechny děti

na druhém stupni mají svůj počítač, takže se to dostává zase už trošku do jiného, do jiné úrovně, ale hm jako ta, ten středobod, ta knihovna je určitě důležitá. Od loňského roku jsme začali ve škole tvořit ještě takové ostrůvky knihovnické, říkáme jim čtenářské koutky, už jsou ve škole tři...

V: Hm.

R: ...a vlastně než teď hledáme to efektivní propojení těchto čtenářských koutků, školní knihovny a třídních knihovniček, aby to všechno byl jeden na sebe dobře navazující funkční systém.

V: Rozumím. A poslední otázka, jaké máte plány se školní knihovnou pro nějaké další období, nebudu to schválně ohraničovat...

R: Aha. No my jsme byli před krátkou dobou ve Spojených státech ve škole, která se nám moc líbila...

V: Ano.

R: ...nebyla to státní škola taková ta klasická public school, ale spíš měla blíž k privátní škole, i když zřizovatel byla nějaká církev, církevní škola a co nás tam fascinovalo, že v každé školní budově, tam měli mateřskou školu, basic school jako ten první stupeň, middle school, high school, každý ten stupeň měl vlastně svojí vlastní velkou knihovnu a to byly fakt obrovské knihovny s úžasným knižním fondem. V každé té knihovně byl prostor pro to, aby skupina dětí, aby nejenom jednotlivci tam si našli nějaký koutek a mohli si číst a něco vypisovat, nebo prostě bavit se čtením, ale aby se tam mohla sejít nějaká větší skupina dětí, třeba třída a v tom prostoru ty knihovny si něco hezkého tvořit, bavit se o knížkách, číst si, prožívat nějakou, nějaký čtenářský aktivitu.

V: Hm.

R: No a viděli jsme na tom prvním stupni, to bylo naprosto jedinečné, a to je náš zatím nedostižný cíl, že nejenom že ve škole měli čtenářského specialistu, který vlastně pomáhá zejména při počátečním čtení podporovat práci učitelů a nabízet dětem knihy, které jsou na jejich čtenářské úrovni, ale zejména u malých dětí byly všechny knihovničky seřazené po čtenářských úrovních jo, takže ty děti automaticky sahaly po knížce, která jim byla blízka, protože náročností zpracování textu, obsahem a tak dále, ona odpovídala jejich možnostem, jejich mentalitě jo...

V: Hm.

R: ... takže po této stránce jako víme, kam to směřovat, ale zatím asi nemáme úplně na to ty správné prostředky a prostory jo, čili rozhodně knihovna patří do školy, má se stát nejenom tím knihovnickým místem, kde teda je dostatek knih, ale i tím místem, kde já něco s těma knížkama, s těma informacema v těch knížkách můžu dělat. A samozřejmě k tomu patří i výpočetní technika dneska a je otázka, kam se to dál bude...bude řídit, protože asi svoje místo na slunci začnou mít i elektronické čtečky, nebudou to jenom knížky papírové...

V: Hm...hm.

R: ...ale i když ta papírová kniha je velice důležitá, ale speciálně pro získávání, nebo práci s informacema tak ta elektronická čtečka určitě může doplnit v podstatě ty papírové knihy a další elektronické prostě vymoženosti, které vlastně ta doba s sebou přináší a bude přinášet jo, takže dneska, já nevím, jak Vy jste na tom jako studentka, ale já vnímám, že celá řada mladších lidí už dneska hodně čte pouze elektronicky třeba jo...

V: Hm.

R: ...že už přestali číst papírové knížky, i když je to škoda určitě.

V: Já zůstávám věrná papírovým knížkám, musím říct...

R: (smích) Jo...

V: ...no je mi to bližší, jako že si tak ty stránky můžu otáčet a tak...

R: Hm...hm. Tak to elektronicky můžete taky.

V: ...no ale musím říct, že mám,...víc si to užiju, možná, nevím, jsem zvyklá jakoby odmalinka no...

R: Jo určitě...co je podstatné, podstatné je, dětem nechat si tu možnost si promítnout svůj vlastní film, to znamená, když vidím film a nečtu knížku, už jsem ošizen o to, že někdo za mě už vymyslel, jak ty lidi vypadaj...

V: Jo.

R: ...jak ty kulisy vypadaj, kde ten příběh probíhá. Když si čtu tu knížku sám, tak ta fantazie, která je spojená s tím čtením tak rozvíjí prostě i to moje vtažení do příběhu a můžu daleko intenzivněji prostě potom prožívat nějaký čtenářský zážitek, že jo z toho, což určitě ta papírová knížka se svým pachem knihovny a ty knížky a stárím té knížky, nebo naopak nová knížka...

V: Taky.

R: ...taková voňavá akorát čerstvá z tiskárny...ano, to ta elektronická čtečka nenahradí.

V: (smích) Určitě. Tak to je všechno. Já moc děkuju a přeju Vám, abyste všechny ty cíle se školní knihovnou v budoucnosti určitě nějak, v nějaký podobě dotáhli...

R: No snad jo, no tak já myslím, že máme dobře nakročeno jo, že tady prostě ve škole po tyto stránce, si myslím, že ty lidi začínaj vnímat, taky ještě před pár lety tady byly pani učitelky, které prostě za každou cenu chtěly, že všechny děti čtou teďko Malého Bobše, tak budou číst Malého Bobše...

V: (smích)

R: ...a zapomínaly na to, že opravdu tohle není rozvoj čtenářství.

V: Hm.

R: Ano já můžu z nějakého důvodu chtít, aby děti si přečetly, aby věděly prostě, jak píše Božena Němcová, jak píše Čapek, jak píše já nevím kdo Neruda, aby uměly porovnat ty texty, a v určitém věku to patří asi k nějaké čtenářské vyspělosti, rozpoznat krásu toho textu, krásu jazyka a potom asi je docela dobré pracovat s nějakýma textama, umět si udělat rozbor těch textů, nebo básní...

V: Určitě.

R: ...ale prostě pro rozvoj čtenářství nepotřebuju, aby všechny děti četly stejný text, rozhodně ne,...to prostě je špatně.

V: To určitě ne.

R: Ale pro nějaké dovednosti, že jedna třeba z metod kritického myšlení je čtení s předvídáním. Ano, já na tom, že pracuju s nějakým konkrétním textem s celou třídou tak ty děti učím přemýšlet o tom textu hm tak potom si můžou, až si budou číst vlastní knížku tak přesně této dovednosti využít a můžou se tak zasnít, co asi bude v té další kapitole, kdybych si přečetl teďko, co se tam bude dít a že ho to víc naladí toho človíčka, že jo...

V: To jo. Určitě.

R: Tak jo no.

V: Tak jo, tak já moc děkuju.